

T.C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

PARASAL BİRLİĞİN EKONOMİK KRİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MURAT DELİGÖZ

10 11 03 201

Danışman Öğretim Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Çiğdem Boz

İstanbul, Eylül 2013

ÖNSÖZ

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde parasal birliğin teorik çerçevesi incelenmektedir. Parasal birlik kavramı ve süreci detaylı anlatılmaktadır. Parasal birliğin oluşturulabilmesi için gerekli koşulların neler olduğu açıklanmakta ve parasal birliğin olumlu ve olumsuz etkileri üzerinde durulmaktadır.

İkinci bölümünde öncelikle Avrupa Parasal birliğin tarihsel gelişimi, Avrupa parasal birliği önceleyen çalışmalar, Ekonomik ve Parasal birliğin temelini oluşturan Delors Raporu ve Maastricht Anlaşması alınan kararlar doğrultusunda incelenmektedir. Ekonomik ve Parasal birliğin gerçekleşme aşamaları anlatılmaktadır. Avrupa Merkez Bankası'nın kuruluşunu hazırlayan Avrupa Para Enstitüsü görev ve yetkileri doğrultusunda açıklanmaktadır.

Üçüncü bölümde ise 2008 yılında ABD'de başlayan ekonomik krizin Avrupa Birliğini üzerindeki etkileri ve AB'de krizi yaşıyan ülkeleri hakkında açıklamalar yapılmaktadır.

Anahtar Kelimeler; Parasal Parasal Birlik, Optimum Para Teorisi ve Avrupa Ekonomik Krizi

ABSTRACT

This study is comprised of three parts. In the first part, theoretical factors of monetary union is being analysing. Monetary union concept and process explaining in details. Which conditions are needful to create monetary union are being explaining and emphasize what is the positive and negative effect of monetary union.

On second part European Monetary Union's historical evolution, workouts for preventing European Monetary Union is being explaining in lights of Delors Report and Maastricht Agreement which creates the fundamentals of monetary unity. Realisation phases of Economical and monetary unity is explained European Monetary Institution which was a preperation for the foundation of Central Bank of Europe is examined with regard to duties and the authorities of the instution.

In third part, the effects of the economical crisis on the Eruopean Uninon which started in Unite States in 2008 is discussed.

Keywords: Monetary unity, Optimal Monetary Theory and European Economic Crisis

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	İİ
ABSTRACT.....	İİİ
İÇİNDEKİLER	İV
TABLolar	Vİİİ
ŞEKİLLER.....	İX
KISALTMALAR	X
1.PARASAL BİRLİK: KAVRAMSAL TARTIŞMA.....	1
1.1.PARASAL BİRLİĞİN TANIMI VE KAPSAMI.....	1
1.2.PARASAL BİRLİĞİN AŞAMALARI.....	2
1.2.1.DÖVİZ KURU BİRLİĞİ.....	3
1.2.2.ORTAK FON MEKANİZMASININ OLUŞTURULMASI.....	3
1.2.3.EKONOMİ POLİTİKALARIN EŞGÜDÜMÜ.....	4
1.2.4.ORTAK REZERV YÖNETİMİ VE TEK MERKEZ BANKASI.....	4
1.2.5.TEK PARA.....	4
1.3.OPTİMUM PARA SAHASI TEORİSİ.....	5
1.4.OPTİMUM PARA ALANLARININ ŞARTLARI.....	6
1.4.1.SIK VE BÜYÜK ÖLÇEKLİ ASİMETRİK ŞOKLARLA KARŞILAŞILMAMASI.....	7
1.4.2.ÜYELER ARASINDA FAKTÖR HAREKETLİLİĞİNİN TAM OLARAK SAĞLANMASI.....	7
1.4.3.İHRACATTA ÇEŞİTLENDİRMENİN BULUNMASI	8
1.4.4.ÜYE ÜLKE EKONOMİLERİNİN DIŞA AÇIKLIK SEVİYESİ.....	8
1.5.PARASAL BİRLİĞİN ÜYE ÜLKE EKONOMİLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	9
1.5.1.PARASAL BİRLİĞİN OLUMLU ETKİLERİ	9

1.5.1.1.İŞLEM MALİYETLERİN ORTADAN KALKMASI	9
1.5.1.2.DÖVİZ KURU BELİRSİZLİĞİN ORTANDAN KALKMASI	10
1.5.1.3.DÖVİZ KURU İSTİKRARININ FİYAT MEKANİZMASININ ETKİNLİĞİNİ SAĞLAMASI.....	12
1.5.1.4.DÖVİZ KURU İSTİKRARI VE EKONOMİK BÜYÜMENİN SAĞLANMASI.....	13
1.5.2.PARASAL BİRLİĞİN OLUMSUZ ETKİLERİ	14
1.5.2.1.TALEP ŞOKLARI KARŞISINDA ÜYE ÜLKE EKONOMİLERİNİN AYARLANMA SORUNU.....	14
1.5.2.2.ÜYE ÜLKELERİN FARKLI ENFLASYON İŞSİZLİK ORANI SEÇİMLERİNİN YARATACAĞI EŞİTSİZLİK	17
1.5.2.3.İŞGÜCÜ PİYASALARININ MERKEZİLEŞME DERECELERİNE BAĞLI OLARAK NOMİNAL ÜCRETLERDE ARTIŞ YARATMASI.....	19
1.5.2.4.BÜYÜME HIZI YÜKSEK OLAN ÜLKELERDE REFAH KAYBINA YOL AÇMASI.....	20
1.5.2.5.BÜTÇE AÇIKLARININ FİNANSMANI YÖNTEMLERİNİN YARATACAĞI REFAH KAYBI.....	21
1.6.OPTİMAL PARA ALANI TEORİSİ'NDE GELENEKSEL YAKLAŞIMLAR.....	23
1.6.1.GELENEKSEL YAKLAŞIM(1960-1970).....	23
1.6.1.1.FİYAT VE ÜCRET ESNEKLİĞİ	23
1.6.1.2.ÜRETİM FAKTÖRLERİN HAREKETLİLİĞİ.....	24
1.6.1.3.FİNANS PİYASALARININ BÜTÜNLEŞME DERECESESİ.....	24
1.6.1.4.EKONOMİ DIŞA AÇIKLIĞI	25
1.6.1.5.ÜRETİM VE TÜKETİMİN ÇEŞİTLİLİĞİ	25
1.6.1.6.ENFLASYON ORANLARINDAKİ BENZERLİK.	26
1.6.1.7.POLİTİK BÜTÜNLEŞMENİN DERECESESİ	29

1.6.2.FAYDA - MALİYET YAKLAŞIMI.....	30
1.6.3.YENİ TEORİLER YAKLAŞIMI	34
1.6.3.1.PARA POLİTİKASININ UZUN DÖNEMDE ETKİNSİZLİĞİ.....	34
1.6.3.2.KREDİBİLİTE	35
1.6.3.3.ESNEK KUR REJİMİN ETKİNLİĞİ	35
1.6.3.4.TEK PARA VE İŞGÜCÜ PİYASALARI.....	35
2.AVRUPA BİRLİĞİ'NDE PARASAL BİRLİĞİN OLUŞUMU VE GELİŞİMİ	37
2.1.AVRUPA BİRLİĞİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ	37
2.2.AVRUPA'DA PARASAL BİRLİK	39
2.2.1.ROMA ANTLAŞMASI VE PARASAL BİRLİK.....	40
2.2.2.AVRUPA PARA SİSTEMİNİ ÖNCELEYEN ÇALIŞMALAR.....	41
2.2.2.1.SCHİLLER PLANI	42
2.2.2.2.BARRE PLANI	42
2.2.2.3.WERNER RAPORU	43
2.2.2.4.AVRUPA PARA YILANI	44
2.2.2.5.BRETTON WOODS SİSTEMİ.....	46
2.2.2.6.ALTIN STANDARDI DÖNEMİ	47
2.3.AVRUPA PARA SİSTEMİ.....	48
2.3.1.AVRUPA PARA BİRİMİ(ECU).....	48
2.3.2.DÖVİZ KURU MEKANİZMASI	50
2.4.AVRUPA PARA BİRİMİN DEĞERLENDİRİLMESİ	52
2.5.DELORS RAPORU	53
2.6.MAASTRİCHT ANTLAŞMASI.....	53
2.7.EKONOMİK VE PARASAL BİRLİĞİN AŞAMALARI.....	54
2.7.1.BİRİNCİ AŞAMA 1990 OCAK - ARALIK 1993	55
2.7.2.İKİNCİ AŞAMA 1994 OCAK - ARALIK 1998.....	55

2.7.3.ÜÇÜNCÜ AŞAMA 1 OCAK 1999.....	57
2.8.AVRUPA MERKEZ BANKALARI SİSTEMİ VE AVRUPA MERKEZ BANKASI	57
2.8.1.AVRUPA MERKEZ BANKASI.....	58
2.8.2.AVRUPA MERKEZ BANKASININ ORGANİZASYON YAPISI.....	58
2.8.2.1.YÖNETİM KONSEYİ	58
2.8.2.2.YÜRÜTME KURULU.....	59
2.8.2.3.GENEL KONSEY	60
2.8.2.4.ALT KOMİSYONLAR	61
2.8.3.AVRUPA MERKEZ BANKASI GÖREVLERİ	61
2.8.3.1.BANKNOT İHRACI.....	62
2.8.3.2.AÇIK PİYASA İŞLEMLERİ VE KREDİLER.....	62
2.8.3.3.ASGARİ REZERV KARŞILIĞI.....	62
2.8.3.4.KAMU KURUMLARIYLA OLAN İLİŞKİLER	62
2.8.4.AVRUPA MERKEZ BANKALARI SİSTEMİ'NİN ORGANİZASYONU VE ULUSAL MERKEZ BANKALARININ ROLÜ.....	63
3.AVRUPA ÜLKELERİNDE YAŞANAN KRİZLER.....	65
3.1.AVRUPA PARASAL BİRLİĞİN EKONOMİK KRİZİ.....	65
3.2.YUNANİSTAN KRİZİ.....	69
3.3.İRLANDA KRİZİ	73
3.4.PORTEKİZ KRİZİ.....	75
3.5.İSPANYA KRİZİ.....	77
3.6.İTALYA KRİZİ	81
4.SONUÇ	85
5.KAYNAKLAR	88
6.ÖZGEÇMİŞ	94

TABLolar

Tablo 1: 20 Yüzyılda Gerçekleşen Bazı Para Birlikleri	2
Tablo 2: Avrupa Birliği Temel Antlaşmaları	39
Tablo 3: AB Üye Ülkelerin Paralarının ECU Sepeti İçerisindeki Ağırlıkları.....	50
Tablo 4:DKM-II Mekanizmasında Yer Alan Ülkeler	51
Tablo 5:Yakınlaşma Kriterleri ve Üye Ülke Durumları	56
Tablo 6:Bazı AB Üyesi Ülkelerin Borç Yükü Oranları.....	68
Tablo 7:Aşağıdaki tabloda, 2006-2010 yılları arasında İrlanda'daki büyüme hızı, kamu borcu/GSYH oranı, bütçe açığı/GSYH oranı ve faiz oranları görölmektedir.	74
Tablo 8:Aşağıdaki tabloda, 2006-2010 yılları arasında Portekiz'deki büyüme hızı, kamu borcu/GSYH oranı, bütçe açığı/GSYH oranı ve faiz oranları görölmektedir.	75
Tablo 9:Ekonomik Göstergeler.....	82

ŞEKİLLER

Şekil 1: Fiyatların Belirli ve Belirsiz Olduğu Durumlarda Firma Karlar	11
Şekil 2: Ortalama Tüketici Artığı ve Fiyat Dalgalanmaları	12
Şekil 3: Neoklasik Büyüme Modeli	13
Şekil 4: İki Ülkede Talep Şokları Durumunda Toplam Arz ve Talep Eğrileri	16
Şekil 5: İki Ülkenin Farklı Enflasyon - İşsizlik Oranı Tercihleri	18
Şekil 6: OPA Kriteri Olarak Simetri ve Esneklik, Simetri ve Entegrasyon İlişkisi	32
Şekil 7: Tüneldeki Yılan	45
Şekil 8: Maastricht Kriterleri'ne Göre Ülkelerin Durumu	56

KISALTMALAR

AB:	Avrupa Birliği
ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
AEA:	Avrupa Ekonomi Alanı
AET:	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AKÇT:	Avrupa Kömür Çelik Topluluğu
AMB:	Avrupa Merkez Bankası
AMBS:	Avrupa Merkez Bankası Sistemi
APS:	Avrupa Para Sistemi
DKM:	Döviz Kuru Mekanizması
ECU:	Avrupa Para Birimi
ECOFİN:	Ekonomik Ve Mali Kurum
EFTA:	Avrupa Serbest Ticaret Alanı
EPB:	Avrupa Ekonomik Ve Parasal Birlik
EURO:	Avrupa Para Birliği Para Birimi
EURATOM:	Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu
GSMH:	Gayri Safi Milli Gelir
GYSİH:	Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla
İMF:	Uluslararası Para Fonu
OPA:	Optimum Para Alanı
OPS:	Optimum Para Sahası

1. PARASAL BİRLİK: KAVRAMSAL TARTIŞMA

1.1. Parasal Birliğin Tanımı ve Kapsamı

Parasal birlik, birlik üyesi ülkelerin paralarının sabit bir kurlarla ve geri dönülmez bir biçimde birbirine bağlanması ve koşulların oluşumuna paralel olarak tek para ve merkez bankasına geçmek olarak tanımlanabilir (Ertürk,1993: 121). Kapsamlı Parasal birliğin tanımı yapmak gerekirse; "Parasal birlik, birliğe üye ülkeler arasındaki döviz kurlarında birliğin sağlanarak, tek paraya geçilmesi ve cari işlemler ile sermaye hareketleri üzerine konulan tüm engellerin kaldırılmasıdır."(Tuncay, 2001: 4)

Parasal birliğin sağlanmasının temelinde üç önemli şartı bulunmaktadır.

- Birliğe katılan ülkelerin ulusal paraları arasında tam bir konvertibilitenin sağlanması gerekir.
- Üyeler arasındaki sermaye hareketlerinin tam anlamıyla serbestlik kazanması gerekir.
- Üyelerin ulusal paraları arasındaki dalgalanma marjının giderek daraltılması ve döviz kurlarının bir daha geri dönüşü olmayacak şekilde sabit olması gerekir. (İZTO, 1998: 2).

20 Yüzyılda denenmiş olan parasal birlik girişimleri ve bunların dağılma nedenleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Parasal birlik, tek bir ekonomik pazar içerisinde tek bir parasal politikanın kabulü anlamına gelmekte olup, tek pazarın mantıksal uzantısıdır. Bu program, birliğe üye olan tüm ülkelerin belli kriterlere uymak zorunda olduğu, işgücü, hizmet ve malların, sermayenin serbestçe dolaşabildiği ve ortak bir Avrupa parasının kullanıldığı bir Avrupa devleti yaratmayı öngörmektedir.(Akgönül, 2002: 30).

Tablo 1: 20 Yüzyılda Gerçekleşen Bazı Para Birlikleri

Ulusal Parasal Birlikleri	Dağılma Tarihi	Dağılma Nedenleri
Avusturya	1919-1927	Savaş sonrası, yeni ulusal devletlerin kurulması
Rusya	1918-1920	Yeni Ulusal Devletlerin kurulması
Lira Birliği (İtalya, Vatikan ve San Marino)		
Frank Birliği (Fransa ve Monoco)		
Pesata Birliği (İspanya ve Andora)		
Doğu ve Batı Almanya	1990	
Sovetler Birliği	1992-1994	Siyasi karışıklık ve yeni ulusal devletlerin kurulması
Yugoslavya	1991-1994	Siyasi karışıklık ve sivil savaş
Çekoslovakya	1993	Politik ayrılıkların oluşması
Çok Uluslu Para birlikleri		
Latin Para Birliği	1914-1927	Para politikası anlaşmazlığı
İskandinav Para Birliği	1914-1924	Para politikası anlaşmazlığı

Kaynak: Tonus “Avrupa Birliği’nde Ekonomik ve Parasal Birlik İstanbul. (2000: 2)

1.2. Parasal Birliğin Aşamaları

Parasal birlik istenilen hedeflere ulaşabilmesi için beş temel aşamadan geçmesi gerekmektedir. Bu aşamaların en başında döviz kurlarında birliğin sağlanması, ortak fon mekanizmasının oluşturulması, ekonomik politikaların eş güdüm sağlanması ve ortak para politikasını yürütecek tek merkez bankasının faaliyetlerine başlaması gerekir. En son aşama da ise parasal birliğe üye olan ülkelerin kendi paralarının yerine geçecek olan tek bir para biriminin piyasaya sürülmesiyle gerçekleştirilir.(Tonus, 2000: 3)

1.2.1. Döviz Kuru Birliği

Ülkeler arasında parasal birliğin oluşturulması sürecinde atılması gereken ilk adım, döviz kuru birliğinin sağlanmasıdır. Burada, üye ülkelerin ulusal paraları gittikçe daralan ve sonrada ortadan kaybolan bir bant içerisinde sabit bir pariteyle birbirlerine bağlanırlar. Sabit parite belirlenirken ya ülke paralarından oluşan bir sepet ya da tek bir ülke parası esas alınır. Birliğin bu aşamasında ülkeler arasında ortak bir merkez bankası ve ortak olarak kullanılan bir rezerv bulunmamaktadır. Bu nedenle de birliğe” sözde döviz kuru birliği” de denilmektedir.(Tonus, 2000: 3)

Birliğe üye olan ülkeler arasında para ve maliye politikaların eş zamanlı olarak işleme zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu nedenle birlik içerisinde her ülke, ödemeler bilançosunda ortaya çıkan bir dengesizliği gidermek amacıyla, gerek duyduğu taktir de bağımsız olarak para ve maliye politikalarını uygulayarak döviz rezervlerini korumaya çalışır. Politika uygulaması konusundaki esneklik merkezi bir örgüte duyulan gereksinimi ortan kaldırır. Bununla birlikte her ülkenin kendi ödemeler dengesini sağlamaya çalışması, Spekülatif saldırılara açık olması ve referans paranın piyasada oluşan değeriyle üye ülkeleri paraları arasındaki dengesizlik nedenleriyle böyle bir birliğin devamı sağlanması zordur.

Döviz kuru birliği içerisinde ulusal paraların da dolaşımında bulunması nedeniyle üye ülke paralarının referans paraya sabit kur üzerinden bağlanması, birlik içerisinde tam konvertibilitenin ve ulusal paralar arasındaki işlem maliyetlerinin ortadan kalkması koşullarını sağlaması mümkün değildir. Parasal birlik açısından önemli olan döviz kuru değişkenlikleri değil, döviz kuru risklerinin ortadan kaldırılmasıdır. Çünkü döviz kuru birliği aşamasında, döviz kuru belirsizliği nedeniyle her zaman döviz kurunda risk bulunmaktadır. (Tonus, 2000: 3; Aktan, 1983: 16-17)

1.2.2. Ortak Fon Mekanizmasının Oluşturulması

Birliğe üye olan ülkelerin bir borç tasfiye sistemi içinde yer alan ve kendi mekanizması aracılığıyla ödemeler dengesi sorunu yaşıyan üye ülkelere yardımcı olurlar. Ödemeler bilançosu fazla veren ülkeler ortak fon aracılığıyla açık veren ülkelerin belirlenen bant içerisinde kalmalarına yardımcı olurlar. Ödemeler bilançosunda açık veren ülkeye yapılacak yardım ya doğrudan döviz piyasasına müdahale etmek yoluyla ya da mali yardımlarla gerçekleştirilebilir.

Mekanizmanın işleyebilmesi için birliğe üye olmuş olan ülkelerin ulusal paraların konvertibilitesinin sağlanmış olması gerekir. Ayrıca Parasal birlik içerisinde hiç bir döviz kuru kısıtlamasının ve döviz piyasasına müdahalenin bulunmaması sistemin işleyebilmesi gereklidir.(Tonus, 2000: 3 ; Aktan, 1983: 18)

1.2.3. Ekonomi Politikaların Eşgüdümü

Parasal birlik içerisinde ödemeler dengesi fazla veren ülkelerin, sürekli olarak ödemeler dengesi sorunu yaşayan üyelere yardımcı olması, bu ülkelerin ödemeler dengesi sorunlarına uzun vadeli bir çözüm getirmediği gibi ödemeler fazlası veren ülkelerin cezalandırılması anlamına gelmektedir. Bu nedenle birlik içerisinde sağlanan döviz kuru istikrarının sürdürülebilmesi için üye ülkelerin ekonomi politikalarının eş güdümü gereklidir. Bu bağlamda üye ülke Ekonomi ve Maliye Bankaları Başkanlarının düzenli aralıklarla toplanarak uygulanacak politikaların belirlemeleri, sonraki aşama olan ortak rezerv yönetimi ve tek merkez bankası uygulamasına da yardımcı olacaktır.(Tonus, 2000: 3 ; Aktan, 1983: 18)

1.2.4. Ortak Rezerv Yönetimi ve Tek Merkez Bankası

Parasal birliğin bu aşamasına kadar yapılanlar kurların sabit kalmasını sağlamakta başarılı olmayabilir. Bu ise kurulacak bir ortak merkez bankası ile yapılabilir. Üye ülkelerin döviz rezervlerinin tamamı merkez bankası bünyesinde bir fonda toplanır ve bu fondaki kaynak ile döviz piyasalarına müdahale edilerek kurların sabit kalması sağlanır. Ortak merkez bankası, üye ülkelerin ulusal paralarının belirlenen sınırlar içerisinde kalmasını sağlamakla kalma, aynı zamanda birlik dışındaki ülkelere karşı referans değerini belirler.

Ortak rezerv yönetimin oluşturulmasının bir diğer paydası da, birlik içerisinde ülkelerin olarak sahip olmaları gereken rezervden daha küçük boyutta rezerv tutma olanağına sahip olmalarıdır. Bu tasarruf Avrupa'da Parasal birliğin kurulması için amaçlarından biridir. (Tonus, 2000: 4 ; Aktan, 1983: 18)

1.2.5. Tek Para

Ortak merkez bankasının dolaşıma sürdüğü ortak para ulusal paraların yerlerine kullanılır. Birlik içerisinde kullanılan tek parayı yaratma yetkisi ortak merkez bankasında olduğu için, her ülke bütçe açıklarını finanse etmek amacıyla merkez

bankası kaynaklarına başvuru yapamaz. Para politikasının da bu ortak merkez bankası tarafından yürütülmesi nedeniyle, üye ülkelerde uygulanacak ekonomi politikalarının eşgüdümü zorunlu hale gelecektir. Bu aşamada ulusal paralar ortadan kalktığı için parasal alanda hiçbir üye ülkenin ulusal egemenliğinden bahsetmek mümkün olmayacaktır. Parasal birliğin son aşamasının döviz kuru birliğinden farklı temel özellikleri aşağıdaki gibidir.

- Tek paranın kullanılmaya başlamasıyla birlikte, birliğe üye olan ülkelerin ulusal paraların birbirine çevriminden doğan maliyetler bütünüyle ortadan kalkacaktır.
- Mal ve hizmetlerin fiyatları tek para ile ifade edileceğinden, Pazar içinde rekabet artacaktır.
- Tek para, parasal birliğin kredibilitesini arttıracaktır.
- Uluslararası para piyasaları tek paradan etkilenecektir.
- Finansal piyasaların derinleşmesi ölçek ekonomilerden yararlanma olanağı sağlayacaktır.(Tonus, 2000: 4 ; Savaş, 1999: 91-96)

1.3. Optimum Para Sahası Teorisi

1999 yılında Nobel ekonomi ödülünü kazanan Robert Mundell'in,1961 yayınlanan temel çalışmasıyla başlayan ve daha sonra az sayıda iktisatçının katkılarıyla da teorik temelleri ortaya konulan Optimum Para Sahası Teorisi(OPS) Avrupa Birliği uygulamasıyla yeni ve öncelikli bir önem kazanmıştır.

OPS teorisi öncelikle sabit döviz kuru sisteminin geçerli olduğu bir para sahasına dâhil ülkelerde istikrarın sağlanabilmesinin koşullarını ortaya koyar. Burada parasal birliğe dâhil olan ülkelerin kendi aralarında sabit döviz kuru sistemini, birlik dışındaki üçüncü ülkelerin paralarına karşı ise serbest döviz kuru sistemi uygulamanın yarar ve zararı karşılaştırılmaktadır. Parasal birliğin olumlu etkilerinin, olumsuz etkilerinden farkını maksimize edecek bölge büyüklüğüne "Optimum Para Sahası" adı verilmiştir. Mundell'e göre OPS'nın ülkelerin sınırlarıyla belirlenen fiili para sahası olması gerekmemektedir. Burada tek parayı kullanan ülke sayısı arttıkça ve tek paranın geçerli olduğu saha büyüdükçe tek paranın sağlayacağı yararların azalacağı varsayılmıştır.(Tonus, 2000: 4)

Para birliğinin oluşumunun başlangıcı Optimum Para Sahası Teorisi (OPS) ile açıklanmaktadır. OPS'yi tanımlarsak, belli bir grup ülkenin ulusal para birimlerinin

değerini, belirlenen kurlar üzerinden birbirlerine sabitlemesi ve üye ülkelerin para birimlerinin değerinin birliğe üye olmayan ülkelerin para birimleri karşısında serbest dalgalanmaya bırakılmasıdır.(Özpençe, 2009: 57)

OPS teorisini; Mundell (1961) 69, faktör hareketliliği yönüyle, McKinnon (1963)70, ülkelerin ekonomik açıklıkları ve daha sonra da Kenen (1969) 71, mal çeşitlendirme derecesi yönüyle para sahası kavramını ele almış ve bu teorinin temellerini atmışlardır. Ayrıca her para sahasının Optimal Para Sahası anlamına gelmediğini belirtmişler ve potansiyel optimal para sahası üyesi ülkelerin belli özellikleri olduğunu vurgulamışlardır. Bu özellikler

- Ülkelerin enflasyon oranlarındaki benzerlikler,
- Ülkeler arası yüksek faktör hareketliliği,
- Ülkelerin ekonomik açıklıkları,
- Ekonomilerin büyüklükleri,
- Mal çeşitlendirme derecesi,
- Fiyat ve ücret esnekliği,
- Mal piyasası entegrasyon derecesi ve malî entegrasyondur.

Bu özellikler kullanılarak bir para alanının Optimal olup olmadığının testini yapan Mundell, McKinnon ve Kenen, para sahalarının maliyetine değinmişlerdir. Bir ülkenin, para sahasına dâhil olması halinde ulusal para politikası ve döviz kurları üzerindeki bağımsızlığını kaybetmesinin, o ülke ekonomisine yüklediği maliyetleri incelemişlerdir. (Tonus, 2000: 5 ve Özpençe, 2009: 56)

1.4. Optimum Para Alanlarının Şartları

Bir Parasal birliğin uygun şekilde işleyebilmesi için gerekli olan bazı şartlar bulunmaktadır. Optimum para sahası teorisinin yaklaşımına göre bu şartları, birlik içerisinde tam istihdamın, fiyat istikrarının ve ödemeler dengesinin sağlanmasının yanı sıra birliğe üye ülkelerin sık ve büyük ölçekli asimetrik ölçeklerle şoklarla karşılaşmaması, üretim faktörleri hareketliliğin sağlanması, ihracatta çeşitliliğin sağlanması ve ekonominin dışa açıklık derecesini içermektedir.(Tonus, 2000: 5)

1.4.1. Sık ve Büyük ölçekli Asimetrik Şoklarla Karşılaşılması

Toplam talep eğrisinde kaymalarla kendini gösteren talep şokları; ekonominin işleyiş sürecinde, bireylerin davranışlarında ve beklentilerinde meydana gelen değişmelerle, kamu otoritelerinin ekonomi politikaları dışında gerçekleştirdiği uygulamalar olarak tanımlanır. Parasal birliğe katılmış ülkelerin benzer üretim yapılarına ve simetrik dalgalanmaya sahip olmaları gerekir. Bu koşulun gerçekleşmesi ani şoklarda uygulanması muhtemel ortak ekonomi politikalarının etkinliğinin artmasını sağlayacaktır. Ancak uygulanacak ortak para politikası parasal birlik dahilindeki bazı ülkelerin şoku atlatmasını sağlarken bazılarında imkan sağlayamayacaktır. Ancak benzer konjonktür el yapısı üye ülkelerde makroekonomik değişkenlerin (faiz, işsizlik oranları gibi) benzer seviyelere ulaştırılmasının yanında uygulanmakta olan ekonomi politikasının her ülkede benzer olmasını sağlayacaktır.

Asimetrik şoklar durumunda, birlik üyesi ülkeler arasında döviz kurlarının ortadan kaldırılması nedeniyle müdahale döviz kuru araçları ile yapılamayacak, dolayısıyla da parasal birliğin farklı bölgeleri şoktan asimetrik olarak etkilenecektir. (Tonus, 2000: 5 ; Urhan, 2005: 6)

1.4.2. Üyeler Arasında Faktör Hareketliliğinin Tam Olarak Sağlanması

İstikrarlı bir parasal birlik ve tam anlamıyla bir Optimum para sahasının gerçekleştirilebilmesi için üye ülkeler arasında üretim faktörlerinin hareketliliğinin tam olması gereklidir. Üretim faktörlerinden özellikle işgücü hareketliliği, ülke dışı şoklarla karşılaştığı zaman yapılacak nominal döviz kuru ayarlamalarına benzer etkiyi yaratabilmektedir. Ancak Mundell' in Optimum para sahası teorisinde, üretim faktörleri hareketliliğinin ülkenin iç ve dış dengeyi sağlayabilmesinde gerekli koşulların ne olduğuna bir açıklık getirilmemiştir.

Üretim faktörlerinde homojenlik, teknolojiye meydana gelen değişimlerden etkilenebilecek faktör yoğunlukları, üretim faktörlerinin doğrusal derecesi gibi unsurlar faktör hareketliliğinden beklenen sonuçları doğrudan etkilememektedir. Teoride (Mundell), işgücü hareketliliği olarak dile getirilen faktör hareketliliğinin aksine sermaye hareketliliğine de değinilmemiştir. Bütün bu eksikliklere ek olarak, işgücü hareketliliğinin maliyeti ve yapısal nedenlerden kaynaklanan işgücü göçü gibi

faktörler de ülkenin iç ve dış dengeyi sağlamasını olumsuz etkileyebilir. (Urhan, 2005: 7)

1.4.3. İhracatta Çeşitlendirmenin Bulunması

Optimum para sahasına katkılarıyla tanınan Kenen tarafından savunulan görüşe göre; üretimde çeşitlilik sağlamış bir ülkenin ihracatının da çeşitlenmiş olacağı varsayılarak, böyle bir ülkenin ticaret hadlerinin dış talepteki değişimlerden kaynaklanan ödemeler dengesi probleminden fazla etkilenmeyeceği ileri sürülmektedir. Bu durumun gerçekleşebilmesi için; talebi azalan bir malın ülke ihracatı içerisinde önemli bir payının olmaması gerekmektedir. Böylelikle talebi azalan mal, toplam üretimin ve istihdamın küçük bir kısmını oluşturacağı için, dış şokun neden olacağı işsizlik diğer sektörler tarafından emilecek ve sabit kur sistemi içerisinde ülke dengeye gelecektir. Ancak Kenen' e göre üretim yapısı çeşitliliğine sahip olmayan az gelişmiş ülkeler, gelişmiş politika araçlarına sahip olmamaları nedeniyle nominal döviz kuru araçlarına daha sık başvurma ihtiyacı duyacak, hatta bu ülkelerin tam esnek kur uygulamaları daha uygun olacaktır. (Tonus, 2000: 6 ; Aktan, 1983: 41-42)

1.4.4. Üye Ülke Ekonomilerinin Dışa Açıklık Seviyesi

Dışa açık ve büyük ekonomiler, genellikle sabit döviz kuru sistemini tercih etmektedirler. Çünkü bu ekonomiler için döviz kuru ayarlamaları, bazı özel durumlar dışında sıkça başvurulan bir politika aracı değildir. Ülkenin esnek fiyat ve faiz yapısına sahip olması ve sermayenin hareketliliğinin ve verimliliğinin yüksek olması iç ve dış dengeyi sağlamasına yardımcı olmaktadır. Ancak nispeten küçük ve ihracat gelirine dayalı ekonomiler döviz kuru ayarlamalarına daha sık başvurumaktadırlar. Bu nedenle elde edilecek kazanç, parasal birliğe katılacak ülkelerin ekonomik yapılarının benzer olmasıyla yakından ilgilidir.

Ülkelerin parasal birlik ile elde edecekleri refah kazancı, dışa açıklık dereceleri ile yakından ilişkilidir. Örneğin; işlem maliyetlerinin ortadan kalkması ile küçük ama dış ticaret hacmi geniş bir ülkenin refah kazancı, büyük ama dışa kapalı bir ülkenin refah kaybından büyük olacaktır. Geleneksel Optimum para sahası teorilerinde bir kriter olarak kabul edilen dışa açıklık derecesi, toplam üretim içerisinde dış ticarete konu olan malların oranı ile tanımlanmaktadır.

Mc Kinnon kuramına göre;

- Ödemeler dengesizliği talep ve arzdaki mikro ekonomik değişmelerinden kaynaklanmaktadır.
- Ülke içerisinde fiyat istikrar vardır.(Tonus, 2000: 7)

1.5. Parasal Birliğin Üye Ülke Ekonomileri Üzerindeki Etkileri

Parasal birliğin üye ülke ekonomileri üzerindeki etkisini; parasal birliğin, birliğe katılan ülkelere maliyetinin analizi, ülkenin ulusal parasının terk etmesi sonucunda, ulusal para politikası ve araçlarından vazgeçmesinin ülke ekonomisine yaratacağı etki ile açıklamak mümkündür. Diğer bir deyişle parasal birliğin etkisi, ülkenin artık devalüasyon veya revalüasyon yoluyla ulusal parasının değerini ve dolaşımdaki para miktarını belirleme olanağının ortadan kalkmasıyla oluşacak etkiyle açıklanabilir.(Tonus, 2000: 7)

1.5.1. Parasal Birliğin Olumlu Etkileri

Ortak para kullanım maliyetleri, makroekonomik yönüyle çok daha fazla iken, kazançları daha fazla makroekonomik düzeydedir. Ulusal paranın terk edilerek tek bir paranın kullanımına doğru hareketin, ekonomik etkinlikte bir takım kazançlara sebep olacağı beklenilmektedir. Ekonomide kazançlar ikiye ayrılmaktadır. Birincisi, Ulusal paraların değişimiyle ilişkili olan dönüşüm maliyetlerinin giderilmesi yani farklı paraların dönüşümü nedeniyle ortaya çıkan refah kaybının ortan kalkmasıdır. İkincisi ise döviz kurlarının zaman içerisindeki dalgalı hareketlerinden kaynaklanan döviz kuru riskinin giderilmesidir.(Değer ve Öztürk, 2003: 113)

1.5.1.1. İşlem Maliyetlerin Ortadan Kalkması

Tek paraya geçişin en önemli faydalarından birisi Euro Alan ülkeleri aranda yapılacak ticaretin işlemlerini ve yatırımları daha kolay hale getirecek ve hem nakit açısından hem de zaman açısından tasarruf sağlayacaktır. Yapılan araştırmalar doğrultusunda, maliyet tasarrufları Parasal Birliğin hayata geçirilmesinde katlanacak olan maliyetlerle maliyetler ile karşılaştığı zaman sadece bankacılık kesimi için AB ülkelerinin toplam GSYH'lerinin yaklaşık % 2,3 ek bir maliyetinin doğacağı tespit edilmiştir. Parasal Birliğe geçiş ile birlikte geçişle birlikte katlanacak maliyetler ve uzun dönem tasarruflar göz önüne alındığı zaman elde edilecek kazancın oldukça

düşük bir miktar olduğu düşünülebilir. Fakat edilecek olan maliyetlerin avantajı sürekli olacak ve ekonomik gelişme ile birlikte zaman içerisinde her geçen günü daha fazla olacaktır.

Avrupa Birliği komisyonunda yapılan araştırmada AB ülkeleri arasında ticari ve mali işlemlerde birden fazla para biriminin kullanılması 1980 yıllarının ortalarında ortalama AB GSYİH' sının yüzde 0,5'i kadar bir maliyet getirdiği saptanmıştır. Avrupa Birliği komisyonun yayınlamış olduğu ayrı Yeşil Belge'de söz konusu maliyetlerinin AB GSYİH' sının % 0,3 ila % 0,4'üne ulaştığı belirtilmektedir. Ayrıca AB ülkelerinde işlem maliyetlerinde yılda sağlanacak olan yıllık tasarruf 18-26 Milyar Dolar arasında değişmektedir.(Ata ve Silahşör, 1999: 19)

İşlem maliyetleri açısından iki farklı yaklaşımla analiz edilebilir. Birincisi bireylerin ve firmaların yabancı paraların alış-satış fiyatları farklılığı nedeniyle katlanmak zorunda kaldıkları finansal işlem maliyetleridir. Finansal işlem maliyetleri yabancı paraların kullanım ve çevrilme hacimlerine göre değişmektedir. İşlem maliyetlerine göre ikinci yaklaşım ise firma içi maliyetlerdir. İşlem maliyetlerinin dört temel kaynağı vardır:

- Bankalar arası piyasalarda alış ve satış fiyat farklılığı mevcuttur.
- Çek veya kredi kartı kullanımından alınan komisyon ve vergilerdir.
- Nakit veya seyahat çeklerinin çevriminde alınan gider ve komisyonlardır.
- Bankaların sınır ötesi transferleridir.(Tonus, 2000: 8)

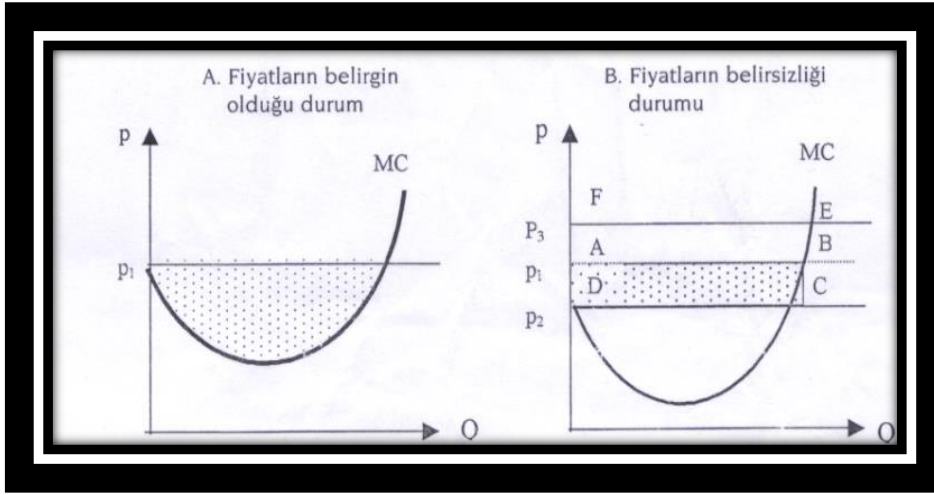
1.5.1.2. Döviz Kuru Belirsizliğin Ortandan Kalkması

Döviz kurlarında meydana gelecek olan değişmelerin firma gelirleri açısından risk taşıyacaktır. Döviz kurlarındaki belirsizliğin ortadan kalkması durumunda ülke refah seviyesi üzerinde olumlu bir etki yaratacaktır.(Tonus, 2000: 8)

Firma teorisi açısından analiz edildiğinde yukarıda belirtilen sonucu tersine bir sonuç da ortaya çıkar. Çıktı piyasasında fiyat kabullenici ve kar maksimizasyonunu hedefleyen bir firmanın marjinal maliyeti(MC) ve ürün fiyatı (P) ile gösterilmektedir. Şeklin sol tarafında fiyatların belirgin kolayca tahmin edilebilir olduğu zaman, sağ tarafına ise fiyatların gelişigüzel dalgalandığı durumu ortaya konulmuştur. Bu duruma

göre fiyatların belirli olması halinde firmaların her dönem için karı taralı alanda gösterilmiştir. Fiyatların belirsiz olması durumunda ise firma karı fiyatlara göre değişiklik göstermektedir. Eğer fiyat P2 gibi düşük bir seviyede gerçekleşir ise firma karı fiyatların belirgin olduğu durumundan ABCD alanı kadar daha az gerçekleşecektir. Fiyat P3 gibi yüksek bir seviyede oluşur ise firma karı FEBA alanı kadar fazla olacaktır.

Şekil 1: Fiyatların Belirli ve Belirsiz Olduğu Durumlarda Firma Karlar

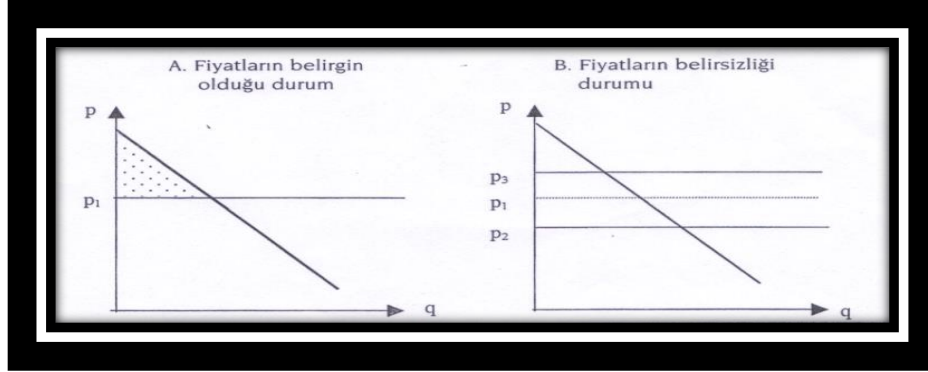
Kaynak: Yücememiş, Parasal Birlik Avrupa Merkez Bankası ve Türkiye'ye Yansımaları, 2005: 30

Şekil 2'deki analizinden şu sonuç çıkarılabilir: Fiyat seviyesi yüksek olduğunda firmalar üretimlerini arttıracaklar, dolayısıyla çıktı başına getiri artacağından firmanın toplam karı artacaktır. Bu durumda fiyat belirsizliği olduğunda firmaların ortalama karlarının yükseleceği söylenebilir. Aynı zamanda döviz kurlarında gelecekteki değerinin firma için belirsiz olması bir risk yaratmasının yanı sıra kar elde edebilmesi için bir seçenek oluşturmaktadır. Döviz kurları firma için cazip hale geldiğinde firma ihracat yapmayı da deneyecektir.(Yücememiş, 2005: 29-30)

Benzer bir analiz tüketiciler için de yapılabilir. Şekil 3'te talep fonksiyonu fiyatların belirli ve belirsiz olduğu durumlar için tanımlanmıştır. Tüketici için fiyat belirsizliği durumunda tüketici rantı, fiyatların belirli olduğu duruma göre daha yüksektir. Fiyat düşük olduğunda tüketici yararını arttırmak için talebini arttıracak, fiyatın yüksek olduğu durumunda ise talebini azaltarak fiyatın geliri üzerindeki negatif

etkisini sınırlandırmaya çalışacaktır. Bu nedenle de fiyatların dalgalandığı durumunda tüketici rantının daha yüksek olacağı söylenebilir.

Şekil 2: Ortalama Tüketici Artığı ve Fiyat Dalgalanmaları

Kaynak: Yücememiş, Parasal Birlik Avrupa Merkez Bankası ve Türkiye'ye Yansımaları, 2005: 31

Fiyat belirsizliğinin ortalama tüketici rantı üzerindeki olumlu etkisi ile artan risk karşılaştırıldığında, risk almayı sevmeyen tüketicilerin fiyatların tahmin edebildiği durumda daha düşük tüketici rantına verdiği değer, belirsizlik ortamındaki kesin olmayan fakat daha yüksek tüketici rantına verdiği değerden daha fazladır.(Yücememiş, 2005: 31)

Döviz kurlarının sabit olduğu durumunda firma karı ve tüketici rantı belirli bir seviyeye ulaşmaktadır. Döviz kurlarının değişken olduğu durumunda ise firma karı ve tüketici rantı bu belirli seviyenin altında kalabilirken üstüne de çıkabilmektedir. Döviz kurlarının değişkenliği fiyat belirsizliği dolayısıyla da riski beraberinde getirmektedir. Risk bazen getiriye artırırken bazen ise zarar vermektedir. Para birliğinde tek bir paranın kabul edilmesi ile birlik üyelerinin döviz kurlarında meydana gelecek olan değişimleri izleme zorunluluğu ortadan kaldıracaktır. Döviz kurlarındaki güvensizliğin ortadan kalkmasıyla birlikte, firmaların uzun vadede planlama ve yatırımları kolaylaştırılacaktır.(Yücememiş,2005: 32; Tonus, 2000: 8-10)

1.5.1.3. Döviz Kuru İstikrarının Fiyat Mekanizmasının Etkinliğini Sağlaması

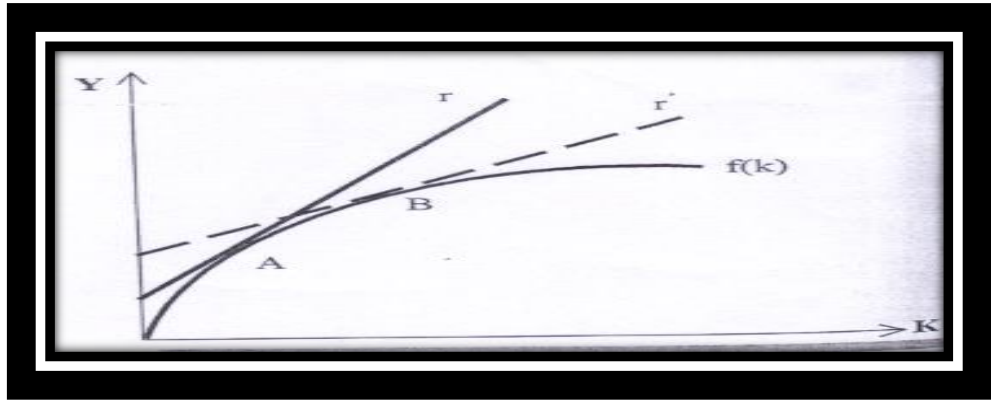
Döviz kurlarının belirsiz olduğu bir ortam, malların ve hizmetlerin gelecekteki fiyatlarının da belirsizliğine neden olmaktadır. Ekonomik birimler yatırım, üretim ve

tüketim kararlarını fiyat mekanizması verilerine dayanarak alırlar. Döviz kurlarında meydana gelecek olan belirsizliklerin fiyat mekanizması üzerinde güvenirliliği kalmazken ekonomik birimlerin alacak kararların doğru olma olasılığı azalacaktır. Yüksek faiz oranlarının yatırımları etkinlikten uzaklaştırması piyasaların aksamasına yol açan” Ahlaki tehlike ve kötü seçim” sorunları ile yakından ilgilidir.(Yücememiş,2005: 32)

1.5.1.4. Döviz Kuru İstikrarı ve Ekonomik Büyümenin Sağlanması

Döviz kurlarında belirsizliğinin ortadan kalkmasıyla birlikte ekonomik büyüme üzerinde etkili olacaktır. Bu durum şekil 4.neoklasik büyüme modelinde gösterilmektedir. Büyüme iktisadında temel sorun artan işgücü ve sermaye miktarının ve değişen teknolojinin ekonomik etkilerini ortaya koymaktadır. Neo Klasik iktisatçılar tam istihdam dengesindeki bir ekonomide işgücü ve sermaye miktarının artmasının tam istihdam dengesini bozmayacağını, bu sağlayacak olan mekanizmalara sistemin sahip olduğunu öne sürmektedirler. Sözü ettiikleri mekanizma bütün analizlerde kullandıkları arz ve talep mekanizmasıdır.

Şekil 3:Neoklasik Büyüme Modeli

Kaynak: Başak Tanınmış Yücememiş, Parasal Birlik Avrupa Merkez Bankası ve Türkiye'ye Yansımaları, 2005: 31

Yukarıdaki şekilde 4'te yatay ekseninde işgücü başına sermaye stoku (K), düşey ekseninde ise işgücü başına üretim(Y) gösterilmiştir. F(K) is üretim fonksiyonudur. Yani ne bir birim sermaye karşılığında ne kadar üretim yaptığı görülmektedir. Denge sermayenin marjinal verimliliğinin, tüketicilerin gelecekteki tüketimleri için kullanacakları faiz oranına eşit olduğu (A) noktasında oluşur. Yani (A)noktası faiz

oranını gösteren (R) doğrusunun üretim fonksiyonuna teğet oluşu nokta oluşmaktadır. Bu modele göre ekonomik büyüme ancak nüfus artışı ve teknolojik değişme gibi dışsal etkilerle gerçekleşmektedir.

Parasal birlikte döviz kuru belirsizliği ortadan kalkmasıyla birlikte diğer faydaların yanı sıra ekonomik büyümenin de üzerinde etkili olacaktır. Parasal birlikle azalan risk faiz oranlarının düşürmekte, geçici olarak üretim düzeyi yani işçi başına çıktı düzeyi ve sermaye kullanımı artmaktadır. Neo Klasik büyüme modeli; sanayileşmiş ülkelerde uzun dönemli ekonomik büyümeyi açıklayan bir teori modelidir. Modelde sermayedeki derinleşme (Sermaye yükselen sermaye/ emek oranı) ve teknolojik gelişmenin önemi vurgulanmaktadır.(Yücememiş, 2005: 34-35)

1.5.2. Parasal Birliğin Olumsuz Etkileri

Parasal birliğe üye olmuş olan ülkelere sağlamış olduğu yararların yanında bazı maliyetleri ve dezavantajları da beraberinde getirmektedir. Parasal birliğin maliyetleri Optimum Para Sahası Teorisinde 1960'lı yıllarda öncelikle Mundell (1961), McKinnon (1963) ve Kenen (1969) yıllarında konuyu ele almışlardır. Daha sonra bu konuyla ilgili teoriler geliştirilmiştir. Maliyetler, çeşitli ülkelerinden şoklara adaptasyon kabiliyetiyle ilgilidir. Dolayısıyla, her ülkenin parasal birliğe geçmesinin ardından her geçen günü artan maliyetler aynı olmayacaktır.(Bayraktutan ve Bayraktar, 2004: 31)

1.5.2.1. Talep Şokları Karşısında Üye Ülke Ekonomilerinin Ayarlanma Sorunu

Bireylerin davranışlarında ve beklentilerinde yapılacak olan değişiklikler ve kamu otoritelerin ekonomi dışında gerçekleştirdikleri uygulamalar sonucunda ortaya çıkan talep şoklarıyla karşılaşıldığında oluşacak etki şekil 6'da (A) ve (B) iki ülke esas alınarak açıklamaya çalışılmıştır. Şekilde açık bir ekonomide iki ülkenin toplam arz(S) ve talep(D) eğrileri yer almaktadır. Örnek: talebin (A) ülkesinde mallarından (B) ülkesine yöneldiği varsayılmıştır. Talep eğrisi (A)ülkesinde aşağıya (B) ülkesinde ise yukarıya doğru kaymaktadır. Böylece toplam talebin iki ülke arasında yer değiştirmesi,(B)ülkesinde çıktı(Output-Y) artışına ve büyük olasılıkla istihdam artışına, A ülkesinde ise çıktının azalmaya başlaması ve işsizliğe yol açacaktır. Cari işlemler hesabı, yurt içi çıktı düzeyi ile harcama düzeyi arasındaki farka eşittir.

$$CA_t = GNP_t - (C_t + I_t + G_t)$$

CA_t = Bugünkü Cari İşlemler Hesabı

GNP_t = Bugünkü Gayri Safi Milli Hâsıla

C_t = Bugünkü Tüketim Harcamaları

I_t = Bugünkü Yatırım Harcamaları

G_t = Bugünkü Kamu Harcamaları

Cari İşlemler hesabı aynı zamanda ulusal tasarruflarla ulusal yatırım farkına eşittir. Eğer bir ülke tasarruflarında daha fazla yatırım yaparsa, cari işlemler hesabı açık verecektir.

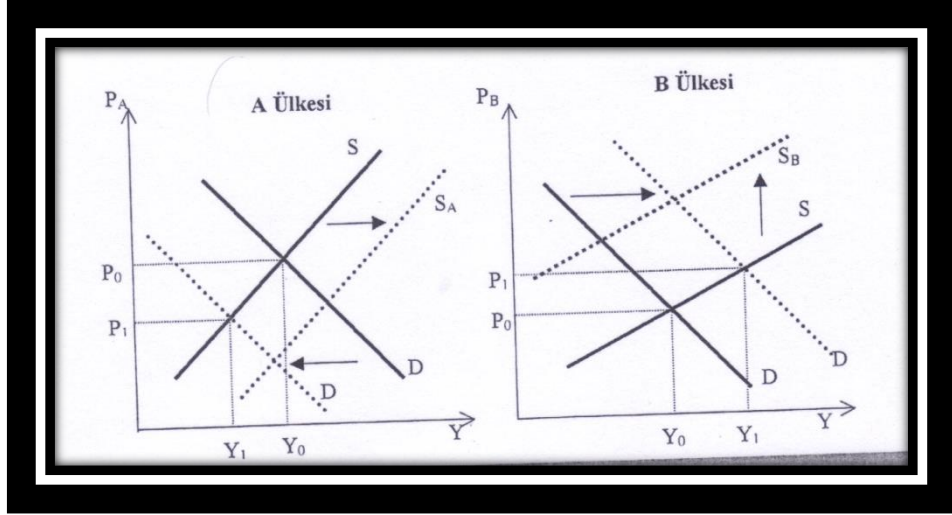
A Ülkesinde, ülke vatandaşları harcamalarını toplam yurtiçi üretimdeki azalma kadar azaltmazlarsa cari işlemler hesabında açık olacaktır. Talepteki değişme nedeniyle ortaya çıkacak işsizlik sonucu ödenecek işsizlik sigortası primleri vatandaşların harcanabilir gelirinde bir azalmaya yol açmazken, büyük olasılıkla A ülkesinde cari işlemler hesabında açığa neden olacaktır. B Ülkesinde ise tam tersidir. Çıktının değeri artacaktır. B Ülkesinde vatandaşların harcamaları çıktı ile aynı düzeyde artmayacak, çıktıya göre daha az artacaktır. Bunun sonucunda da B Ülkesinde harcanabilir gelirin bir kısmı tasarruf edilmediği takdirde cari işlemler fazlasına neden olacaktır.

Talep de meydana gelecek olan değişimler karşılıklı iki ülke içinde uyum sorunu yaşatacaktır. Bu durumda iki ülkeyi de dengede tutacak döviz kuru politikası araçlarının dışında iki temel mekanizma bulunmaktadır. Bunlarda biri ücret üzerine kurulu olan mekanizmadır. İki ülkede de ücretler esnekse, A ülkesinde aşağı doğru düşüş, B ülkesinde ise yukarı doğru bir yükseliş olacaktır. Bu durum A Ülkesinde toplam arz eğrisinin SA 'ya B ülkesinde ise SB 'ye kaymasına neden olacaktır. Toplam arzda eğrisindeki bu hareketlilik ülkelerin yeni bir dengeye gelmesine sebep olacaktır. A ülkesinde fiyatlar düşerken ürünün rekabet imkânı ve talebi artmaktadır. Bu durumun sonucunda ise cari işlemler açığı kapanmaktadır. B Ülkesinde ise fiyatlar artarken ürünün rekabet imkânı ve talebi azalmaktadır. Cari işlemler fazlası azalmaktadır.

İkinci mekanizma ise işgücü hareketliliği üzerine kurulmuştur. İşgücü A ülkesinden B ülkesine doğru harekete geçecektir. Bu hareketlilik ücretlerde değişmeye

neden olmayacaktır. Böylece A ülkesinde işsizlik sorunu, B ülkesinde ise işsizlik sorunu ortan kalkmış olacaktır.

Şekil 4: İki Ülkede Talep Şokları Durumunda Toplam Arz ve Talep Eğrileri

Kaynak: Yücememiş, Parasal Birlik Avrupa Merkez Bankası ve Türkiye'ye Yansımaları, 2005: 40

İki ülkenin parasal birliğe yönelmesi durumunda şu sonuçları ortaya çıkaracaktır. A ülkesi döviz kuru ayarlamasından vaz geçtiği zaman B ülkesiyle parasal birliği sağlayabilirse, sürekli işsizlik sorunuyla karşılaşacak ve cari işlemler açığı ancak deflasyonla kapanacaktır. Bu nedenle parasal birliğin ülkesi için negatif talep şoklarıyla karşılaştığı dönemde olumsuz etki yaratacağız söylenebilir. B ülkesinde ise parasal birlik nedeniyle istediğinden daha yüksek oranda enflasyona katlanma maliyetiyle karşılaşacaktır.

İki ülke parasal birliğin olumsuzluklarından etkilerinden kaçınmak için farklı politika araçlarını kullanmaya deneyecektir. B ülkesi toplam talepteki artışı dengelemek için vergileri arttıracak ve A ülkesine geliri transfer ederek toplam talep yukarı çıkmasına neden olacaktır.

Başka bir deyişle A ülkesinin cari işlemler açığını finanse edecektir. Teorik olarak bu uygulama mümkün olmasına rağmen, uygulamada iki bağımsız ülkenin sürekli karşılaşılan talep şoklarında bir ülkeden diğer ülkeye gelir transfer etmeleri imkânsızdır. Aynı şekilde bir ülkenin farklı gelişmişteki yöreleri arasında yapılan gelir dağılımını, bağımsız ülkeler arasında gerçekleştirmek neredeyse imkânsızdır. Bu gelir

transferleri kısa süre içerisinde ve süreksiz talep şoklarında etkili olurken, uzun dönemli ve sürekli talep şoklarında ücret ve fiyat ayarlamalarına ve işgücü hareketliliğine ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle parasal birlikte ücretlerin katı olmaması ve işgücünün mobil olması durumu çok önemlidir. (Yücememiş, 2005: 39-42 ;Tonus, 2000: 11-13)

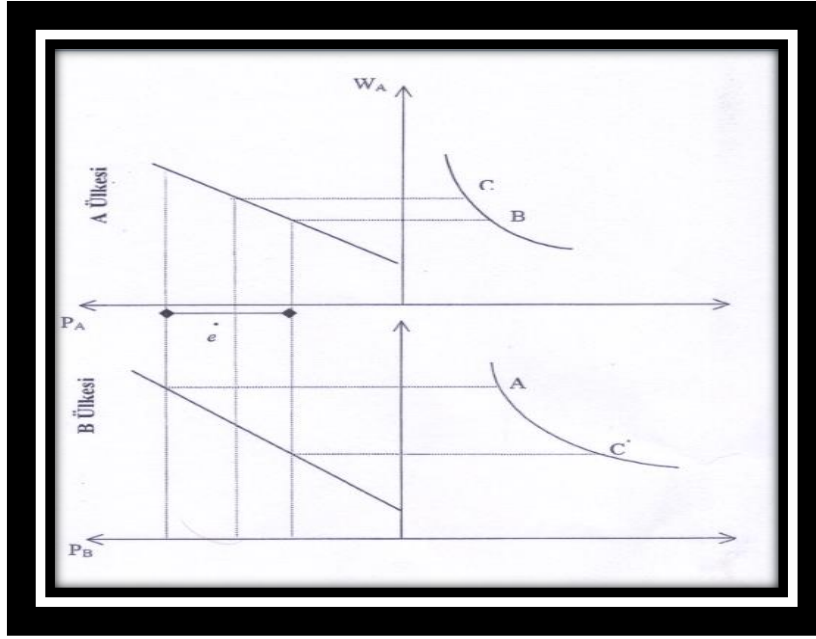
1.5.2.2. Üye Ülkelerin Farklı Enflasyon İşsizlik Oranı Seçimlerinin Yaratacağı Eşitsizlik

Başka bir maliyet ise parasal birlik içerisinde bağımsız para politikasından (Bağımsız faiz ve kredi)vazgeçilme zorunluluğudur. Bu nedenle üye ülkelerde meydana gelecek olan iç dengesizliklerle mücadele etme imkânını ortadan kaldıracaktır. Birlik içerisinde her ülke kendi enflasyonist baskıyı azaltmayacağı için seçilen ortak para artış hızı, bazı üye ülkeler açısından optimalin altında olabilir. Parasal birliğe üye olmuş olan üye ülkelerin enflasyon ve işsizlik oranına katlanmak zorunda olacaklardır. Bu durumda en uygun kaynak kullanımını gerçekleştirmeyen ve ortaya reel bir kayıp çıkar.

Parasal birlikte, genel ekonomik politikaların uygulanmasında kısıtlamaların ortaya çıkması bir dezavantajdır. Parasal birlikle, enflasyon oranlarından dolayı Philips eğrisinde önceden mümkün olan ancak, arzu edilmeyen noktalara doğru kayma gerçekleşecektir. Bu kayma parasal birliğe üye olmuş olan ülkelerde maliyetleri gösterecektir. Bu maliyetlerin büyüklüğü bir taraftan ülkelerin Philips eğrileriyle belirlenen tercihlerinin gerçeği ne ölçüde yansıttığına yani işsizliği artırmadan enflasyonun düşürülüp düşürülmeyeceği sorununa bağlıdır. Enflasyonun düşük oranda olduğu zamanlarda işsizlik açısından maliyet oluşturduğu takdirde üye ülkelerin ne derecede bir uyum sağladıklarına bağlıdır. Bir ülkenin Merkez Bankası, para politikası uygulanmasıyla enflasyon oranını ve böylece işsizlik oranını da yönlendirebilirken, parasal birlikte bu istikrar aracı ortan kalkmış olacaktır. Üye ülkelerin iktisadi gelişmelerindeki farklılıklar parasal birliğin dağılma süreci üzerinde etkili olacaktır.

Ülkelerin ekonomik yapılarındaki farklılık nedeniyle birlik içinde uygulanan enflasyon ve diğer makroekonomik hedeflerin birlik ülkelerine maliyeti de farklı olmaktadır. Şekil 8’de (A) ve (B) ülkeleri için enflasyon ve işsizlik bileşimlerini gösteren Philips eğrileri ile açıklamaya çalışılmıştır.

Şekil 5: İki Ülkenin Farklı Enflasyon - İşsizlik Oranı Tercihleri

Kaynak: Yücememiş, Parasal Birlik Avrupa Merkez Bankası ve Türkiye'ye Yansımaları, 2005: 44

Şeklin sağ tarafında, düşey eksenle ücretlerdeki değişim oranı, düşey eksenle ücretlerdeki değişim oranı, yatay eksenle ise işsizlik oranı gösterilmiştir. Philips eğrisinin enflasyon beklentilerine göre değişmeyeceği varsayılmıştır. Şeklin sol tarafında ise ücret değişiklikleriyle fiyat değişimleri arasındaki ilişki gösterilmiştir. Bu ilişki aşağıdaki şekilde formüle edilebilmektedir.

$$P_A = W_A - Q_A$$

$$P_B = W_B - Q_B$$

İki ülkenin enflasyon durumlarının farklı olduğu durumda, Örneğin; A Ülkesi B ülkesindeki enflasyon –İşsizlik bileşimini,(B) ülkesi ise A ülkesindeki enflasyon- işsizlik bileşimini seçmiş olsun. Ülkelerin farklı enflasyon oranlarına sahip olmalarından dolayı döviz kuru sabitliğini devam ettirmesi zor olacaktır. A ve B ülkelerinin gerçekleştirmiş olacağı parasal birliğin maliyeti, döviz kuru sabitliğini devam ettirebilmesi için Philips eğrisi üzerinde C ve C gibi farklı bileşimleri gösteren noktalarına doğru hareket etmelerine bağlıdır. C noktasında A ülkesi daha yüksek ve düşük işsizlik, C noktasında ise B ülkesi daha düşük enflasyon ve yüksek işsizlik bileşimini kabul edeceklerdir. Friedman, Phelps ve Phillips eğrisinin şekline yönelik

eleştirilerde bulunmuşlardır. Phillips eğrisinin durağan olmayacağını uzun dönemde enflasyon beklentilerine bağlı olarak kayma göstereceğini belirtmişlerdir. Uzun dönemde enflasyon ve işsizlik arasında Optimal bir kombinasyon sağlanamayacağı düşünüldüğünden, belirlenen doğal işsizlik oranı enflasyona karşı kayıtsız kalmaktadır.

Ülkelerin Philips eğrileri enflasyon ve işsizlik tercihlerine göre değişmektedir. Burada önemli olan Philips eğrisinde Optimum noktanın seçilmenin yanı sıra, yüksek enflasyonlu ülkenin birliğine katılırken kısa dönemde karşılaşılabilecek geçiş maliyeti (İşsizlik Maliyeti) kadar büyüklüğündedir. Uzun dönemde ise Parasalcı modele göre; "Uzun Dönemli Düşey Phillips Düşey Eğrisi" kabul edilmekte ve enflasyonun istihdamı etkilemediği ortaya konarak parasal birliğin maliyeti aslında sıfır olduğundan söz edilmektedir.

Parasal birliğin içerisinde ortak bir enflasyon hızının kabul edilmesi, enflasyon hızı birlik ortalamasının üstünde olan ülkeler için artan işsizlik oranı cinsinden bir maliyet ortaya çıkarmaktadır. Ücretlerin rijit olması durumunda (Nominal ücretler eşitlenmeye çalışıldığında) etkinliğin az olduğu ülkelerde uluslararası farklı üretim verimlilik düzeyi işsizliği arttırabilir. Parasal birliğinde bölgeler arasındaki dengesizliklerin giderek önemli boyutlara ulaşması yoksulluğu artıran ek maliyet oluşturacaktır. Ücretlerin esnek ve işgücünün mobil olması ise uzun dönemde tüm maliyetlerin azalmasına sebep olacaktır. (Yücememiş, 2005: 42-47 ; Tonus, 2000: 12-14)

1.5.2.3. İşgücü Piyasalarının Merkezileşme Derecelerine Bağlı Olarak Nominal Ücretlerde Artış Yaratması

Ülkeler arasındaki işgücü piyasalarındaki kurumsal farklılıklar, ülkelerin ekonomik koşulları aynı olsa dahi, parasal birlikte farklı ücret ve fiyat hareketlerine neden olabilir ve birlik için bir maliyet unsuru oluşturabilir. Dünya ekonomisi üzerin yaşanmış olunan arz şokları, son dönemdeki makroekonomik çalışmaların işgücü piyasasında yoğunlaşmaya neden olmuştur. Bu konu üzerine çalışmış olan iktisatçılardan Bruno ve Sachs, 1979-1980 yıllarında yaşanan arz şoklarının yarattığı ekonomik etkinin ücret pazarlığının merkezileşme derecesine bağlı olduğunu

savunmuşlardır. Ücret sistemi merkezileştiğinde sendikalar ücret artışlarının yaratacağı enflasyonist etkiyi de göz önüne almak zorunda kalacaklardır. Bu nedenle reel ücretleri koruma amacı güden sendikalar, nominal ücretlerde aşırı bir artış talebinde bulunmayacaklardır.

Kurumsal birlik göstermeyen, iş gücü piyasaları merkezileşmemiş ülkelerde, sendikalar küçük iş gruplarını temsil etmesinden dolayı ücret artışlarıyla fiyatlar genel seviyesinde az bir artışa neden olacaktır. Sendikaların başka yollar izlemesi sonucunda ise bazı grupların nominal ücretleri yükselirken bazı grupların ise reel ücretleri düşmektedir. Arz şokları durumunda her sendikanın farklı bir politika izlemesi, nominal ücretleri düşürmek için bir adım atmaları, neticede ülkede reel ücretlerin azalmasına neden olacaktır.

İşgücü piyasalarında kurumsal birlik göstermeyen ülkelerin bir parasal birliğe dâhil olmaları birlik maliyeti ortadan kaldıracaktır. Yaşanacak olan arz şokları bu ülkelerde ücretleri ve fiyatları etkileyecek, bir uyum aracı olarak döviz kurunun ortadan kalkmış olması durumunda da düzelmeyecektir.(Yücememiş, 2005: 48)

1.5.2.4. Büyüme Hızı Yüksek Olan Ülkelerde Refah Kaybına Yol Açması

Parasal birliğin içerisinde yer alan ülkelerin arasında büyüme oranı farklılıkları bir sorunlar yaratmaktadır. Örneğin: A ülkesinde büyüme oranının % 5 B ülkesinde ise % 3 olduğunu düşünelim. A ve B ülkelerinin birbirlerinden ithal ettiği malların kazanç esnekliği 1 olsun. A ülkesinin B ülkesinden ithal etmiş olduğu ürünler için yılda % 5, B ülkesinin A ülkesinden ithal etmiş ürünler için ise % 3 oranında büyüyecektir. Hızlı bir şekilde gelişen bu durum A ülkesi açısından ithalatı ihracata göre daha hızlı artacağından dolayı dış ticaretin açık vermesine neden olacaktır. Kronikleşen dış ticaret açığından kaçınmak için A ülkesi ihraç etmiş olduğu malların fiyatlarını düşürecektir. Bu durumda B ülkesi ise A ülkesinden daha fazla mal satın alacaktır. A ülkesinde ticaret hadleri azalırken bu ülke mallarının rekabet imkânı artıracaktır. A ülkesi bu koşulları iki şekilde gerçekleştirebilecektir. Bunlardan birincisi A ülkesinin devalüasyon yapması gerekecektir. İkinci şartı ise A ülkesi iç fiyat artışlarını B ülkesinden düşük tutmasıdır. A ve B ülkesinin parasal birliğe girmesi sonucunda A ülkesi için ikinci seçeneği seçmek zorunda kalacaktır. A Ülkesinin uygulayacağı deflasyonist politikalar büyüme hızının azalmasına neden olacaktır.

Bunun sebeple parasal birlikte büyüme hızı farklı ülkeler arasından gerçekleştirdiğinde hızlı büyüyen ülkeler için maliyet oluşturmuş olacaktır. Hızlı bir şekilde büyüyen ülkeler parasal birliğe dâhil olmadıklarında, paralarının değerini değiştirecek büyümelerin önündeki engelleri kaldırma imkânı bulunmaktadır. Yüksek verimlilik; parasal birlik sonrasında bütünleşen sermaye piyasasından daha yüksek miktarda sermaye transferi sağlayabilir. Ülkeye girmiş olan yabancı sermaye akımı, dış ticaret açığı nedeniyle bozulan ödemeler dengesinin devalüasyon 'a gerek kalmadan sağlanmasına olanak sağlayacaktır. Bu nedenle büyüme hızı yüksek olan ülkelerin, parasal birlik içerisinde büyümenin yavaşlayacağını kesin olarak söylemek mümkün değildir.(Yücememiş, 2005: 48-50)

1.5.2.5. Bütçe Açıklarının Finansmanı Yöntemlerinin Yaratacağı Refah Kaybı

Optimum Para Saha Teorisinin maliye politikası yönetimi hakkında neler söylediğini açıklamak için daha önce ifade ettiğimiz iki ülkenin talep şoklarıyla karşılaştığını söyleme yararı vardır. Buna göre tüketicilerin taleplerini A ülkesi mallarından B ülkesi mallarına doğru kaydığını, bu iki ülke parasal birliğe dahil oldukları zaman aynı anda ulusal bütçelerinin yönetimin büyük bir bölümünü de merkezi bir otoriteye devrettiği zaman ve iki ülkede sosyal güvenlik sistemin gelişmiş olduğunu ve gelir vergisinin de merkezi otorite tarafından toplandığını düşünelim.

Merkezi bütçenin, karşılaşılan ekonomik şokları giderecek biçimde çalışacağı belirlenir. A ülkesinde üretim düzeyi düşerken, işsizlik artma eğilimindedir. Bu durum merkezi bütçe üzerinde iki yönlü bir etki yaratacaktır. Merkezi otoritesi üzerinden A ülkesinden toplanılmış olunan gelir vergisi düşerken, İşsizlik tazminatı ödemeleri artacaktır. Bu durumun tam tersi ise B ülkesi için geçerli olacaktır. Böylelikle merkezi otorite otomatik olarak iki ülke arasında gelir transferi gerçekleştirerek, A ülkesindeki talep kaymasının yaratacağı olumsuz sosyal etkileri hafifletmiş olacaktır.

İki ülkenin gerçekleştirdiği parasal birliğin merkezi bütçe uygulaması içermediği zamanda A ülkesinin karşılaştığı negatif talep şoklarında bütçe açığını yaşamasına neden olacaktır. BU durumun sonucunda ise A ülkesi borçlanma imkanını daha çok kullanacaktır. B Ülkesi ise bütçe açığı verecektir. İki ülkenin sermaye piyasası gelişmiş ise A ülkesinin ihtiyacı olan kaynaklar B ülkesindeki artan tasarruf arzı ile karşılanacaktır. Burada önemle vurgulanması gereken konu, bütçenin ne kadar

büyük ölçüde fiyat-ücret esnekliğine ve iş gücü hareketliliğine bağlı olmasıdır. Eğer A ülkesinde fiyatlar-ücretler esnek ise ve iş gücünün hareketliliği önünde kısıtlamalar yoksa bütçe açığı az olacak dolayısıyla B ülkesinden transfer de azalacaktır.

Ülkelerin finansal yapılarından dolayı kaynaklanan farklılıkları da parasal birlikten etkilenme derecesine göre belirlenmektedir. Bu farklılıklar her ülkenin borçlanma ve bütçe açıklarının parasal finansmanı konusunda farklı bir şekilde davranmalarına neden olmaktadır. Ülkeler parasal birliğe girdiklerinde bütçe açıklarının finansmanında bir düzenlemelere uymak zorunda kalacaklardır. Ülkenin bütçe kısıtını aşağıdaki gibi ifade edilir.

$$G-T+rB= dB/dT+dM/dT \quad (1)$$

G:Kamu Harcamalarını

T:Vergi Gelirlerini

B:Kamu Borçlarını

R:Hazine bono faiz oranlarını

M:Parasal tabanı göstermektedir.

Eşitliğin sol tarafı ekonomide bütçe açıklarını, Eşitliğin sol tarafı ise bu açığın nasıl bir şekilde finanse edildiğini ifade etmektedir. Değişkenleri ise milli gelire bağlı bir şekilde oranlama yapıldığı zaman $b= B/Y$ toplam hazine bonusu ihracının milli gelire göre oranını verecektir. $G=G/Y, t=T/Y, x=Y/Y$ ve $m:M/Y$ tanımlamaları 1 numaralı eşitliğe koymak istediğimizde.

$$B =(g-t)+(r-x)b-m \quad (2)$$

elde edecektir. Bu eşitlik hazine bonoları faiz oranlarının milli gelir artış hızından yüksek olması durumunda borçlanmanın sonsuz bir şekilde artacağı göstermektedir. Bu sorunun önlemenin iki yöntemi vardır.

1-)Temel bütçe dengesinin pozitif bakiye vermesi

2-)Para yaratarak Senyoraj gelirini arttırmasıdır.

Senyoraj yetkisiyle para yaratılması enflasyonun arttırmasına neden olacaktır. Ülke milli gelir içerisindeki borç payını sabitlediği takdirde ($b=5$),2 nolu eşitlik

$$(r-x)b=(g-t)+m \quad (3)$$

Şeklinde ifade edilecektir. Faiz oranları ekonominin büyüme oranını aştığı zaman borç/milli gelir oranını sabitlemesi için, ya temel bütçe dengesi fazla verecek ya da para arzı artıracaktır. Optimal kamu maliye teorisi, vergileri arttırmak yoluyla kamu gelirlerini arttırmanın marjinal maliyeti, enflasyon yoluyla senyoraj gelirlerini arttırmanın marjinal maliyetinden faaliyetinden fazla ise vergileri azaltmayı ve enflasyonu ise yükseltmeyi önermektedir. Böyle bir duruma bir duruma karar vermek için de ülkelerin vergi yapısı çok önemlidir. Eğer ülkenin vergi geliri sistemi gelişmemiş ise, enflasyon yoluyla gelirleri arttırmak uygun bulunurken gelişmiş vergi sistemine sahip ülkeler vergileri arttırma yolunu seçmektedirler. (Yücememiş, 2005: 48-50 ; Tonus, 2000: 15)

1.6. Optimal Para Alanı Teorisi'nde Geleneksel Yaklaşımlar

1.6.1. Geleneksel Yaklaşım(1960-1970)

Geleneksel yaklaşım,1960'lı yıllarda Mundell tarafından (1961), Mc Kinnon (1963) ve Kenen (1969) tarafından yapılan çalışmalarla geliştirmekle beraber,1960 öncesi Friedman (1953) ve Meade (1957) 'in de katkıları bulunmaktadır. Bu yaklaşım, ekonomi politikasının tam istihdam fiyat istikrarı ve dış ödemeler dengesi olarak tanımlanan temel hedeflerinin başarmalarında sabit kur\tek paranın uygulanabileceği alanın optimal sınırları nedir sorusuna cevap aramaktadır. Optimallığı belirleyen koşullar; fiyat ve ücret esnekliği, üretim faktörlerinin mobilitisi, finans piyasalarının bütünleşmesi, ekonominin açıklığı, üretim ve tüketim çeşitliliği, enflasyon hızları arasındaki benzerlik, mali bütünleşme ve siyasi bütünleşme şeklinde tanımlanmaktadır.(Arslan, 2002: 5)

1.6.1.1. Fiyat Ve Ücret Esnekliği

Friedman(1953), parasal birlik içerisinde bulunan ülkelerde nominal fiyat ve ücret esnekliğinin yüksek olması durumunda, herhangi bir şokun olumsuz etkilerinin bertaraf edilebilmesi için üye ülkelerin işsizlik veya enflasyon ile karşı karşıya kalmak zorunda olmadıklarını ve dolayısıyla esnek kuru rejimine yönelik ihtiyacın azaldığını söylemektedir. Fiyat ve ücret esnekliği, ekonomide yaşanan olumsuzlukları ortan kaldırılmasında, kısa zaman içerisinde büyük bir önem arz etmektedir.

Olumsuzlukların süreklilik arz etmesi durumunda da reel fiyatlardaki ve ücretlerde değişiklikler meydana gelecektir. (Arslan, 2002: 6)

1.6.1.2. Üretim Faktörlerin Hareketliliği

Mundell (1961) paranın başarılı olabilmesi için üretim faktörlerinin yüksek hareketliliği sahip olması gerektiğini ifade etmiştir. İki ülkeyi temsil eden iki ülke arasında üretim faktörlerinin tam hareketli bir şekildeyken, her iki ülkede de ulusal sınırlar içinde kalmış olan talepteki bir kayma durumunda, esnek döviz kuru sistemi dış dengesizliği çözümlenerek, iç dengeye, aynı anda işsizlik ve enflasyona çözüm getirememektedir. Sabit döviz kurunun fiyat istikrarının ve tam istihdamı sağlayacak şekilde uygulanabilmesi için ise, ülkeler arasında üretim faktörlerinin yüksek hareketliliğe sahip olması gerekmektedir. Ancak emeğin hareketliliği ve sermayenin arasındaki farklılığı çizen Fleming (1971), sermayenin uluslararası hareketliliğinin, dengesizliğin niteliğini, yatırımların ekonomik aktiviteye karşı duyarlılığı ve dengeleme mekanizmasının işleyebilmesi için gerekli olan zaman dönemi gibi faktörlere dayandığını işaret etmiştir. Bunun yanında, emeğin hareketliliğinin maliyeti göz ardı etmek mümkün değildir. Dolayısıyla, dengeleme sürecinde emeğin hareketliliği, talep yönetimi ve döviz kuru ayarlamaları gibi geleneksel araçlara kıyasla daha yetersizdir ve maliyeti yüksektir. (Özer, 2007: 80)

1.6.1.3. Finans Piyasalarının Bütünleşme Derecesi

Ingram(1969), Para alanının Optimum büyüklüğünü belirlemek için ekonominin reel değil finansal özellikleri üzerinde durulması gerektiğini öne sürmüştür. Ingram(1969), finansal piyasalar arasında yüksek derecede bütünleşme olması durumunda, döviz kuru değişimlerine gerek olmayacağını çünkü faiz hadlerindeki küçük bir değişikliğin yeterli derecede dengeye getirici sermaye hareketlerine neden olacağını sürmüştür. Fakat Fleming(1971) finansal bütünleşmenin derecesi yüksek olsa dahi, yine de dengesizlik yaratan sermaye hareketlerinin mevcut olabileceğine işaret ederken, Ishiyama(1975) ödemeler fazlasına sahip olan ülkelerin, ödemeler güçlüğü içerisinde olan ülkelere borç verme eğilimlerinde olmayabileceğini ifade etmiştir. Tower ve Willet(1970) ise dengeye getirici mekanizma ile finanse edici mekanizma arasındaki kavramsal farklılığı vurgulamıştır. ve Ingram(1969)'öne sürmüş olduğu mekanizmanın, ödemeler dengesini finanse edici bir mekanizmanın olduğunu dengeyi her zaman sağlayamayacağını ifade etmişlerdir. (Özer, 2007: 82)

1.6.1.4. Ekonomi Dışa Açıklığı

Mc Kinnon (1963), bir ülkenin toplam üretimi içerisinde yer almış olan ve dış ticarete konu olan malların oranı olarak tanımlandığını açıklık derecesinin, optimum para alanı için koşul olacağını varsayılmıştır. Bir ekonomi ne kadar dışı açık ise dış fiyatların ekonomiye doğrudan veya dolaylı yoldan yansımaları o derece de büyük olacaktır. Bu durum ücretlilerin potansiyel para ve döviz kuru aldanmasını ortan kaldırır.(Mc Kinnon, 1963). Böyle bir ekonomi de devalüasyonun da etkisi dolayısıyla, ticarete konu olan malların fiyat endekslerine yansımaları daha hızlı olacağından, döviz kuru değişimleri beklenen etkiyi doğurmaz. Demek ki açık ekonomiler için sabit kur iç ve dış dengeyi sağlamada daha uygun bir araç olmakta, bu ekonomiler parasal birlik için uygun aday olmayacaktır.

Mc Kinnon (1963), ek olarak iç şoklar nedeniyle fiyat istikrarsızlığına maruz kalan bir ülkenin, düşük enflasyona sahip olan ülkeyle parasal birliğe gitmesinin avantajlarına değinerek “nominal Çıpa” konusunu önemli olduğunu 1960 yılında ortaya atmıştır.(Arslan, 2002: 7)

1.6.1.5. Üretim Ve Tüketimin Çeşitliliği

OPA teorisine ürün çeşitliliği kriterini kazandıran Kenen, sabit kur ve esnek kur tartışmasını ürün çeşitliliği faktörüyle çözmeye çalışmıştır. Kenen (1969)'e göre hasılası çeşitlilik gösteren ekonomiler daha sağlıklıdır ve meydana gelen dengesizlikler durumunda kolay kolay sarsılmazlar. Kenen savunduğu kriterinde ürün çeşitliliğini, sadece ihraç ürünlerindeki çeşitlilik olarak değil de ithalatı ikame eden endüstriler olarak kullanmıştır. (Coşkun, 2012: 155)

Kenen yukarıda anlatılanlara dayanak olarak

- Mallardan birinin dış talebinde meydana gelen bir daralmanın ekonomiyi sarsmayacağını
- Ödemeler dengesinde meydana gelen dengesizliklerin bir ülkenin ihraç ürünlerine olan talepteki değişimlerden
- Kaynaklandığını göstermektedir. (Ertürk, 1993: 127)

Kenen (1969), ürün çeşitliliğinin optimum para alanı seçimindeki önemine değinmiş, benzer ürünler üreten ekonomilerin faktör hareketliliğinin daha kolay

olacağını ifade etmiştir. Kenen 'e göre ürün çeşitliliğinin fazla olduğu ekonomilerde ihracattaki değişmelere hassasiyet daha az olur. Bundan dolayı ürün çeşitliliği fazla olan ekonomiler asimetrik şokları ürün çeşitliliği daha az olan ekonomilere nazaran daha az hisseder ve az kayıpla atlattıkları. Sabit döviz kuru bundan dolayıdır ki ürün çeşitliliği fazla olan ekonomilerde daha fazla fayda sağlar. Kenen (1969)'a göre ürün çeşitliliği asimetrik şokların etkisini zayıflatır (Yanar, 2008: 56). Yüksek bir konjonktür durumunda, ürün çeşitliliği az olan ekonomiler çeşitlenmiş ekonomilerden daha çok etkilenecektir. Ürün çeşitliliği fazla olan ekonomiler bu tür konjonktürle karşılaştığında ürünlerinden birinde meydana gelen talep daralması ürünün toplam içindeki ağırlığı az olduğundan ödemeler dengesi üzerinde çok az bir etkiye sahip olacaktır. Bu durumda bu ekonomiler devalüasyona gerek duymadan eski dengeyi tekrar sağlayacaklardır. (Çondur ve Evlimoğlu, 2007: 207)

Ancak bu durum bazı şartlara bağlıdır. Eğer malın toplam ihracat içindeki payı yüksekse, döviz kurundaki dalgalanmaların etkisi büyük olacaktır. Yine ihraç edilen malların bir kaçında aynı durum söz konusuysa bir istikrarsızlık meydana gelebilir. McKinnon' un aksine Kenen ürün yapısı çeşitli olan ekonomilerin sabit kur politikasını sürdürmeleri mümkünken dışa açık ekonominin esnek kur uygulaması gerektiğini ve esnek kurunda istikrarsızlıklar durumunda daha istikrarlı sonuçlar doğuracağını ifade etmiştir (Ertürk, 1993: 127). Kenen bundan hareketle ürün çeşitliliği fazla olan ekonomilerin sabit döviz kuru uygulamasının ve ürün çeşitliliği az olan ekonomilerin esnek döviz kuru uygulamasının uygun olacağını ifade etmiştir. (Coşkun, 2012: 156)

1.6.1.6. Enflasyon Oranlarındaki Benzerlik

OPA'nın kriterlerinden bir diğeri enflasyon oranları benzerliği (veya farklılığı)'dır. Haberler (1970) ve Fleming (1971) tarafından ileri sürülen kriter, dikkatlerin mikro iktisadi olaylardan makro iktisadi olaylara yönelmesini sağlamıştır. (Coşkun, 2012: 156)

Ülkeler arasındaki ekonomi politikalarının uyum içinde olması, parasal birliklerin uzun süre devam ettirilmesi için gerekli şarttır. Ülkelerin ekonomik yapılarının farklı olması, uygulanan politikaların da farklı olmasını gerektirir ve bu durum sonucunda ülkeler arası enflasyon oranları farklılığı meydana gelmektedir. Düşük enflasyon oranına sahip ülkeler ile yüksek enflasyon oranına sahip ülkelerin

uygulayacakları iktisat politikaları da farklı olacaktır. Ekonomiler arasındaki enflasyon farkları, ülkeler arası satın alma gücü farkına neden olacak ve bu durum nominal döviz kurunun değişmesini gerektirecektir. Enflasyon oranındaki küçük değişiklikler dahi sabit döviz kuru sisteminin yıkılmasına neden olabilmektedir (Şimşek,2005, S:56). Bu durumda parasal birlik oluşturulurken birbirine sabitlenmiş para birimleri parasal birliğin devamlılığını sarsacaktır.(Kılınç, 2008: 19)

Fleming' e (1971) göre, dış şoklar, yapısal gelişmedeki farklılıklardan, işgücü piyasası kurumlarındaki çeşitlilikten, uygulanan iktisat politikalarındaki farklılıktan, farklı sosyal politikaların sebep olduğu milli enflasyon oranlarındaki kalıcı farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Ülkeler arasındaki enflasyon hızı değişik ve birbirine yakın olduğu vakit, ticaret hadleri de buna bağlı olarak istikrarlı olacak ve cari hesap dengesi sağlanacaktır. Bu durum döviz kuru ayarlamalarına olan gereksinimi azaltmaktadır.(Kılınç, 2008: 19)

Ekonomik yapıların benzerliğinden enflasyon oranlarının mutlak surete eşit olması anlamı çıkarılmamalıdır. Fakat enflasyon oranlarının birbirine yakın olması gerekmektedir. Ülkeler arası enflasyon oranlarının yakın olması, ulaşılabilecek hedeflerin de benzer olmasına ve aynı tür politikaların uygulanmasını da kolaylaştıracaktır. Nedenleri ve oranları farklı da olsa enflasyon oranlarının yakın olması sermaye piyasalarının bütünleşmesi için, üzerinde durulan, ülke içindeki mali koşullara ve bu koşulların meydana getirdiği olumsuzluklara hız kazandırmayı önleyici bir şart olarak görülmektedir. (Ertürk, 1993: 128)

Enflasyon oranları benzerliği kriterini savunan Haberler (1970) ve Fleming'e göre (1971), ödemeler dengesizliğinin kaynağı genellikle, ulusal para politikalarından, sendikaların uygulamalarından ve enflasyon hızlarındaki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. (Özer, 2007: 82)

Enflasyon oranlarının benzerliği kriterinin önemi, ekonomilerin sahip olduğu Phillips eğrileriyle belirlenmektedir. (Aktan, 1983: 43) Temel iddia ülkelerin farklı Phillips eğrisine sahip olabilecekleri, enflasyon oranlarının farklı ve işsizlik hedeflerinin farklı olması durumunda, parasal birlikte tek bir enflasyon oranı belirlenmesinin bazı masraflar getireceği üzerinedir.

Ülkeler farklı Phillips eğrilerine sahip ya da aynı eğrinin farklı yerlerinde bulunuyorlarsa ve bu duruma bağlı olarak farklı işsizlik oranlarına ve enflasyon oranına sahiplerse takip edecekleri politikalarda farklı olacaktır. Enflasyon oranı, düşük ülke ile yüksek olan ülkenin politikaları çatışacaktır. Böyle bir durumda ülkelerin sabit kur mu yoksa esnek kur mu tercihi zorlaşacaktır. Parasal birliğe dahil ülkeler farklı işsizlik ve enflasyon oranına sahiplerse, bu durumda işsizlik oranı yüksek olan ülkeler, talep düzeyinin düşüklüğü veya ücret maliyetlerinin yüksekliğinden şikayetçi iseler dışa açık olan bir ekonomide dış dengesizliklerin giderilmesi ve ekonominin canlanması için esnek kur rejimine ihtiyaç duyabilirler. Parasal birlikte de bilindiği gibi sabit kur rejimi politikası geçerlidir. Problemin kaynakta çözümü, ortak politika sürdürmeyi gerektirecek ve ortak hedeflerin belirlenmesiyle mümkün olacaktır. Ödemeler dengesi fazla veren ekonomiler, artan dövizlerini sterilize edemediklerinden ya da artan döviz ihtiyaçlarını, özel sektörden borçlanarak karşılayamadıklarından belirlemiş oldukları orandan daha yüksek bir enflasyon ve daha düşük bir işsizlik oranıyla karşılaşacaklardır. Fakat bu durum parasal birlik amacına ters düşmektedir. (Ertürk, 1993: 128).

Ingram, parasal birliğe üye ülkelerde, üyeliğin enflasyon, işsizlik oranlarına olumlu bir etki yapacağını ve bu etkiden kaynaklanan maliyetlerin fazla büyütülmemesini gerektiğini savunmaktadır. Fleming söz konusu birliğin enflasyon hızını azaltacağı ihtimali üzerinde durmaktadır. Fleming'e göre, açık veren ekonomilerin Phillips eğrisinin konumu, fazla veren ekonomilere göre daha yukarıdaysa, dengesizliğin giderilmesi için işsizlik oranının sabit tutulması enflasyon hızını düşürücü etki yapar. Fakat Fleming'e göre, döviz kurunun sabit tutulması, mevcut dengesizliklerin şiddetini ve miktarını artıracaktır. Fleming'e göre, enflasyon hızı düşük olan ve ödemeler dengesi fazlası veren ekonomiler, dengenin sağlanması için enflasyon oranının yükseltilmesine sıcak bakmazlarsa, denge açık veren ülkelerin işsizlik oranının artmasıyla sağlanır. Böyle bir durumda denge sağlanmış, ortalama enflasyon oranı düşmüş olacak fakat birliğin işsizlik oranı genel olarak artmış olacaktır.(Aktan, 1983: 45)

Willet ve Tower (1970), optimum para alanının oluşturulması için birliğe üye ülkelerin enflasyon ve işsizliğe karşı uyguladıkları politikaların uyum içinde olması gerektiğini savunmuşlardır. Çünkü işsizliğin düşük olmasını isteyenlerle, enflasyonun daha düşük olmasını isteyenler arasında bir birlik kurulması zordur. Uygulanacak bir

para politikası, birliğe üye bütün ülkeler için geçerli olacağından, farklı enflasyon ve işsizlik oranına ulaşmak isteyen ülkelerin optimal bir birlik kurmaları zordur.(Çondur ve Evlimoğlu, 2007: 208)

1.6.1.7. Politik Bütünleşmenin Derecesi

Haberler (1970), Ingram (1969) ve Tower ve Willet (1970), bir parasal birliğin başarılı olarak işleyebilmesi için ülkelerin ekonomik uyumunun değil politik benzerliğinin yüksekliğini savunmuşlardır. Fakat Fleming (1971), parasal birliğe üye ülkelerden biri ekonomide durgunluk yaşıyorsa ödemeler açığı verecek ve büyüyen ülkelerde ödemeler fazlasına sahip olacaktır. Bu durumda ortak maliye politikasının ödemeler dengesizliğine çözüm olabileceğini savunmuştur. Ayrıca Fleming ortak para politikasına şüpheyle yaklaşmaktadır. İleri derecede politik entegrasyona giden ülkelerin ortak Merkez Bankası kurdukları görülmektedir. Ortak Merkez Bankasının kurulması, kısa vadeli faiz oranlarının eşitleyen sermaye hareketlerini özendircektir. Bu ortak hareket ödemeler dengesizliğinin giderilmesinde her zaman çözüm olmayabilir.(Özer, 2007: 82)

Bu konuyla ilgili Mintz (1970) siyasi istekliliğe vurgu yapmış ve ortak bir para birimini kullanacak ülkeler için politik bütünleşmeyi önemli bir faktör olarak görmüştür. (Coşkun,2012: 160-161)Yine Sarcinelli'ye göre, bir para birliğinin oluşturulması ve devamı sadece iktisadi etkenlere bağlı değil, politik etkenlerde bağlıdır. İçe âlem ve dış âleme yönelik davranışları belirleyen kuralar, hakimiyet bağlılığı veya işbirliğine bağlıdır. Para birliğinde motive bütünleşmelerde konunun kuralarını değiştirir.(Ertürk, 1993: 124)

Ingram (1969), parasal alan küçüldükçe o parasal alandan elde edilecek avantajın kaybedileceği düşüncesinde olmakla beraber para alanının büyüklüğüne yönelik bir kısıtlamada getirmemektedir. İşgücü mobilitesinin derecesi ya da üretim homojenliği gibi faktörlerin uyum hızına olumlu etkisini kabul eden Ingram'a (1969) göre, OPA'nın genişliği ve etkinliği sadece reel ekonomik etkenlerle ortaya çıkmamaktadır. Bu faktörlerle beraber hükümetlerin izlediği politikalar ve bu politikalara, bağlılık uyum sürecinde toplumun tutumu, diğer finansal kurumların ve diğer kurumların yapısı ile bazı göz ardı edilen ekonomik belirleyiciler önemli rol oynamaktadır. (Coşkun,2012: 160)

OPA'nın şimdiye kadar incelenen geleneksel yaklaşımında, teorinin işleyebilmesi için, para yanılığının olmaması, ekonominin dışa açık olması gerekir. Reel ücretlerin aşağı yönlü katılığı ve esnek kur sisteminin etkin olmadığı, faktör hareketliliğinin yüksek olduğu, ürün çeşitliğinin yüksek olduğu durum ve enflasyon oranları benzerliğiyle, kur ayarlamalarına gerek görülmeyecek durumlar incelenmiştir. Ancak dengesizlik ortaya çıkarıcı faktörlerin maliyeti, süresi ortaya çıkma sıklığı ile ilgili varsayımlar belirtilmemiştir. Bu yaklaşımda daha çok, birliğe katılacak ülkelerin katlanması gereken fedakârlıklara değinilmiştir. (Aktan, 1983: 48)

Geleneksel OPA teorisinde, birliğin gerçekleştirilmesinin sağlayacağı faydalara net değinilmemiş olması daha gerçekçi yargılara ulaşmayı zorlaştırmaktadır. Ülkelerin parasal birliğe katılma konusunda daha gerçekçi yaklaşabilmesi için, söz konusu birliğin fayda ve maliyetlerinin iyi karşılaştırılması gerekir. Geleneksel yaklaşımın yetersiz kalmasından sonra, bu yaklaşımdan farklı olarak fayda ve maliyet karşılaştırılmasına olanak sağlayan daha bütünleştirici yaklaşım geliştirilmiştir.(Coşkun,2012: 160)

1.6.2. Fayda - Maliyet Yaklaşımı

Fayda maliyet yaklaşımı, OPA'nın sürdürülebilirliğini ölçmeye yönelik çalışmaları kapsamaktadır. Bu yaklaşım, OPA'ya katılımın ortaya çıkardığı fayda maliyetleri analiz etmektedir. Para alanına katılmadan önce ülkelerin dikkatli bir şekilde fayda maliyet analizi yapması gerekmektedir. Mundell, OPA'nı, ortak paranın faydalarının zararlarını aştığı alandır diye tanımlamıştır. Bu koşullarda, parasal birlik içindeki bir ülkenin birlikten sağladığı faydaların maliyetlerinden yüksek olup olmadığının tespit edilmesi gerekmektedir.

Eğer sağlanan faydalar maliyetlerinin üzerinde ise, üye ülke birlikten ayrılmayacak ve bu durumda birlik için optimal para alanı sağlanmış olacaktır. Buna göre, sabit kur uygulaması ya da farklı ulusal paraların tedavülden kalkması sonucunda ortaya çıkacak

Avantajları;

- Döviz kurlarındaki belirsizliğin kalkması
- Uluslararası işlem maliyetlerinin düşmesi

- Üye ülkeler arasındaki spekülâtif amaçlı sermaye akımlarını kaldırması Parasal birleşmenin ekonomik politikaları
- Birleştirmeye ve hatta
- Politik birleşmelerine yönelik teşvik etmesi, ülkelerin para politikası araçlarını kullanamaması nedeniyle ortaya çıkacak
- Dezavantajlarla karşılaştırılması gerekmektedir.

Dezavantajlar;

- Makroekonomik değişkenler üzerinde düzenleme yapılamaması
- Otomatik kur mekanizması ile toplam talebin değişmemesi
- Maliye Politikalarının birlik hedeflerine yönelik sınırlanması
- İşsizliğin artma ihtimali.

Bu avantajların yarattığı kazançlara “ekonomik istikrar kazancı”, dezavantajların yarattığı kayıplara da “ekonomik istikrar kaybı” denilmektedir. Bu durumda kazançların kayıplardan yüksek olması durumunda OPA ’nın oluşturulabileceği söylenebilir. Ekonomik istikrar kaybı da ekonomik entegrasyonun boyutuna bağlı olarak değişme gösterecektir. Eğer, ekonomik entegrasyon düzeyi yüksek ise ekonomik istikrar kaybı da azalacaktır.

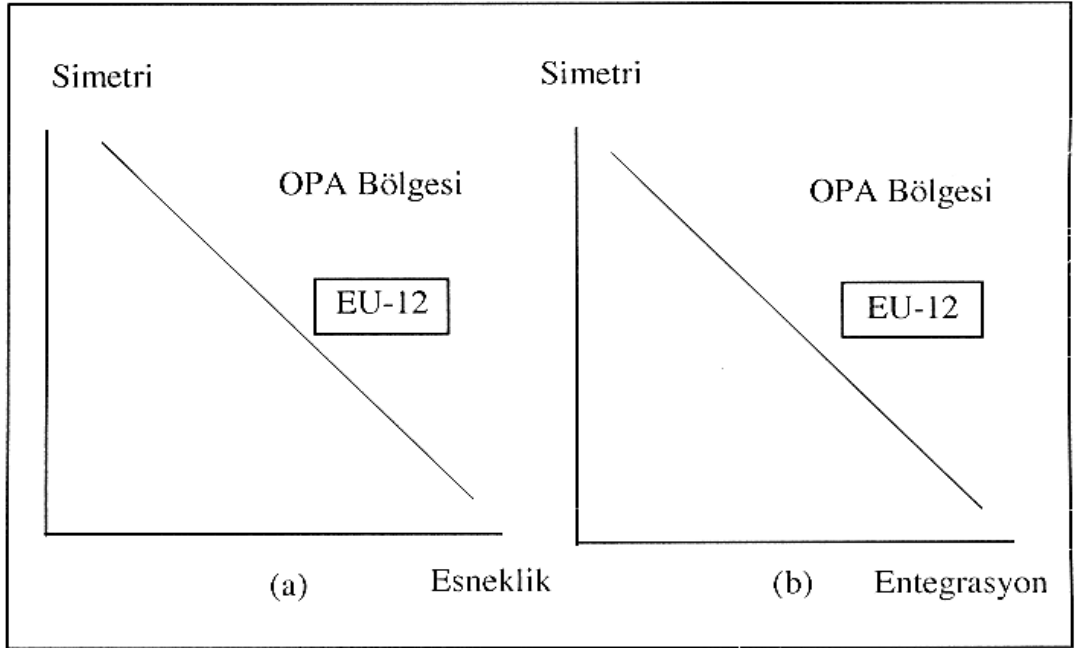
Bir optimal para alanının oluşturulması için bu alandaki literatürde çok iyi bilinen aşağıdaki koşulların sağlanması şarttır

- Esneklik Koşulu
- Simetri Koşulu
- Entegrasyon Koşulu

Parasal Birliğe girmek isteyen ülkelerin makroekonomik şoklara karşı deneyimli olması ve bu şokların birlik içerisindeki diğer ülkelerle simetri olması gerekmektedir. Bu ülkelerin asimetric şokları giderebilmesi için işgücü piyasasının yeterince esnek olması şarttır. Aynı zamanda, birlik ülkelerin aynı para birimini kullanarak fayda sağlayabilmeleri için ise, birlik üyeleri arasında yeterli düzeyde bir ticari entegrasyonun sağlanması gerekmektedir.

Şekil 6’da OPA teorisinin bir bütün olarak analizi yapılmıştır. Şekil 3(a)’da bir OPA için gerekli olan esneklik ve simetri birleşiminin minimal ölçütleri gösterilmiş ve bu ilişki negatif eğime sahip OPA doğrusu ile gösterilmiştir. OPA doğrusu üzerinde yer alan noktalar bir parasal birliğin fayda ve maliyetlerini dengeleyen simetri ve esneklik birleşimini göstermektedir. Simetri derecesinin düşmesi (maliyetlerin yükselmesi) durumunda esnekliğin artması gerekmektedir. OPA doğrusunun sağında yer alan bölgede, mevcut simetri düzeylerinde, esneklik dereceleri yeterli büyüklüktedir ve bu alanda birliğin sağladığı faydalar maliyetleri aşmaktadır. OPA eğrisinin altında kalan bölgede ise, mevcut simetri düzeylerinde esneklik yeterli düzeyde değildir.

Şekil 6: OPA Kriteri Olarak Simetri ve Esneklik, Simetri ve Entegrasyon İlişkisi

Kaynak: Örnek “Avrupa Para Birliği Bir Optimal Para Alanı Mı?": 164

Şekil 6 (b)’de OPA’nın bütünlüğü için gerekli olan minimum entegrasyon ve simetri kombinasyonu gösterilmiştir. OPA doğrusunun negatif eğimli olması, simetrinin düşmesi parasal birliğin maliyetlerini arttıracaklarını ifade etmektedir. Bu maliyetler başlıca makroekonomik sorunlar üzerinde ortaya çıkacaktır. Parasal birliğin fayda kaynaklarından birisi entegrasyon düzeyidir. Birlik içerisinde entegrasyon düzeyinin giderek yükselmesi üye ülkelerin birlikten elde edecekleri kazançların daha da yükselmesine neden olacaktır. Birlik içerisinde simetrinin düşmesi sonucu ortaya çıkacak ilave maliyetlerin daha fazla sağlanacak ekonomik entegrasyonla meydana

gelecek ilave faydalarla tazmin edilecektir. OPA doğrusunun sağında kalan alan, birlik içerisindeki ülkelerin parasal birlikten sağladıkları faydalarının maliyetlerini aştığı alandır.

Sorunlar üzerinde ortaya çıkacaktır. Parasal birliğin fayda kaynaklarından birisi entegrasyon düzeyidir. Birlik içerisinde entegrasyon düzeyinin giderek yükselmesi üye ülkelerin birlikten elde edecekleri kazançların daha da yükselmesine neden olacaktır. Birlik içerisinde simetrisinin düşmesi sonucu ortaya çıkacak ilave maliyetlerin daha fazla sağlanacak ekonomik entegrasyonla meydana gelecek ilave faydalarla tazmin edilecektir. OPA doğrusunun sağında kalan alan, birlik içerisindeki ülkelerin parasal birlikten sağladıkları faydalarının maliyetlerini aştığı alandır.

Aynı zamanda, OPA’da ortaya çıkacak faydaların maliyetlerinden yüksek olabilmesi için politik entegrasyonun da sağlanması gerekmektedir. Ekonomi literatüründe bu faktöre çok fazla dikkat çekilmemiştir. Politik entegrasyon parasal birliğin optimalitesini birkaç yönden etkilemektedir. İlk olarak, politik birlik mali transferler sistemini organize ederek asimetrik şoklara karşı sigorta olmaktadır. İkinci olarak, politik birlik politika uygulamalarını tek merkezden yapılmasını sağlayarak asimetrik şokların riskini azaltmaktadır. Euro-Alanı’nda bu tür sorunlar yaşanmaktadır. Bugün, Euro-Alanı’nda vergiler ve harcamalar yerel hükümetler ve parlamentolar tarafından belirlenmektedir. Bir ülkenin vereceği tek yönlü bir vergi düşürme ya da yükseltme kararı asimetrik şoklara neden olacaktır. Aynı şekilde, sosyal güvenlik ve ücret politikalarında verilecek ulusal bir karar, bölgede asimetrik şoklar yaratacaktır. Mesela, Fransa’nın çalışma saatlerini 35 saatin altına indirme kararı, bölgede asimetrik şok yaratacaktır. Dolayısıyla, gerçekleştirilecek bir politik birlik asimetrik şokların azalmasına neden olacaktır.

Politik birleşmenin sağlanması durumunda, Şekil 3’de gösterilen OPA doğrusu aşağı doğru kayacaktır. Bunun anlamı ise, politik birleşmenin OPA bölgesinin genişlemesine ve parasal birliğin uzun dönem sürdürülebilirliğini ifade etmektedir. Ters durumda ise, OPA doğrusu yukarı kayacak ve parasal birliğin geleceği tehlikeye girecektir.

Birliğe başka ülkelerin katılması durumunda simetrik şoklarda azalma görülecektir. Çünkü Euro-Alanı’na girecek yeni ülkelerin üretim yapıları ve

kalkınmışlık düzeyleri farklı olacaktır. Genişleyen bölgede asimetrik kalkınma alanları ortaya çıkacaktır.

Genişleyen Euro-Bölgesi'nin Optimalitesi, OPA kriterlerinin içselleştirilerek parasal birliğin çok hızlı bir şekilde ekonomik entegrasyonu sağlaması ile mümkün olacaktır. Bu da ancak politik entegrasyonun sağlayacağı dinamiklerle ortaya çıkabilecektir. (İbrahim Örnek: 163-166)

1.6.3. Yeni Teoriler Yaklaşımı

Son zamanlarda makroekonomik teorisinde yaşanan durumlar ve 1970'li yıllarda zayıflamaya başlayan EFB olgusunun 1980'lerin ortasından itibaren güçlenmeye başlaması, optimum para alanları teorisinin analitik çerçevesinin, yeni teorik yaklaşımlar çerçevesinde yeniden gözden geçirilmesine sebep olmuştur. Makroekonomi teorisindeki gelişmeler enflasyonist bekleyişlerin ve zaman tutarsızlık konusun tartışmaya açılmaya başlamasıyla gündeme gelmiştir. Enflasyonist bekleyişler, uzun dönemde enflasyon ile işsizlik arasında ödünleşme olup olmadığını sorgulamaktadır. Zaman-tutarsızlık konu ise, para otoritelerinin fiyat istikrarını sağlaması amacıyla kredibilitelerini nasıl artırabilecekleri konusunda yol gösterici olmaktadır. Makroekonomi teorisinde para politikasının uzun dönemde etkinsizliği, kredibilite olgusu, esnek kur rejiminin etkinliği ve tek parayla işgücü piyasaları gibi konulara bağlı olarak görülen gelişmeler, parasal birliğe katılmanın getireceği fayda ve maliyetler konusunda yeni çıkarımlar yapmaya olanak sağlamaktadır.(Arslan, 2007: 6)

1.6.3.1. Para Politikasının Uzun Dönemde Etkinsizliği

Parasal birliğin temel maliyetlerinde birisi, üye ülkelerin para politikasının bağımsız bir şekilde kullanma yetkisini yitirmesidir. Optimum para alanları teorisinde örtük olarak varsayılan kısa dönemli enflasyon-İşsizlik ödünleşmesi bu sonuca yol açmaktadır. Fakat önceki optimum para alanları literatüründe yer alan enflasyonla işsizlik ödünleşmesine getirilen parasalcı eleştiriye göre işgücü, ücret belirlemede nominal değil reel ücretleri göz önüne alacak bir şekilde değişmelidir. Tam olarak tahmin edilen politika değişmelerinin reel değişkenlikler üzerinde hiçbir etkisi bulunmamaktadır.(Arslan, 2007: 12)

1.6.3.2. Kredibilite

Hükümetler, enflasyon konusundaki açıkladığı kararlarından sık sık geriye dönüş yapmışsa, bu konudaki inandırıcılığını kaybeder ve toplumda enflasyonist beklentiler giderek yükselir. Böyle bir ekonomi yüksek enflasyon ve İşsizlik tuzağına düşecektir. Bu durumdan çıkabilmek için parasal disipline sahip bir ülke oluşturabileceği parasal birliktir. Parasal birlikte ülke para politikası aracılığını kullanmayacağı için, parasal birlikte hedefleyen enflasyon hızı bu ülke içinde geçerli olacaktır. (Arslan, 2007: 12)

1.6.3.3. Esnek Kur Rejimin Etkinliği

Esnek kur rejimin yaşanan şokların olumsuz etkilerini gidermede etkinliği konusunda iki farklı görüşten bahsedilebilir Tavlas(1993),De Grauwe(2000) ve Krugman (1991-1993)esnek kur rejiminin, dışsal şoklar nedeniyle ekonomide oluşan olumsuzlukların giderilmesinde gecikmeli etkisi olduğunu söylemektedir. Nominal kur değişmelerinin etkinliğini azaltmakta ve para politikasıyla kur politikası üzerinde bağımsızca hareket edebilme yetkisini kaybeden ülkelerin karşılaştıkları maliyetleri düşürmektedir.

De Grauwe(2000),1980 yıllarda çeşitli ülkelerde görülen devalüasyonları ve istikrar kazandırıcı etkilerini inceledikten sonra nominal kur ayarlamalarının bazı özel koşullarda, ekonomide istikrarın yeniden tesis edebilmesinde etkili olduğunu ifade etmektedirler. Bunun sonucunda parasal birlik üyesi bir ülkenin kur aracı üzerinde kontrollünü kaybetmesinden kaynaklanan bazı maliyetlere katlanması söz konusu olduğunu belirtmektedirler. (Arslan, 2007: 13)

1.6.3.4. Tek Para Ve İşgücü Piyasaları

Mongelli(2002),ekonomide benzer şoklar yaşamasına rağmen, parasal birliğe üye ülkelerdeki iş gücü piyasalarında yer alan kurumların yapısal farklılıklar göstermesine bağlı olarak, üye ülkeler arasında fiyat ve ücret farklılıklarının oluşacağını ifade etmişlerdir. Petrol şoku gibi arz şoku ile karşılaşılması durumunda sendikaların güçlülük derecesine bağlı olarak ekonomik etkilerle karşılaşılabilir. Sendikaların güçlülük derecesi arttıkça, negatif bir arz şokunun da yıkıcı etkileri daha az ve daha kısa süreli olacaktır. Bununla birlikte, Sendikaların gücüyle işgücü piyasasının elde ettiği faydalar doğru olmayabilir.

Sonuç olarak Şunu söylemek gerekirse yeni teoriler yaklaŐımlarına göre, belirli bir bylerde yer alan ülkeler üretim faktörleri mobilitesi, finansal işlemler ve mal ticaretinde yüksek bir uyum gösteriyorlarsa ek olarak ülkelerin dışa açıklık seviyeleri ve ürün çeşitliliği fazlaysa, sabit kur rejimi altında i ve dış dengesizliklerle mücadelenin maliyetini düşürecektir. (Arslan, 2007: 13)

2. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE PARASAL BİRLİĞİN OLUŞUMU VE GELİŞİMİ

2.1. Avrupa Birliğinin Tarihsel Gelişimi

Viner'e göre: üç yüz yıldır, birlik haline gelme düşüncesi içerisinde bulunan özellikle Batı-Avrupa ülkeleri, bütünleşme hareketi olarak ve İngiltere'nin rekabet gücüne cevap veremedikleri için, ilk 1665 yılında Avusturya, İspanya ve Bavyeral ülkelerinin ekonomik bütünleşmeleri ile başlayan proje ile 1834 yılında 40 küçük devletten oluşan Alman Birliği'ni (Prusya) (German Zollverein) kurmuşlardır.

1859–1870 yıllarında İtalyan Devletleri arasında tarıma dayalı bir birlik oluşturulmuş ancak bu çaba başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Başarıya ulaşamamalarının en önemli nedenlerinden birisi de, tarıma dayalı olması, bölgesel üretim farklılıklarının bulunması ve parasal birliği kuramamalarıdır.

1921 yılında ise Belçika ve Lüksemburg arasında imzalanan gümrük birliği anlaşması ile ve 1922'de Hollanda'nın da katılımıyla Benelüks kurulmuştur. 1943-1944 yıllarında gümrük birliğinin kurulmasına yönelik ilk anlaşmalar yapılmıştır. 19 Eylül 1946 yılında Winston Churchill Zürih Üniversitesinde yaptığı bir konuşmada Avrupa ülkelerinden söz ederken, bir çeşit "Avrupa Birleşik Devletleri" demiştir ve 17 Aralık 1946 yılında da Avrupa Federalist Birliği Paris'te kurulmuştur. 1947 yılında Fransa ve İtalya arasında da bir gümrük birliği oluşturulmaya çalışılmış, 1949'da anlaşma imzalanmış, ancak iki ülke ekonomilerinin hem pazar genişliği avantajının olmaması hem de birbirlerine rakip olmaları sebebiyle ve o dönemde kurulan Avrupa İktisadi İşbirliği Örgütü (OEEC), bugünkü adıyla OECD'nin oluşturulması nedeniyle tamamlanamamıştır.

II. Dünya savaşından sonra ABD ve SSCB'nin baskın konumu karşısında ancak bir araya geldiklerinde tekrar bir dünya gücü olabileceklerini fark eden Avrupa Ülkeleri, ekonomilerini bir araya getirip, ulusal egemenliklerinin bir kısmını daha üst otoriteye devretmeye karar vermiştir. 9 Mayıs 1950'de ilân edilen ve Fransız Dış İşleri Bakanı Robert Schuman tarafından kaleme alınan plânda Fransız ve Alman kömür-çelik üretiminin bir birliğin emrine verilmesi kararlaştırılmıştır. Schuman burada; "Kömür ve çelik üretiminin bu şekilde bir araya getirilmesi, Avrupa federasyonuna doğru ilk adımı oluşturmak üzere, ekonomik gelişmenin ortak temellerini meydana getirecektir." demiştir. Amaç, savaş ve sonrası durumda silâh ve altyapı için oldukça

gerekli olduğu bilinen bu hammaddelerin bir elde toplanmasıdır. Böylece, 18 Nisan 1951 Paris Anlaşması ile Avrupa Kömür-Çelik Topluluğu (AKÇT) altılılar adı verilen ülkeler arasında (Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İtalya ve Lüksemburg) kurulmuştur. Bu, Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun (AET) doğuşudur. Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nu (EURATOM) kuran Roma Antlaşmaları (1957), Avrupa Tek Senedi (1986) ve 7 Şubat 1992'de Maastricht Anlaşması ile Avrupa Birliği bugünkü şeklini almıştır. Ayrıca 1960 yılında Stockholm'de imzalanan bir anlaşma ile İngiltere'nin önerisi sonucunda bazı Avrupa ülkeleri (Avusturya, Danimarka, Norveç, Portekiz, İsveç, İsviçre ve İngiltere) Avrupa Serbest Ticaret Alanı'nı (EFTA) kurmuştur. EFTA ülkeleri kendi aralarında sanayi ürünlerinde gümrük ve eş etkili vergilerle diğer kısıtlamaları kaldırmış, ancak üçüncü ülkelere karşı ulusal mevzuatlarını uygulamaya koymuştur. Zaman içinde üyelerinin büyük bir kısmının AET'ye katılmasıyla eski önemini yitirmiş olan EFTA, günümüzde, İzlanda, Lihtenştayn, Norveç ve İsviçre'den oluşmakta ve bunun yanı sıra AB ile EFTA'nın üç üyesi arasında (İzlanda, Lihtenştayn ve Norveç) bir Avrupa Ekonomik Alanı (AEA) kurulmuş durumdadır.

Daha sonra yapılan antlaşmalar AB'nin yapısal ve hukukî düzenlemelerini yerine getirmek için yapılmıştır. Yapılan bu antlaşmalarla ayrıca eski antlaşmalar birleştirilerek, kurumsal açıdan yeni fonksiyonların yüklenmesi ve hukukî bağlayıcılıkların arttırılması sağlanmıştır. Tablo 1'te AB'yi kuran ve günümüzdeki bütünleşme sürecine getiren antlaşmalar verilmiştir. Bu antlaşmalar ile AB, ekonomik birliğin temelini atan Roma Antlaşmasından, hukukî anlamda Topluluğa Avrupa Birliği adını veren Maastricht Antlaşmasına kadar hızlı bir yapısal ve yasal düzenlemeler içerisine girmiştir. Avrupa Birliği ile ilgili temel Antlaşmalar aşağıdaki Tablo 2'de özetlenmiştir.

Maastricht'ten sonra gelişim süreci farklı bir aşamaya geçmiş ve artık yaklaşma için gerekli düzenlemeler daha sıkı olarak başlamıştır. Amsterdam ve Nice Antlaşmaları ile ise sosyoekonomik düzenlemeler harmonizasyon ve daha sonra koordinasyon şeklinde devam etmektedir.

Tüm bu antlaşmalar ile birlikte AB günümüzde tam ekonomik birliğe dönüşürken aynı zamanda genişlemeyi de kabul etmiştir. Genişleme içerisinde 6 ülke ile başlayan süreçte Avrupa Birliği, 27 ülkeli büyük bir birlik halini almıştır.

Genişleme ile ilgili süreç ve genişleme ile ilgili yaklaşımlar ya da tartışmalar sürmektedir.(Özpençe, 2009: 15-17)

Tablo 2: Avrupa Birliği Temel Antlaşmaları

Antlaşma	Yer ve Tarih	Yürürlük Tarihi
Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu Antlaşması (Paris Antlaşması)	Paris 18/04/1951	23.07.1952
Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu Antlaşması (Roma Antlaşması)	Roma 25/03/1957	01.01.1958
Avrupa Ekonomik Topluluğu Antlaşması (Roma Antlaşması)	Roma 25/03/1957	01.01.1958
Tek Konsey ve Tek Komisyonu Kuran Antlaşma (Birleştirme Antlaşması)	Lüksemburg 08/04/1965	01.07.1967
Topluluk Kurumlarının ve İç Pazarın Kurulması Amacıyla Yapılan Antlaşma (Tek Avrupa Senedi)	Lüksemburg 17/02/1986 Lahey 28/02/1986	01.07.1987
Avrupa Birliği Antlaşması (Maastricht Antlaşması)	Maastricht 07/02/1992	01.11.1993
Topluluk Hukuki Yapısını Kuran Antlaşma (Amsterdam Antlaşması)	Amsterdam 02/10/1997	01.05.1999
Topluluk Kurumlarını Düzenleyen ve Kurucu Antlaşmaları Birleştiren Antlaşma (Nice Antlaşması)	Nice 26/02/2001	01.02.2003

Kaynak: <http://www.europa.eu.int> ve <http://europa.eu.int>,2013 ⁽¹⁾

2.2. Avrupa'da Parasal Birlik

Avrupa bütünleşme sürecinde parasal birlik, çok önemli konuma sahiptir. Çünkü diğer birleşmelerde bu ölçüde bağımsızlıktan vazgeçiş ortaya çıkmamıştır. Bununla beraber Avrupa'da parasal birlik süreci, bugün gelinen noktaya varıncaya kadar değişik aşamalar geçirmiştir.

http://www.europa.eu.int/abc/treaties/index_en.htm ve <http://europa.eu.int/eurlex/lex/en/treaties/index.htm>, Erişim: 07.02.2006 adreslerinden derlenmiştir⁽¹⁾

Avrupa parasal birliğinin tarihini 1950’de oluşturulan Avrupa Ödemeler Birliği’ne götürenler de bulunmakla beraber ekonomik ve parasal birliğe yönelim arzu ilk defa 1969 Hague Zirvesi’nde telaffuz edilmiş ve Schiller Raporu, Barre Raporları ve Werner Planıyla belirlenmiştir.

Avrupa Parasal bütünleşmesinin amaçları, ilkeleri doğrultusunda belirlenmiştir. Bu ilkeleri aşağıdaki gibidir.

- Politik ve Ekonomik Hazırlıkların en iyi şekilde hazırlanmasıdır.
- Gönüllü katılımın gerçekteşmesi gerekecektir.
- Vetonun eliminasyonu ilkesiyle katılmayan ölkeler ortak karar süreçlerinden mahrum olmuşlardır
- Sürekli açıklık ilkesi çerçevesinde daha sonra katılacak olan ölkeler, aynı şartlarda kabul garantisine sahiptir.
- Geri dönülemezlik ilkesi, daha sonra geri çekilmeyi imkânsız kılmaktadır.
- Avrupa para birliğinin üst düzenleyici ilkesi fiyat istikrarına bağlıdır. Bu ilkelere var olan politika yükümlölükleri fiyat endeksiyle ölçölen iç fiyat istikrarı amacını destekler.(Bayraktutan ve Bayraktar, 2004: 49-50)

2.2.1. Roma Antlaşması Ve Parasal Birlik

1 Ocak 1952 tarihinde yürürlöğe giren AKÇT Antlaşması’ndan sonra Altılılar olarak bilinen Almanya, Fransa, İtalya, Belçika, Hollânda ve Lüksemburg, yalnız demir-çelik ve kömür alanlarında değil, tüm ekonomik faaliyetlerde bütünleşme yolunu benimsemiştir. Siyasi bütünleşme umutlarının Avrupa Savunma Topluluğu’nun kurulamamasıyla birlikte büyük ölçüde yitirilmesi sonucu, ekonomik bütünleşmenin zaman içerisinde siyasal bütünleşmeyi de beraberinde getireceği, bu sayede Avrupa ölkeleri arasında savaşların engelleneceği düşünceyle ekonomik entegrasyon çalışmalarına ağırlık verilmiştir.

Bu düşünceler çerçevesinde 1 Haziran 1955 tarihinde İtalya’nın Messina kentinde düzenlenen Dışışleri Bakanları toplantısında, AET ve EURATOM Anlaşmalarının hazırlanmasına karar verilmiştir. Messina Konferansı’yla başlayan çalışmalar sonucunda 25 Mart 1957 tarihinde Altılılar arasında Roma ve EURATOM Antlaşmaları imzalanmıştır. Sonuç olarak AKÇT ile beraber üç Avrupa Topluluğu oluşmuştur. Ancak bu Topluluklar arasında en önemlisi, Avrupa Ekonomik

Topluluğu'nun kurucu antlaşması olan Roma Antlaşması'yla kurulan ve 1993 yılında adı Avrupa Birliği olarak değişen Avrupa Ekonomik Topluluğu'dur.

Parasal birlik konusunda Topluluk Komisyonu 1962 yılında ilk olarak EPB'nin kurulmasına dair topluluk Konseyi'ne bir genelge sunmuştur. 1963-1964 yıllarında Merkez Bankaları Governörler Komitesi'nin kurulmasına, üye ülkelerin döviz kurlarında değişiklik yapmadan önce birbirlerine danışmalarına, Para Komitesi'nin yetkilerinin genişletilmesine karar verilmiştir. Ayrıca Bütçe Politikası Komitesi ve Orta Vadeli Ekonomi Politikası Komitesi kurulmuştur. Ayrıca Dünya'da yaşanan istikrarsızlıklar, Topluluğu etkilemiş ve 1968 yılında ülkeler arasında Gümrük Birliği gerçekleştirilmiştir. Uygulanmaya başlanan Ortak Tarım Politikası (OTP) ile birlikte de parasal birleşme bir zorunluluk haline gelmiştir.

Parasal birliğin gerekli bir unsur olarak ortaya çıkmasıyla birlikte ve bu amacı gerçekleştirmek için 1-2 Aralık 1969 yılında La Haye'de toplanan Avrupa Zirvesi'nde Topluluk üyeleri ekonomik ve parasal birleşme hazırlıklarının başlaması yönünde karar almıştır. Bunun içinde Barre ve Werner Raporu düzenlenmiştir¹⁰⁹. 1971 yılında Bretton Woods Antlaşması'nın değişmesi ve 1973 yılında meydana gelen dünya ekonomik ve petrol bunalımı daha ileri aşamaya gelinmesini engellemiş ve raporlar ertelenmiştir.(Özpençe, 2009: 77-78)

2.2.2. Avrupa Para Sistemini Önceleyen Çalışmalar

II. Dünya savaşı sonrasında Bretton Woods sistemiyle oluşturulan ABD Dolarına dayalı uluslararası parasal ilişkilerin kalıcı olacağını varsayan Roma antlaşması yazarları parasal işbirliğine ilişkin hükümlere fazla yer vermemişlerdir. Ekonomi politikaları konusunda ölçülü bir diyalogu yeterli görmüşlerdir. Ancak 1950'lerin sonlarına doğru sistem zayıflama sinyalleri vermeye başlamış, 1960'ların sonlarında frangın değer kaybetmesi üzere markın değeri artmış, diğer paralar ise istikrarını korumuş ve ortak tarım politikası çerçevesinde belirlenen ortak fiyat sistemini tehdit etmeye başlamıştır. 1960'ların sonlarına gelindiğinde ABD'nin dış ticaret açığının büyümesi ve Amerikan altın rezervleri ile tedavüldeki dolar miktarı arasındaki açığın gittikçe artması üzerine doların değeri yeniden alınması gereken bir konu haline gelmiştir. Bunun sonucu olarak 15 Ağustos 1971'de doların altın değeriyle ifade edilmesinden vazgeçilmiş, Aralık 1971 ve Şubat 1973'de dolar iki kez devalüe edilmiştir. Böyle sabit döviz kuru dönemi sona ermiştir. Bazı ülke paralarının

dalgalanmaya bırakılmasıyla yeni bir durumun sakıncaları da çok geçmeden farkına varılmış ve 1969'da Hague Zirvesi, Schiller ve Barre Raporlar, 1970'de Werner Planı bu çerçevede atılan adımlar olmuştur. Werner Planı'nın kabul edildiği günlerin izleyen 1971'deki ilk dolar bunalımının yol açtığı problemler göz önüne alınarak, Avrupa Topluluğu Ülkeleri,1972 yılında Avrupa Para Yılanı İsmi verilen bir mekanizmayla topluluk içerisinde para değişim oranını istikrara kavuşturmaya çalışmışlardır. (Bayraktutan ve Bayraktar,2004: 52-53)

2.2.2.1. Schiller Planı

1969 yılında Alman Ekonomi Bakanı Karl Schiller tarafından sunulan planda ulusal para ve maliye politikaların eş güdümü amaçlanmıştır.

Almanya ve Hollanda'nın başını çektiği ekonomist yaklaşım, topluluk içerisinde ekonomi politikalarında işbirliğinin sağlandığı zaman ekonomik birliğinde sağlanacağı, bunun sonunca ise herhangi bir baskının olmaksızın para birliğine geçiş sağlanırken, Almanya gibi ödemeler dengesi fazla veren ülkelerin açık veren ülkeleri finanse etme yükümlülüğünden kurtulacağını savunmuştur.

Schiller, ulusal bütçeler üzerinde uluslar üstü bir kontrol mekanizmasını, ulusal paralar arasında dalgalanma marjlarının daraltılması, bütün ekonomik ve parasal politikaları belirleme yetkisinin devrildiği uluslararası bir kurum olarak Avrupa Merkez Bankaları Konseyi'nin kurulmasını amaçlamıştır.(Bayraktutan ve Bayraktar, 2004: 53-54)

2.2.2.2. Barre Planı

1968 yılı ile birlikte Dünya Para Piyasalarında ortaya çıkan dalgalanmalar Komisyon'u bir memorandum yayınlamaya ister. O tarihte Komisyon başkan yardımcısı olan ve bu memorandumun hazırlanmasında büyük etkisi olan Raymond Barre'ın (daha sonra Fransa Başbakanı olacaktır) adını alan ve 12 Şubat 1969'da yayımlanan bu çalışmada ekonomik ve parasal politikaların yakınlaştırılması ve parasal birliğin oluşturulması konusunda görüş birliğine varılmıştır. Bu görüş birliğinden çıkan ortak sonuçlar şu şekildedir.(Tezuçan, 2006: 11)

- Dış ödeme zorlukları ile karşılaşan üye ülkelere koşulsuz bir şekilde kredi verilmesi.
- Birliğe üye olmuş olan ülkelerin Büyüme hızlarına uyum gösterecek.
- Devamlı dış ödeme güçlüğü çeken üye ülkelere orta vadeli kredi açılması,
- Doların uluslararası para sistemindeki rolünün azaltmak amacıyla resmi pariteler etrafındaki dalgalanma marjının kaldırılması (tek bir para birimine geçiş) (Karluk, 1996: 238)

Bu rapor daha çok Fransa'nın görüşlerini yansıtmakta ve Monetaristler (Parasalcılar) olarak adlandırılan bu görüşe ağırlık vermektedir. Monetaristler, ilk önce Döviz Kuru Birliği'nin oluşturulmasını, bunu da İktisat Politikalarının Eşgüdümünün izlemesini ve tamamlanması durumunda oluşturulacak Para Birliği'nin başarılı olacağını savunmaktadırlar. Buna karşılık Ekonomistler (İktisatçılar) Para Birliği oluşturma aşamalarında önceliği sermaye hareketlerinin liberalleştirilmesine, İktisat Politikalarının Eşgüdümünün sağlanmasına vermişlerdir. Daha sonra Döviz Kuru Birliği'nin gerçekleştirilmesi fikrini desteklemekteydiler. Ancak Barre Raporları öngördüğü yardımları gerçekleştirecek bir örgütten yoksun olduğu için başarılı olamamıştır. (Tezuçan, 2006: 12)

2.2.2.3. Werner Raporu

Aralık 1969'da yapılan La Haye Zirvesi sonucunda, para birliğinin kurulması konusunda bir çağrıda bulunulmuş, böylece Barre raporu esas alınarak yeni bir çalışmaya başlanmıştır. Bu çerçevede Komisyon, Mart 1970'de Pierre Werner başkanlığında bir komite oluşturmuş, Ekim 1970'de tamamlanan rapor, 1980 yılına kadar aşamalı olarak gerçekleştirilecek ekonomik ve parasal birleşiminin programını ortaya koymuştur. Werner Raporu'nda paracılarla, ekonomistlerin görüşleri uzlaşmaya çalışılmıştır.

Werner Raporu'nda önce Konsey, Barre Raporu'nda öngörülmüş olan merkez bankaları arasında oluşturulacak kısa vadeli parasal destek sistemini kabul etmiş ve sistemi 1970 Şubat ayında yürürlüğe koymuştur. Böylece 2 Milyar dolarlık bu kaynaktan, dış denge sorunlarıyla karşılaşan üyelere üçer aylık bir kredi alma imkanı getirilmiştir. Komisyon, Barre tarafından hazırlanan (II. Barre Raporu) ve paracılarla iktisatçıların görüşlerini uzlaştırmaya çalışan bir memorandumu, 4 Mart 1970 tarihinde

açıklamış ve memorandumdaki ilkeleri kabul etmiştir. (Akşemsettinoglu, 2010: 45-50).

Werner Raporu'nun temel ilkeleri aşağıdaki gibidir.

- Topluluk içinde tek bir para birimi oluşturmak veya milli paralar arasındaki dalgalanmaya engel olacak şekilde bir döviz kuru birliği sağlamak ve tam konvertibiliteye geçmek.
- Topluluk içinde sermaye hareketlerine konan kısıtlamaları tamamen ortan kaldırılmak
- Topluluk içi ve uluslararası para politikasını yürütecek bir merkez bankası kurmak ve ortak bir rezerv fonu oluşturmak
- Avrupa Parlamentosu'na karşı sorumlu olacak ve uygulanacak ekonomi politikalarını belirleyecek yeni bir organ oluşturmak.

Komisyon, Werner raporunda bazı köklü değişiklikler yapılmıştır. Rapordaki önerilerin büyük bir kısmı ise, 22 Mart 1971 tarihinde Konsey tarafından onaylanmış ve 1971-1973 yıllarını kapsayan birinci dönemde alınacak tedbirler konusunda anlaşmaya varılmıştır. Topluluk merkez bankaları, Konsey'in almış olduğu kararlar ışığında(15 Haziran 1971) döviz kurlarındaki dalgalanma marjını yüzde 0,75'den yüzde 0,60'a indirilmiştir. Orta Vadeli(2-5 yıl)mali yardım sisteminin kurulması kararlaştırılmıştır. Fakat Mayıs ayı başında ortaya çıkan uluslararası para bunalımı sonucunda,15 Haziran'da başlatılmasına karar verilen döviz kuru marjlarının daraltılması uygulaması ileri bir tarihe ertelenmiştir. (Karluk, 1996: 240)

2.2.2.4. Avrupa Para Yılanı

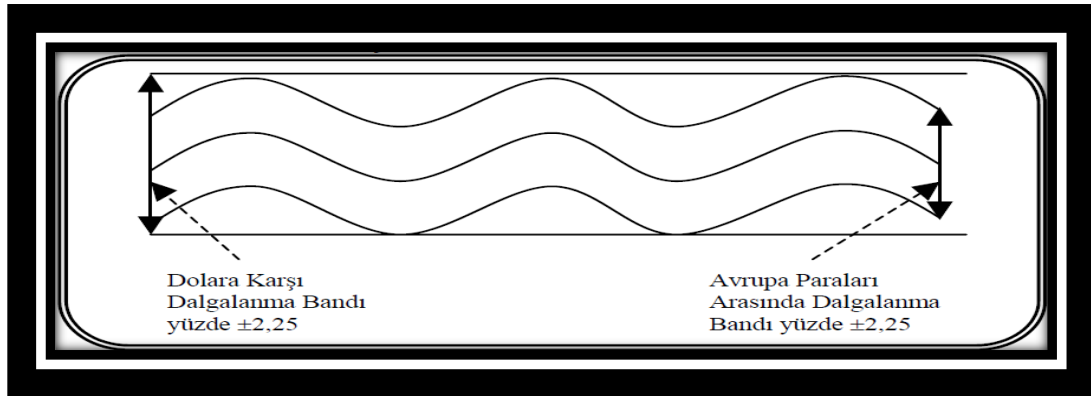
Werner Planı'nın Avrupa'da kabul edildiği günlerde dünya para sistemi büyük bir burhan içersindeydi.15 Mayıs 1971'de dolar altın ilişkisi son bulmuştur. Aralık 1971 ve Şubat 1973'de dolar iki defa devalüe edilmişti. Dolar bunalımın yol açmış olduğu sorunlar karşısında Topluluk ülkeleri Avrupa Para Yılanı(Tüneldeki Yılan)Sistemiyle Topluluk içerisinde döviz kurlarını istikrara kavuşturmayı hedeflemişlerdir. (Karluk, 1996: 240)

İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan ve en başta Amerika Birleşik Devletleri'ni etkileyen Dolar krizi ve Dolara karşı güven kaybı, 1971 yılında Doların

devalüe edilmesine (Bretton Woods Sistemi'nin sona ermesine) ve uluslararası döviz sisteminde yer alan para birimlerinin Dolar paritelerinin toplam dalgalanma marjlarının toplam yüzde 4,5'a ($\pm 2,25$) çıkarılmasına karar verilmiştir. Bu durum Dolar dışındaki diğer iki para arasındaki dalgalanmanın yüzde 9 olması anlamına gelmektedir. O dönemin AET ülkeleri bu yüksek dalgalanma marjının parasal birleşme amaçlarını saptırıcı etki oluşturacağına karar vermiş ve Mart 1972'de aldıkları bir kararla üye iki ülke parası arasındaki dalgalanma marjını yüzde 2,25 ile sınırlandırmıştır.

Böylece, üye ülkelerin paraları açısından iki uygulama ortaya çıkmış; üye ülkeler kendi aralarında 2,25 oranda, dolara ise 4,5 oranında dalgalanma marjı oluşturmuştur. Bu sisteme "Tüneldeki Yılan" adı verilmiştir. Bu sistemde "yılan" kendi paraları arasındaki dar sınırı, "tünel" ise Dolara karşı olan geniş sınırları simgelemektedir. Ancak bu mekanizma petrol krizleri, ülkeler arasındaki politika farklılıkları ve Doların zayıflığı nedeniyle başarılı olamamış, "tünel" ortadan kalkmış, "yılan" ise varlığını devam ettirmiştir.(Ata ve Silahşör, 1999: 9-10)

Şekil 7:Tüneldeki Yılan

Kaynak: Tolga Hakan Kava, "ERM II'de Gelecek Var mı? Türkiye Açısından Olası Senaryolar ve Politika Önerileri Nelerdir?", 2005: 22

Yukarıdaki Şekil 7'de tünel ve yılan ayrı ayrı gösterilmiştir. Dalgalanma belirli bant içinde tutulmuş, tünel; dolara karşı dalgalanma bandı, yılan ise; Avrupa paraları arasında dalgalanma bandı olarak gösterilmiştir.

2.2.2.5. Bretton Woods Sistemi

Dünya üzerinde Bretton Woods Sistemi kabul edilene kadar altına dayalı sabit döviz kuru sistemi hâkimiyetini sürdürmüştür. Birinci dünya Savaşı'ndan önceki 50 yıl, altın standardının en iyi işlediği zaman olmuştur. Bu dönem içerisinde en güçlü ülke İngiltere sistemince garantörlüğünü üstlenmiştir. Avrupa ülkelerinin birçoğu da kalkınmalarını bu dönem içerisinde sağlamışlardır. 1929 yılında başlayan ekonomik kriz bütün ülkelere yayılmış ve Birinci Dünya Savaşından sonra sadece ABD Doları ve İsviçre Frangı tam konvertible para niteliklerini koruyabilmişlerdir. (Tonus, 2000: 19)

Dalgalandıran kurların kusurlarından ve sabit döviz kurlarına dayanan altın standardının kusurlarından kurtulmayı hedefleniyordu. İkinci Dünya Savaşında sonra karşılıklı işbirliği ve paraların serbest konvertibilitesine dayanan bir uluslararası para sistemi kurulması istenmiştir.

Ortada iki plan vardı. Biri John Maynard Keynes'in başkanlığındaki İngiliz Hazinesi, diğeri ise Keynes ve White Planları 1943 yılında yayınlanmışlardı.

Keynes Planı 1943 yılında dünya ticaretinin daha cömert bir likidite sağlanarak genişletilmesini öngörüyordu. Ayrıca ekonomiyi dış dengesizlikten kurtarmak için bazı önlemler içeriyordu. Planın esasları bir süpernational merkez bankası ve Bancor denilen yeni bir uluslararası para ihracı eden bir uluslararası Kliring Birliği (ICU) kurulmasıydı. Bancor'un nominal değeri altına sabitti. Her üye ülkenin ICU'da hesabı olacak ve diğerk ülkelerde banço ile ifade edilen parite üzerinden hesaplar kapatılacaktı. Açık veren ülkeler fazla veren ülkelerin alacaklı hesaplarına transfer edebilecek faizli "overdraftlarını" kullanarak balansları denkleştirebiliyorlardı. Her ülkenin elde edebileceği kaynakların sınırlarını belirlemek için bir kota tayin edilmişti. Hem borçlu ülke için hem de alacaklı ülke için düzenlemeler getiriyordu. Borçlular kotalarını ardışık dilimlerini kullandıkça giderek artan yaptırımlarla karşılaşuyordu (Devalüasyon ve Sermaye kontrollü gibi)

White Planı ise, Keynes Planına göre, döviz kuru kararlılığına daha fazla oranla uluslararası likiditenin artırılmasına daha az ağırlık vermekteydi. ABD planında öngörülen ana kurum Birleşmiş Milletler İstikrar Fonudur. Birliğe üye olmuş olan her ülke altın ve kendi parasından oluşan bir kota ile katkıda bulunacaktı. Toplamda 5

Milyar Dolardı. Açık veren ülke Fon başka bir üye ülkenin parası için kendi parasını satarak kaynak sağlayabiliyordu. Sonuçta bu ülkenin Fon'daki balansları artarken fondan parası çekilmiş olan üye ülkenin balansı azalacaktır. Her ülke kendi parası için unitas cinsinden bir para parite değeri(Par Value) bildirmek zorunda kalacaktı. Unitas 10 altın ABD doları değerinde uluslararası hesap birimidir. Her üye ülke bu parite değerini, ödemeler bilançosunda temel dengesizlik olması hariç olmak üzere korumakla yükümlü olacaktır. Teklif edilen değişme %10 oranından az ise, Fon'a danıştıktan sonra yapabiliirdi. Eğer %10 oranından fazla ise üyelerin ¾'nün kabulü halinde uygulanabilirdi. Keynes Planında olduğu gibi, borçlu ülkelere, aldıkları ödünçler kotalarını aştığı zaman çeşitli ceza verecekti. Bunların içerisinde ayarlamayı kolaylaştırmak için Fonun önereceği uygun iç politikalar vardı. Alacaklı ülkeler üzerinde ise baskılar daha azdı. Bununla beraber planın nihaiyi taslağında bir "kıt para" maddesi Fon'a bu paranın kullanımını döviz kontrolleri yoluyla tanımlamayı tavsiye etme yetkisi veriyordu.

Her iki planın yayınlanmasından sonraki aylarda biz uzlaşmaya varıldı. İngilizler ICU, bancor, overdraft sistemi ve cömert likidite provizyonundan vazgeçtiler. Amerikan planında da bazı değişiklikler yapıldı.

Varılan anlaşmada hem Keynes ve hem de White Planının unsurları yer almakla birlikte, sonunda ABD'nin fikirleri hâkim olmuştur. Fon'un hedefleri uluslararası parasal işbirliğini teşvik etmek, tam istihdamı ve hızlı bir şekilde büyümeyi devam ettirmek ve rekabetçi devalüasyonları önlemek 'çok yanlı bir ödemeler sistemi kurmak ve kambiyo kısıtlamalarını ortadan kaldırmak, ödemeler dengesizliklerini çözümlmek için kaynak sağlamak ve bu dengesizliklerin süresini kısaltmaktır. (Mumcu, 2011: 8-17)

2.2.2.6. Altın Standardı Dönemi

Standart para biriminin, belirli bir ağırlıkta altın olarak kabul edildiği veya para değerinin belli ağırlıkta altının değerine denk tutulduğu para sistemidir. 19. yüzyılda dünya ekonomisine altın standardı sistemi hâkim olmuş, bu dönemde altın, para olarak paranın tüm fonksiyonlarını yerine getirmiştir. Bu dönemde enflasyon oranında devam eden hareketlere karşı ülkeler altın standardına bağlı kalmak suretiyle enflasyonun önüne geçebilmişlerdir. Ancak, altın standardının iki önemli dezavantajı bulunmaktadır.

- Bu standart parasal tabanın büyüme oranını (bankalar dışında tutulan para ile bankaların merkez bankasından alacakları toplamı) altın arzındaki değişmelere bağımlı hale getirmektedir.
- Altın standardı para üretmenin maliyetli bir yoludur; altın üretimi güç ve para basım maliyeti çok yüksektir. Ancak, altın standardı para miktarı üzerindeki kontrolü hükümetin denetimi dışında tutma avantajına sahiptir. (Özpençe, 2009: 76)

2.3. Avrupa Para Sistemi

13 Mart 1979'da kurulan Avrupa Para Sistemi'nin temel amacı, topluluk içinde parasal istikrarı sağlamak ve istikrarlı bir Avrupa Para Bölgesi kurmak şeklinde özetlenebilir. Sistemin temel özelliği sabit fakat ayarlanabilir döviz kurlarıdır.

Avrupa Para Sistemi şeklinde oluşan girişimler, bir parasal bütünleşme ve sonuçta bir politik birlik çabalarının ilk aşaması olarak da tanımlanabilir. Bu günkü şekliyle bile bu girişimi sonuçlandırmak, çok farklı ekonomik yapıya ve politik amaçlara sahip topluluk üyelerinin farklı çıkarlarının, belirli özverilerle bir noktada uzlaştırılması ile sağlanmıştır.

Avrupa Ekonomik Topluluğu'nda (AET) bir para birliği oluşturmanın gereğinin üye ülkeler tarafından benimsenmesinde uluslararası para bunalımlarının rolü büyük olmuştur. Bu bunalımlar, girişimleri olumsuz yönde etkileyerek para birliğine geçişi engellemiştir. Bu nedenle Avrupa Para Birliği yönündeki girişimleri uluslararası ekonomik ve parasal olaylardan ayırma olasılığı yoktur. (Ekmekçiler, 2007: 367)

2.3.1. Avrupa Para Birimi(ECU)

Avrupa Para Birimi ECU, Avrupa paralarından meydana gelen bir sepete dayanan ve Topluluk Paralarından meydana gelen bir sepete dayanan ve Topluluk para tarafından "ödeme aracı" ve "hesap birimi" olarak kabul edilen resmi ve suni bir para birimidir. EUA'dan farkı, hesap birimi olmasının yanında ödeme aracı özelliğini de taşımasıdır. Bu özelliğiyle bir "rezerv para" durumundadır. ECU bugün Birlik içinde yer alan bütün faaliyetlerde standart bir para birimi olarak kullanılmaktadır. Başlangıçtaki değeri, EUA sepetiyle aynıdır. Yunan drahmisinin sepete dâhil olmasıyla 17 Eylül 1984'de bileşimi değişmektedir. 21 Eylül 1989 tarihinde İspanyol

pesetası ve Portekiz esküdusunun da ECU sepetine girmesiyle birleşimi yeniden belirlemiştir.(Karluk, 1996: 250)

ECU sepetinin kompozisyonda gör önüne alınan hususlar şu şekildedir.

- Bir ulusal paranın ait olduğu ülkenin ulusal geliri ve Avrupa Topluluğu ticareti içerisindeki payı
- Kısa vadeli parasal destekten yararlanma ölçütleri
- Avrupa Para Sistemi'nin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 6 ay sonra ve daha sonra her 5 yılda bir, sepette yer alan ulusal paralardan herhangi birinin efektif kurunda meydana gelen % 25 oranında bir değişme
- Yeni para birimlerinin sepete dâhil edilmesi

Avrupa Topluluğu'nun yetkili organları, ağırlıkları yeniden hesaplanırken yukarıda sıralanan ölçütler dışında üye ülkelerdeki enflasyon ve faiz oranlarını da göz önünde bulundurmaktadır. Tablo 03'te AB üye ülkelerin paralarının ECU sepeti içindeki ağırlıkları yer almaktadır.

İngiltere hariç üyelerin tümü sistemi kabul etmişlerdir. İngiltere, ECU içinde, fakat döviz kuru mekanizmasının dışında yer almış ve Avrupa Parasal İşbirliği Fonu'na altın ve döviz rezervlerinin % 20'sini aktarmıştır.8 Ekim 1990'da döviz kuru mekanizmasına +/- % 6'lık dalgalanma marjıyla katılmıştır. Yunanistan 17.09.1984 ECU revizyonu sırasında ECU sepetine dâhil olmuş ve 1 Ocak 1986 tarihinde de altın ve döviz rezervlerinin % 20'sini fona aktarmış, fakat döviz kuru mekanizmasına dâhil olmamıştır.1 Ocak 1986 tarihinde Topluluğa katılan İspanya ve Portekiz'in de 1989'daki ECU revizyonu sırasında ECU'ya dahil edilmesi kararlaştırılmış; ayrıca İspanya 19 Haziran 1989'da , +/- % 6'lık bir marjla döviz kuru mekanizmasına katılmaya karar kılmıştır.

Avrupa Para Sistemi, Topluluğa üye olmayan Avrupa ülkelerinin katılımına açık bir sistemdir.19 Ekim 1990'DA Norveç Hükümeti, Norveç Kronunun ECU'ya katılmasını talep etmiş ve parasını 22 Ekim' de +/- % 2,25'lik dalgalanma marjıyla ECU'ya bağlanmıştır. İsveç Kronu ise 17 Mayıs 1991'den itibaren resmen ECU'ya katılmıştır.

Tablo 3: AB Üye Ülkelerin Paralarının ECU Sepeti İçerisindeki Ağırlıkları

PARA BİRİMİ	AĞIRLIK %
Belçika Frangı(BFR)	8,38
Danimarka Kronu(DKR)	2,71
Alman Markı (DM)	32,68
Yunanistan Drahmisi(DRA)	0,49
Portekiz Esküdosus(ESC)	0,71
Fransız Frangı(FF)	20,79
Hollanda Florini(HFL)	10,21
İrlanda Poundu(İRL)	1,08
Lüksemburg Frangı(LFR)	0,33
İtalyan Lireti(LIT)	7,21
İspanyol Pesetası(PTA)	4,24
İngiliz Paundu(UKL)	11,71

Kaynak: Bayraktutan ve Bayraktar “Avrupa Bütünleşmesinde Parasal Birlik ve Türkiye”
2004: 66

ECU'nun başlıca fonksiyonları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür.

- Topluluğa üye ülkelerin merkez bankaları arasında ödeme aracı olarak kullanılmaktadır. Üye Ülkelerin parasal yetkilileri arasındaki borçlu ve alacaklı hesaplar ECU cinsinden hesaplanmaktadır.
- Döviz Kuru Mekanizmasının temel ölçütü durumundadır. Döviz Kuru Mekanizmasında yer alan her para birimi için ECU cinsinden merkezi bir kur saptamaktadır.
- Avrupa Para Sistemine katılmış olan ülkelerin paraları arasında kur farklılaşmasının temel ölçütüdür. Birinci işlevine bağlı olarak ECU üye devletlerin döviz kurlarında meydana gelecek olan sapmalar için gösterge görevi görmektedir.
- Avrupa Para Sistemi'ndeki kredi mekanizmasının ve Avrupa Parasal İşbirliği Fonu'nun kısa vadeli destek ve orta vadeli mali yardım mekanizmalarının hesap birimidir.(Bayraktutan ve Bayraktar, 2004: 65-68)

2.3.2. Döviz Kuru Mekanizması

EBP'nin diğer bir unsuru avronun kullanıma girmesiyle birlikte,1 Ocak 1999 tarihinden itibaren, Avrupa Para Sisteminin (APS)yerini alan yeni Döviz Kuru Mekanizmasıdır(DKM-II).Yeni döviz kuru mekanizmasının amacı avro ve

mekanizmaya katılan dâhil olan ülkelerin ulusal paraları arasındaki döviz kuru istikrarını sürdürmektir. Ayarlanabilir sabit bir döviz kuru mekanizmasına dayanan bu sistem aracılığıyla EBP alanın dışında kalan ülke paraları da EURO para sistemine dâhil edilmiştir. Bu mekanizmanın hesap birimini ve çıpasını avro oluşturmaktadır. EBP'nin dışında kalan ülke paraları avroya tek bir kurla bağlanacak kendi aralarında bir ilişki olmayacaktır. Aslında bu mekanizmaya katılmak ihtiyardır, ancak parasal birliğe katılmanın şartıdır.

Tablo 4:DKM-II Mekanizmasında Yer Alan Ülkeler

Ülke	Merkezi Kur(1 £=)	Dalgalanma Bandı
Danimarka	7,46038	2,25%
Letonya	0,702804	15,00%
Litvanya	3,4528	15,00%

Kaynak: Akçay B. “Lizbon Antlaşması Sonrası Avrupa Birliği: Serbest Dolaşım ve Politikalar”, 341-342

Avrupa Para sisteminin üçüncü unsuru topluluk paralarıyla piyasaya yapılacak müdahaleleri finanse edecek bir kredi mekanizmasının oluşturulmasıdır. Esas amacı döviz kurunu sabit tutmak ve ödeme gücünü çeken ülkelere yardımcı olmak şeklinde özetlenebilir. ERM' ye dâhil olan üye devletler altın ve dolar rezervlerinin %20'sini EMCF' ye yatırarak orada bir rezerv havuzu oluşturmaktadırlar. (<http://www.ykb.com/euro>) Böylece Merkez Bankası müdahaleler için gerekli fonları buradan sağlayabilmektedir. Bu bağlamda üç tür kredi olanağı sağlamıştır. Bunlardan birincisi; ERM' ye katılan üyelerinin merkez bankalarının birbirlerine açtıkları krediler olan çok kısa vadeli finansmanlardır. Diğer bir finansman şekli ise herhangi bir dalgalanma veya önceden tespit edilemeyen gelişmeler nedeniyle ödemeler bilançosunda dengesizlikleri giderebilmek amacıyla oluşturulan kısa vadeli finansal desteklerdir. Bir diğeri ise; ödemeler dengesi zorluğu içinde bulunan üye ülkelere Avrupa Komisyonu tarafından finansal kuruluşlardan ya da sermaye piyasalarından finansman sağlanması esasına dayalı orta vadeli destekler.

Sonuç olarak EMS buraya kadar yapılmış olan açıklamalardaki kriterlerin büyük bir bölümünü gerçekleştirerek amacına ulaştığını ifade edebiliriz. Kredi mekanizması sistemi ile döviz kuru istikrarı %100 olmasa bile büyük bir ölçüde sağlanmıştır. Bu sürede enflasyon oranları azalmış ve döviz kurları istikrara kavuşmuştur. Bunlara ek olarak APS'ye dâhil üye devletlerin ekonomik performansında büyük ölçüde yaklaşım sağlanmış olduğu da söylenebilir. (<http://www.belgeler.com>, 2013,) ⁽²⁾

2.4. Avrupa Para Biriminin Değerlendirilmesi

APS'nin amacı, Avrupa'da parasal bir istikrarı hedefliyordu. Başka bir ifadeyle, üye ülkelerin döviz kurlarında Dolar'da meydana gelen dalgalanmalara karşı istikrar sağlanmalı ve üye ülkelerin enflasyon oranlarını çekilmeliydi. APS istemiş olduğu istikrarı sağlamış oldu.(Yücememiş, 2005: 81-82)

Başarıya ulaşmanın nedenleri:

- Üye Ülkelerin arasında güçlü bir ekonomiye sahip olan ve 1980'li yıllar boyunca merkez bankası tarafından anti enflasyonist bir politika izlenen (Batı)Almanya'nın para birimi Markın, Avrupa para sistemi içerisinde oynamış olduğu rol.
- Avrupa Para Sistemi içerisinde yer alan devletlerin 1980'li yıllar boyunca uygulamış oldukları istikrar politikaları
- 1980'li yıllarda üye ülkelerin düşük bir enflasyon oranıyla eş zamanlı olarak gerçekleşen ekonomik büyümenin, Avrupa Para Sisteminin Topluluk çapında destek görmesine sebep olmuştur.

Bu gelişmelerin sonucunda sistemin dışında kalan bazı devletlerin sisteme katılmasına olana sağlamıştır.1989'da İspanya,1990'da İngiltere ve 1992'de Portekiz'in sisteme dâhil olmasıyla Yunanistan'ın dışındaki 12 üye ülkenin tamamı para sistemine dâhil olmuştur. Eylül 1992'ye kadar birçok iktisatçı tarafından Avrupa Para sistemin çok iyi performans sergilediğini belirtmişlerdir.(Bayraktutan ve Bayraktar, 2004: 73-74)

<http://www.belgeler.com/blg/32lg/euro-nun-turkiye-uzerindeki-etkileri>, 2013.⁽²⁾

2.5. Delors Raporu

28-29 Haziran 1988'de toplanan Hannover Zirvesi'nde, Toplulukta aşamalı olarak bir ekonomik ve parasal birlik oluşturulması hedefi benimsenmiş, bu amaç doğrultusunda Zirve, bir "Çalışma Komitesi" ne görev vermiştir. Komite, yaklaşık 9 ay süren çalışmalarını tamamlayarak "Avrupa Topluluğu'nda Ekonomik ve Parasal Birlik Kurma Konusunda Rapor" olarak bilinen Raporunu(Delors Raporu) yayınlamıştır. (Karluk ve Tonus,1998: 5)

Raporda üç aşamada gerçekleştirilmesi ön görülmüştür.

İlk Aşama

Üye ülkeler arasında ekonomi ve para politikalarının koordinasyonu güçlendirilecektir. Tüm birlik paraları –Sterlin dâhil- Avrupa Para Sistemi'nin döviz kuru mekanizmasına dâhil edilecektir.(Bal ve Özalp, 2011: 85)

İkinci Aşama

AT Kurucu Antlaşması (Roma Antlaşması)ekonomik ve parasal birliği içerecek şekilde genişletilecektir. Bir Avrupa Merkez Bankaları Sistemi kurularak, Birlik düzeyinde para politikasının oluşturulması bu kuruluşa bırakılacak; ulusal merkez bankaları sadece belirlenen politikaların uygulayıcısı olacaklardır. Yine bu aşamada Avrupa Para Sistemi'nin döviz kurları için öngördüğü dalgalanma marjı daha da daraltılacak ve sonunda sifıra indirilecektir.

Üçüncü Aşama

AB artık tam bir ekonomik ve parasal birliğe yönelecektir. Çıkartılacak bir "Avrupa Parası" ulusal paraların yerini alacaktır. Avrupa Merkez Bankaları Sistemi (AMBS), artık birlik para politikasında tam ve tek sorumlu kuruluş haline getirilecek; tüm üye ülke dış rezervleri burada toplanacaktır. Avrupa Parasının diğer paralar karşısında değerini de piyasaya yapacağı müdahalelerle bu kuruluş belirleyecektir. (Bal ve Özalp, 2011: 86)

2.6. Maastricht Antlaşması

Avrupa Tek Senedi ile başlayan köklü değişim süreci, derinleşme sürecinin ikinci aşamasını oluşturan ve Avrupa bütünleşmesinin yapısında bugüne dek yaşanan en önemli değişiklikleri getiren " Maastricht Antlaşması "le devam etti. 1992 yılında

imzalanıp 1993 yılında yürürlüğe giren bu Antlaşma ile Birliğin kurumsal yapısına, yetki ve faaliyet alanına ilişkin kabul edilen değişiklikler siyasi bütünleşmenin temellerini oluşturdu. Antlaşma ile kabul edilen en önemli yenilik, Avrupa Topluluklarından oluşan ekonomik bütünleşme alanına, siyasi bütünleşmesini amaçlayan “Ortak Dış ve Güvenlik Politikası” ile “Adalet ve İçişlerinde İşbirliği” alanlarının eklenmesi ve oluşturulan bu yeni yapıya “Avrupa Birliği” adı verilmesi oldu. (AB’ye Genel Bakış Dergisi, 23-24)

Antlaşmada EPB’nin üç aşamada gerçekleşmesi ön görülmüş ve bu antlaşma takvime bağlanmıştır. Bu süreçte izlenecek olan ekonomik ve parasal politikalarıyla bunların gerekliliği ile kurumsal değişiklikler düzenlenmiştir. Bu süreçte izlenecek olan ekonomik ve parasal politikalar ile bunların gerektirdiği kurumsal değişiklikler düzenlenmiştir. Ayrıca üye ülkelerin parasal birliğe katılabilmeleri için karşılımları gereken “Yakınlaşma Kriterleri” tespit edilmiştir.

Maastricht (Yakınlaşma) Kriterleri olarak anılan bu kriterlere göre;

- Herhangi bir üye ülkenin yıllık ortalama enflasyon oranı, en düşük enflasyon oranına sahip üç ülke ortalamasını 1,5 puandan fazla geçmemektedir.
- Üye ülke bütçe açıkları GSYİH’nin % 3’nü geçmemelidir.
- Herhangi bir üye ülkenin uzun vadeli faiz oranı, en düşük enflasyon oranına sahip üç üye ülkenin faiz oranı ortalamasını 2 puandan fazlasını aşmamalıdır.
- Üye ülkenin kamu borçları GSYİH’nin % 60 geçmemelidir.
- Ülke paraları Avrupa Para Sistemi döviz kuru mekanizması içinde yer almalı ve son iki yılda normal dalgalanma marjı içerisinde bulunmalıdır. (Çapanoğlu, 2005: 7)

2.7. Ekonomik ve Parasal Birliğin Aşamaları

Maastricht Zirvesi’nde varılan antlaşmaya göre parasal birlik üç aşamadan sağlanacaktı. BU aşamaların başlangıç ve bitiş tarihleri, aşamalarda yapılması gerekenler antlaşmada belirlenmişti. Bir aşamadan diğer bir aşamaya geçmek ancak o aşamanın yakınlaşma kriterlerinin tamamlanmasına bağlıydı. 1 Ocak 2002’de parasal birliğin son aşaması olan tek para sistemine geçilmesiyle öngörülüyordu. AB bu işi başarıyla tamamlamıştır. (Yanardağ ve Süslü, 2003: 4)

2.7.1. Birinci Aşama Ocak 1990 - Aralık 1993

EPB'nin 1'inci aşaması 1 Ocak 1990 – 31 Aralık 1993 tarihleri arasında tamamlanmıştır. Bu aşamada Maastricht Antlaşması ile belirlenen bütün önlemler uygulanmıştır. Özellikle AB içerisinde ve AB ile üçüncü ülkeler arasında sermayenin serbest dolaşımını engelleyen bütün uygulamalar kaldırılmıştır. Aynı zamanda AB ve üye ülkelerce ekonomik yakınlaşma kriterlerine uyum için gereken çaba gösterilmiş, bütçe açıkları ve enflasyon üzerine birkaç yıllık programlar hazırlanmıştır. Ekonomik ve Mali Komite (ECOFIN)' in değerlendirme alanına giren bu programlar, üye devletlerde sürdürülebilir düşük enflasyon ve devlet borçları ile döviz kuru istikrarını amaçlamaktadır. (Karluk ve Tonus, 1998: 17)

2.7.2. İkinci Aşama Ocak 1994 - Aralık 1998

İkinci aşamanın temel özelliği ekonomilerde “Yakınlaşma Hareketinin” başlamasıdır. Bu aşamada üye ülkeler Avrupa Merkez Bankası (AMB) ve tek paranın teknik ve Operasyonel çatısını oluşturdu. İkinci aşama sırasında Komisyon, ülkeleri bütçe disiplini konusunda periyodik olarak gözden geçirdi. Komisyon bu gözden geçirmelerde iki kritere bakıyordu.

- Gerçekleşen bütçe açıklarının GSYİH oranı %3 'u asmayacak,
- Hükümet borçlarının GSYİH oranı % 60'ı geçemeyecek.

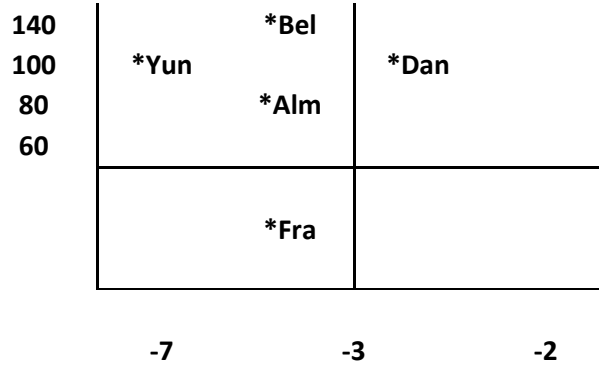
Eğer bir veya iki kriter asıldığı takdirde komisyon üye ülkelere tavsiyelerde bulunacaktı. Ancak ikinci aşama sırasında Komisyonun üye ülkeleri zorlama gücü yoktu. Eğer % 3'lük kriter geçici veya belirli bir süre sonra tutturulacağı Komisyon tarafından öngörülüyor ise önemsiz hale geliyordu.

İkinci aşamanın diğer bir özelliği ulusal merkez bankalarını kanunlar ile düzenleyerek özerk bir Avrupa Merkez Bankası'nı oluşmasını sağlamaktı. AMB tam olarak kuruluncaya kadar üye ülkelerin merkez bankalarının görevi fiyat istikrarını sağlamak olacaktı. 1993-1995 yılları arasında Belçika, Fransa, İtalya, İspanya ve Portekiz merkez bankalarını yeniden düzenlediler. 1995 yılından itibaren İngiltere hariç diğer ülkelerin merkez bankaları bağımsızlıklarını bırakma kararı aldılar. AMB'yi kurma girişimleri başladı. İkinci aşamanın son dönemlerinde AMB'nin Operasyonel olma çalışmaları vardı.

İkinci asama sırasında Avrupa Parasal Enstitüsü(APS) kuruldu. Bu enstitü hem AMB oluşturma işlemlerini yapacak hem de üye ülkeleri buna hazırlayacaktı. APS'nin altı çalışma konusu bulunmaktaydı.

- Tek para için prosedürü hazırlama,
- ECU'nun fonksiyonlarını oluşturma,
- Bankacılık sektörünü düzenleme,
- Parasal ve bankacılık sektörünü harmönize etme,
- Sistemi hazır hale getirme,
- Ödemeler sistemini harmönize etme.

Şekil 8:Maastricht Kriterleri'ne Göre Ülkelerin Durumu

Kaynak: Yanardağ ve Süslü "Avrupa Para Birliği Ve Türkiye'deki Olası Etkileri" 2003, 5

Tablo 5:Yakınlaşma Kriterleri ve Üye Ülke Durumları

Üye Ülke	Enflasyon (1996 ort.)	Uzun Dönem Faizleri (1999 ort.)	Bütçe Açığı/GSYİH (1996 ort.)	Toplam Borç/GSYİH (1996 ort.)
Belçika	1,8	6,5	-3,5	130
Almanya	1,2	6,2	-3,8	60,7
Yunanistan	7,9	14,8	-7,4	111,8
Fransa	2,1	6,3	-4,2	45,2
Kriter	<1,1+1,5	<6,8+2,0	<3,0	<60,2

Kaynak: Yanardağ ve Süslü "Avrupa Para Birliği Ve Türkiye'deki Olası Etkileri" 2003, 5

Gerek tablo 5’de gerekse şekil 8’de görüldüğü gibi üye ülkelerin çoğu enflasyon ve uzun dönemli faiz kriterlerini yerine getirmektedir. Buna karşılık bütçe açığının GSYİH oranı ve toplam borcun GSYİH oranı kriterleri birçok ülke tarafından asılmaktadır. Ancak üçüncü asamaya girinceye kadar ülkeler durumlarını düzeltebilecek konumdadırlar. Ancak Yunanistan henüz üçüncü asamaya geçebilecek konumda değildi (Yunanistan yoğun bir çalışma ile 1 Ocak 2001 tarihinde kriterleri tutturarak para birliğine dâhil olmayı basardı). (Yanardağ ve Bora Süslü, 2003: 5-7)

2.7.3. Üçüncü Aşama 1 Ocak 1999

1 Ocak 1999 tarihinden itibaren Avrupa Para Birliği resmen başlamıştır. 2002 yılına kadar hem Euro, hem ulusal paralar beraber kullanılacaktır. Bu aşamada Avrupa Merkez Bankası kurulmuştur. Euro ile ulusal paralar arasında değişim oranları belirlenmiştir.(Küçük, 2012: 9)

2.8. Avrupa Merkez Bankaları Sistemi Ve Avrupa Merkez Bankası

Üçüncü aşamaya geçilmesiyle birlikte, Avrupa Merkez Bankası ve Ulusal merkez bankalarından oluşan Avrupa Merkez Bankaları Sistemini kurmuşlardır(AMBS).Sistem tamamen bağımsız bir yapıya sahiptir. Ancak tek para sistemine katılmamış olan ülkeler de mevcuttur. Ancak bu ülkeler AMBS özel bir konuma sahiptirler. Bu üye ülkelerin Ulusal Merkez Bankaları kendi para politikalarını yürütmekte serbest, tek para sistemine ait olan kararların alınması ve kararların uygulanması sürecinde bulunmamaktadırlar. Sadece kendi ulusal paralarının EURO ile tartışma hakkına sahiptirler. Bununla beraber, tek para sistemi içerisinde yer alan üye ülkelerin ulusal Merkez Bankalarıyla Avrupa Merkez Bankası EUROSİSTEM ’ini oluşturmuşlardır. (<http://www.ekodialog.com>, 2013)⁽³⁾

Euro sistemin birinci hedefi Avrupa Topluluğu Anlaşması ve AMBS ve AMB kurucu sözleşmelerine göre fiyat istikrarını korumaktır. Bu hedefe zarar vermeden, Topluluğu genel ekonomik politikasını destekler ve piyasa ekonomisi prensiplerine uygun ekonomik politikaları destekler.(<http://www.mess.org.tr>, 2013)⁽⁴⁾

AMBS’nın birinci amacı fiyat istikrarını sağlamak, İkinci amacı fiyat istikrarını bozmayacak şekilde Avrupa Parasal Birliği içerisinde uygulanan genel ekonomik politikalarını desteklemektedir. EURO Sistem’e üye ulusal Merkez Bankaları için para politikası merkezileştirilecek ve ulusal Merkez Bankaları

AMBS'ye ait görevlerden doğan işleri dışında AMBS'nin amaç ve görevleriyle ters düşmediği süre içerisinde diğer konulardaki işler kendi sorumlulukları altında yürütebileceklerdir.(<http://www.ekodialog.com>, 2013)⁽⁵⁾

2.8.1. Avrupa Merkez Bankası

1 Haziran 1994 tarihinde Frankfurt'ta kurulan Avrupa Merkez Bankası yeni ortak para birimi Euro'nun yönetiminden sorumludur. Banka, faiz oranlarının ne olması gerektiği gibi, Avrupa para politikaları konusunda bağımsız kararlar alır. Banka'nın ana hedefi, Avrupa ekonomisinin enflasyondan zarar görmesini önlemek üzere fiyat istikrarının sağlanmasıdır. Bunun yanı sıra, para politikalarıyla AB'nin kararlaştırdığı diğer siyasi hedefleri de destekler. AB ülkelerinin merkez bankalarıyla yakın ilişki içinde çalışan bir başkan ve yönetim kurulu tarafından yönetilir. (<http://başkent.edu.tr>)⁽⁶⁾

2.8.2. Avrupa Merkez Bankasının Organizasyon Yapısı

Anlaşmanın 108. maddesine göre ABMS'nin vazifelerin gerçekleştirilmesinde ne ABM ne ülke merkez bankaları ne de hükümetler rol alamazlar. Avrupa merkez bankaları da kanunen belirlenen görevlerini de üye devletlerin hükümetleri, topluluk organları karışamazlar. ABMS AMB'nin karar organları tarafından yönetilir. (Baydur ve Süslü, 2007: 56)

2.8.2.1. Yönetim Konseyi

EPB'ye üye ülkelerin UMB başkanları ile AMB'nin Yürütme Kurulu üyelerinden oluşmaktadır. Topluluğun para politikasını belirlemekle görevli olan Yönetim Konseyi Avro sistemin en önemli ve en üst karar verme organıdır. Yönetim Konseyi para politikasının uygulanmasına yönelik kuralları da belirlemektedir. AB Konseyi Başkanı ve AB Komisyonu temsilcisi AMB Yönetim Konseyi toplantılarına katılabilirler. (<http://www.tcmb.gov.tr>, 2013, 1)⁽⁷⁾

<http://www.ekodialog.com/Konular/avrupa-merkez-bankasi-sistemi.html> ⁽³⁾ ⁽⁵⁾

<http://www.mess.org.tr/ab/absol/Avrupa%20Merkez%20Bankasi.pdf> ⁽⁴⁾

<http://başkent.edu.tr>⁽⁶⁾

Yönetim Konseyinin başlıca sorumlulukları:

- AMBS'ye verilen görevlerin yerine getirilmesi uyulması gerekli olan temel prensipleri belirlemek.
- EURO sahasının para politikasını belirlemektedir.

Orta vadeli parasal hedefleri ve bu hedeflerin gerçekleşmesi için izlenecek yöntemleri kararlaştırmak ve önemli faiz oranlarını ve üye devletler tarafından AMBS'ye devredilecek döviz rezervlerini belirlemektedir.

Sonuç olarak şunu söylemek gerekir ise; Yönetim Konseyi'nin görevi; sorumluluk alanına giren konularda karar vermek, EURO sahasının para politikasını tespit etmek ve kararların uygulanması için gerekli olan yasa ve yönetmelikleri çıkarmaktır. (Yücenmiş, 2005: 108)

2.8.2.2. Yürütme Kurulu

AMB başkanı, başkan yardımcısı ve dört diğer üyeden oluşur. Avro Alanı Hükümet veya Devlet Başkanları tarafından ortak uzlaşma ile sekiz yıllık bir süre için seçilen ve Avrupa Parlamentosu tarafından onaylanan Yürütme Kurulu üyeleri aynı göreve tekrar seçilemezler. Yürütme Kurulu, Yönetim Konseyince alınan kararlar doğrultusunda para politikasının uygulanmasından ve AMB'nin günlük yönetiminden sorumludurlar. (<http://www.tcmb.gov.tr/> 2013:2) ⁽⁸⁾

Yürütme Kurulu'nun sorumlu olduğu alanlar şunlardır:

- AMB'nin günlük işlerini yürütmek.
- Yönetim Konseyi tarafından kendisine verilen yetkilerini kullanmak.
- Yönetim Konseyi'nin toplantılarını hazırlamaktır.
- Para Politikasını, Yönetim Konseyi tarafından belirlenen ilkeler ve kararlar uyarınca yürütmek ve bu amaçla EURO Sistem'e içerisinde yer alan Ulusal Merkez Bankaları'na gerekli talimatları vermek.

http://www.tcmb.gov.tr/yeni/banka/emu/AMB_ve_EMU.pdf⁽⁷⁾⁽⁸⁾

Yönetim Kurulu: EURO Bölgesinde para politikasının yürütmesi, Yönetim konseyi toplantılarının düzenlenmesi ve AMB'nın diğer iç sorunlarıyla ilgili konularda kararlar almak için en az haftada bir kez toplanmaktadır. (Yücememiş, 2005: 110)

2.8.2.3. Genel Konsey

AMB Başkanı, Başkan Yardımcısı ve AB üyesi ülkelerin ulusal merkez bankaları başkanlarından oluşmaktadır. Görevi, EPB üyeleri ile parasal birlik dışında kalan AB ülkeleri arasındaki para politikalarını koordine etmektir. AB Konseyi Başkanı ve AB Komisyon temsilcisi, AMB Genel Konseyi toplantılarına katılabilir, ancak oy kullanma hakları yoktur. (<http://www.tcmb.gov.tr>, 2013 :2)⁽⁹⁾

Genel Konseyinin başlıca sorumlulukları:

- AMBS'ye danışmanlık hizmetlerini vermek
- İstatistiksel bilgi toplamaktır.
- AMB'nin üç aylık ve yıllık raporlarıyla haftalık konsolide finansman raporlarını hazırlamak.
- Ulusal Merkez Bankaları tarafından kullanılmakta olan muhasebe ve raporlama sistemlerinin standardizasyonu için gerekli koşulları hazırlamak.
- Üye devlet Merkez Bankaları'nın AMB üyeliği için yatırımları gereken sermaye miktarıyla ilgili gerekli önemleri almak.
- AMB personelinin istihdam koşullarını belirlemek.
- EURO Sistem'e katılan ve katılmayan üyelerin paraları arasındaki değişim kurunun değiştirilmez biçimde belirlenmesi için gerekli hazırlıkları yapmak.

Genel Konsey, EPB'ye katılmayan AB üyesi ülkeler olduğu zaman üçüncü karar organı olarak görevini sürdürecektir. EUROSİSTEM ve AMBS'nin stratejisi ve görevleriyle ilgili kararların merkezi olarak belirlenmesine karşın, EURO alanı'ndaki para politikasının yürütülmesi işlemi merkezi olarak belirlenmemekte, Ulusal Merkez Bankaları aracılığıyla yürütülmektedir.(Yücememiş, 2005: 111)

http://www.tcmb.gov.tr/yeni/banka/emu/AMB_ve_EMU.pdf ⁽⁹⁾

2.8.2.4. Alt Komisyonlar

AMBS'nin çalışmalarına yardımcı olabilmesi için sisteme içerisinde bulunan Yönetim Konseyi'nin ve Yürütme Kurulu'nun karar alma süreçlerinin kolaylaştırılması için 13 Adet Alt komite oluşturmuştur. Alt Komiteler AMB ve EURO alanı Ulusal Merkez Bankalarının üyelerinden oluşmuştur. Genel konseyi ilgilendiren konuların varlığı halinde EURO alanı dışında kalan Ulusal Merkez Bankaları'ndan temsilciler Komiteler 'de yer alabilmektedirler.

Alt Komiteler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır.

- Muhasebe Ve Parasal Gelir Komitesi,
- Bankacılık Denetleme Komitesi,
- Banknot Komitesi,
- Dış İletişim Komitesi,
- Enformasyon Teknolojisi Komitesi,
- İç Denetim Komitesi,
- Hukuk İşleri Komitesi,
- Piyasa işlemleri Komitesi,
- Para Politikası Komitesi,
- Ödeme Ve Mutabakat Sistemleri Komitesi
- İstatistik Komitesi,
- Uluslararası İlişkiler Komitesi
- Bütçe Komitesi'dir. (Yücememiş, 2005: 112).

2.8.3. Avrupa Merkez Bankası Görevleri

ABM yılda 4 kere ABMS hakkında rapor yayınlamak zorundadır. ABMS sisteminin haftalık bültenlerle ilan edilir. ABM Avrupa Birliğinin yönetim organlarına yıllık faaliyetlerini anlatan, para finans sisteminin geçen ve gelecek yıllarda oluşan ve oluşacak ekonomik durumlar hakkında bir sunum yapar. Makale konferans vb. hizmetleri finansa eder.

2.8.3.1. Banknot İhracı

Banknot ihracı AMBK'nin onayı gereklidir. Banknotları ihraç etme işiyle ABM görevlendirilmiştir. Bu banknotlar ABM tarafından ulusal merkez bankalarına verilir. Bu birlikteki yasal ödeme aracıdır.

2.8.3.2. Açık Piyasa İşlemleri ve Krediler

ABMS ve ABM vazifelerini yerine getirebilmek için

- Finansal piyasalarda faaliyet gösterir. Söyle ki, topluluğun ve üçüncü ülkelerin para sistemlerinin taleplerine göre para kıymetli kâğıt ve değerli metallere ilgili olarak tarih ve miktar açısından sınırlandırılmış veyahut geri alım antlaşması ile alıp satabilir veyahut ödünç verebilir.
- Kredi işleri ve kredi kurumları ödünç için yeterli güvenliği sağlamak zorundadırlar.
- ABM açık piyasa işlemleri ve ulusal merkez bankalarının açık piyasa işlemleri için gerekli ilkeleri tespit eder.

2.8.3.3. Asgari Rezerv Karşılığı

ABM para politikasını gerçekleştirebilmek için özel kredi kurumları ABM ve ulusal merkez bankaları hesaplarında belli bir oranda kaynağı bağlamak zorundadır. Bu oran AMBK tarafından belirlenir. Yatırılmadığı zaman cezai müeyyideler uygulanır. Para diğer para politikası araçlarını da AMBK tavsiyesi üzerine kullanılabilir. (Baydur ve Süslü,2007: 57)

2.8.3.4. Kamu Kurumlarıyla Olan İlişkiler

Kuruluş Antlaşmasınının 101 maddesine göre ABM ve ulusal merkez bankalarıyla borç ve kredi ilişkisine girmeleri yasaklanmıştır. Bu kuruluşlar topluluğun kuruluş ve organları merkezi bölgesel, yerel hükümetler ve diğer kamu kuruluşlarıdır. Kamu mülkiyetinde ama özel banka gibi çalışan kredi kurumları için bu madde geçerli değildir. (Baydur ve Süslü, 2007: 58)

2.8.4. Avrupa Merkez Bankaları Sistemi'nin Organizasyonu Ve Ulusal Merkez Bankalarının Rolü

AMBS; AMB adı altında bir merkezi kuruluş ve bu kuruluş bünyesinde yer alan AB'ye üye ülkelerin Milli Merkez Bankaları'ndan oluşan bir sistemdir. Sistem Bütünüyle itibaren tüzel kişiliğe sahip olmayıp, ortak bir kurallar bütünü tarafından yönetilen ve kendisine verilen görevler çerçevesinde işlevini sürdürecektir olan AMB ve Milli Merkez Bankaları'nın varlığı ifade etmektedir. Ancak AMB ve Milli Merkez Bankaları kendileri tüzel kişiliğe sahip olduklarından, AMBS'nin karar organları olan Yönetim Konseyi, Yürütme Kurulu ve Genel Konsey, AMB'nin tüzel kişiliğinden yararlanmaktadır. Bir başka ifadeyle AMBS AMB karar organları yönetilmektedir.

Avrupa Birliği'ne katılan ülkeler, para politikalarının yürütülmesindeki bütün denetimlerini AMBS'ye devretmişlerdir. AMBS, Alman Merkez Bankası Bundesbank ve Amerikan Merkez Bankası FED'in organizasyon yapısı esas alınarak şekillenmiştir.

AMBS'nin temel amacı, fiyat istikrarını sağlamaktır. AMBS'nin fiyat istikrarı hedefine zarar vermeksizin, Birlik hedefine ulaşılabilmesi için, Birlik içerisinde genel ekonomi politikalarının koordinasyonuna destek sağlaması hedeflemiştir. AMBS'nin aynı zamanda rekabetin serbest olduğu açık piyasa ekonomisi prensibine uygun olarak kaynakların etkin bir şekilde kullanarak teşvik edecek şekilde faaliyet göstermesi öngörülmüştür. Sistemin amaçları doğrultusunda yapması gerekenler aşağıdaki şekilde sıralanmıştır.

- EURO Sistem'in uygulanacağı politikalarda öncelikli hedef olarak fiyat istikrarını kabul etmeli ve ona uygun bir para politikaları belirlenmeli ve uygulanmalıdır.
- Döviz kuru politikaları belirlenmeli ve döviz işlemleri yönetilmelidir.
- Uygulanacak her türlü para politikası üye ülkeler Merkez Bankalarıyla işbirliği yapılarak uygulanmalıdır.
- EPB'ye üye ülkelerin resmi döviz rezervleri AMB bünyesinde bulundurulmalı ve yönetilmelidir.
- TARGET sistemi çerçevesinde ödeme işlemlerinin aksamadan, etkin şekilde gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır.

- Mali sistemin istikrarına yönelik denetim politikaları geliştirip uygulanmalıdır.
- AMBS kendi sahasına giren bütün konularda danışmanlık yapmak görevi yerine getirilmelidir.
- Görevini yerine getirdikten sonra gerekli olacak istatistiki verileri toplamalı, derlemeli ve yayınlamalıdır.
- Avrupa tek parası Euro'nun dolaşımı ve piyasa için gerekli likiditesi sağlanmalıdır.
- Ulusal Merkez Bankaları'nın amaçları, AMBS'nin amaçlarıyla uyumlu olduğu süre içerisinde AMBS Birliğinin genel ekonomi politikalarını desteklemektedir. Ulusal Merkez Bankaları'nın görevleri Maastricht Antlaşması'na ve AMBS Statüsüne aykırı olmamalıdır. Ulusal Merkez Bankalarının görevleri şunlardır;
- AMB'ce alınan para politikası kararları, Ulusal Merkez Bankalarınca uygulanmalıdır.
- AMB Birlik içinde banknot ihracını onaylama hakkına sahipken, AMB ve Ulusal Merkez Bankaları banknot ihraç yetkisine sahiptirler.
- Ulusal Merkez Bankaları döviz rezervlerini tutmakta ve yönetmektedirler.
- Para politikası araçlarının kullanımında bankalar ile yapılması gerekli olan işlemleri Ulusal Merkez Bankaları gerçekleştirmektedirler.
- Ödemeler Dengesinin sağlanmasında üzerlerine düşen görevi yerine getirmektedirler.
- Bankacılık sistemi, ödemeler sistemi ve mali denetim sistemin düzgün ve etkin bir şekilde çalışmasını temin etmektedirler.
- Uluslararası para politikası ilişkilerinde ve finansal kurumlarda gerektiği etkinliği sağlayarak istatistiki verileri oluşturmaktadırlar.

AMBS'nin başarısı, AMB ve AB üyelerinin Ulusal Merkez Bankaları'nın uyumlu çalışmasına bağlıdır. EBP'nin devamlılığı için ise, AMB ve EBP üyesi ülkelerin Ulusal Merkez Bankaları'nın uyumlu çalışması ve ortak para politikası hedefinde birleşmeleri gerekmektedir.(Yücememiş, 2005:113-116)

3. AVRUPA ÜLKELERİNDE YAŞANAN KRİZLER

3.1. Avrupa Parasal Birliğin Ekonomik Krizi

2008 yılında ABD’de başlayan finansal krizin, kısa süre içerisinde yayılarak küresel bir boyuta ulaşması ve AB üyesi ülkelerini, beklenenden fazla ve derin etkilemesi, AB’nin kriz karşısında ne kadar hazırlıksız olduğunu gözler önüne sermiştir. Kriz öncesi mali kontrol mekanizmalarının güçlendirilememiş ve üye ulus-devletlerin maliye politikalarında gerekli entegrasyonun sağlanamamış olması, Birliğin ve özellikle Avro Bölgesi’nin geleceğine yönelik endişeleri arttırmıştır. (<http://www.sosyaldemokratdergi.org>)⁽¹⁰⁾

2008 yılından itibaren avro bölgesi, derin bir ekonomik kriz içerisinde, adeta varoluş mücadelesi vermektedir. Yunanistan kriziyle ortaya çıkan, kısa surede İspanya, Portekiz ve İtalya’ya da sıçrayan finansal buhran, Avrupa bütünleşmesinin en önemli sütunlarından olan avro bölgesinin sürdürülebilirliği konusunda yoğun tartışmalar başlatmıştır. Krizin başından itibaren, sorunun yapısal nedenlerini ortadan kaldırmaya odaklanan çok-boyutlu ve eş-zamanlı tedbirler almak yerine birbirini “suçlama yarışına” giren avro bölgesi üyeleri arasında iki temel eksen ortaya çıkmıştır. İlk eksen, küresel kriz öncesi dönemde ekonomilerini nispeten dinamik tutmayı başararak cari fazla veren “merkez grubu” ,diğer eksen ise cari açığı hızla artan ve aşırı borçlanan “çevre grubudur. Merkez grubunda özellikle Almanya, diğer cari açık veren ülkelerin neredeyse toplam açığı kadar cari fazla vermiş, düşük enflasyon-düşük ücret ve girişken ticaret politikasıyla merkez-çevre uçurumunu derinleşmiştir.

Almanya’nın başını çektiği “merkez grubu” ,sorunların başta Yunanistan olmak üzere, krizdeki ülkelerin sorumluluklarını yerine getirmemelerinden kaynaklandığını iddia eden bir söylem benimsemiş, buna mukabil “çevre grubu” Birlik ruhunun ve dayanışma ilkesinin hayata geçirilmemesinden şikâyet eden karşı söyleme hapsolmuştur.

<http://www.sosyaldemokratdergi.org/2012/10/avrupanın-krizden-cikis-yolu-federalizm-yolunda-bir-birlik>⁽¹⁰⁾

Avro bölgesindeki krizin temel dinamikleri avro bölgesinin mimarisinden kaynaklanan yapısal sorunlardır. Avro bölgesinin krize esas teşkil eden yapısal sorunu, “ekonomik bütünleşme/siyasal parçalanmışlık” paradoksu olarak isimlendirilecektir. Dolayısıyla, söz konusu yapısal mimari düzeltilmedikçe, avro bölgesi sürdürülebilir olmayacaktır. Ancak politik ekonomi perspektifinden konuya yaklaşıldığında, önümüzdeki dönemde, avro bölgesinin yapılanması hali hazırdaki mimariden oldukça farklı bir noktaya çevrilebilir. Avrupa bütünleşmesinin sürükleyici dinamiğinin ekonomi olduğu düşünülürse, avro bölgesinin mimarisinin değişmesinin, AB bütünleşmesini seyrini değiştireceği öngörülebilir. (Öniş ve Kutlay, 2004: 1-5)

Avrupa Birliği ülkelerinde küresel krizin etkilerini azaltmaya dönük desteklemeler nedeniyle bir taraftan hükümetler kamu harcamalarını artırırken, diğer taraftan piyasalardaki durgunluğa bağlı olarak vergi geliri düşüşleri yaşanmıştır. Bu durum AB ülkelerinin ciddi bütçe açıkları ve borçlanma artışları ile karşı karşıya kalmalarına yol açmıştır.

Son yıllarda kamu harcamalarını aşırı artıran Yunanistan’ın borç yükü yükselmiş, borçlarını sürdüremez hale gelerek krize girmiştir. Bu dönemde Yunanistan’da kamu sektöründe çalışanların maaşlarının ikiye katlanması ve artan vergi kaçakçılığının gelir vergilerini azaltması önemli etkenlerdendir. Yunanistan’ı bu borç krizinden kurtarmak için AB ve IMF tarafından yardım yapılmıştır. AB ülkelerinin IMF’nin kurtarma paketinin yanı sıra Yunanistan hükümeti kamu çalışanlarının maaşlarını dondurmak, vergileri artırmak, petrol fiyatlarını yükseltmek ve ortalama emeklilik yaşını artırmak gibi sıkı tasarruf tedbirleri uygulamaya koymuştur.

Başta Almanya olmak üzere bazı üye ülkelerin Yunanistan’a yardım konusunda isteksiz olması, piyasalarda panik havasının yayılmasına neden olmuş ve sonuçta kamu maliyesi ve bankacılık kesimleri sorunlu olan İrlanda, Portekiz, İspanya, İtalya ve Belçika da borç krizine sürüklenme tehdidi ile karşı karşıya kalmışlardır.

Bu gelişmeleri takiben kamu borcunun çevrilebilirliğine ilişkin sorunlar nedeniyle AB’ye yardım talebi ile başvuran Yunanistan için 10 Mayıs 2010 tarihinde

AB-IMF ortak operasyonuyla 110 milyar Euro tutarında bir kurtarma paketi açıklanmıştır. Ardından, 28 Kasım 2010'da İrlanda, bankacılık sektöründe yaşadığı sorunlar nedeniyle AB'ye yardım talebi ile başvurmuş ve İrlanda için AB-IMF işbirliğinde 85 milyar Euro tutarında bir kurtarma paketi açıklanmıştır. Son olarak Portekiz 6 Nisan 2011 tarihinde AB'den yardım istemiş olup, Portekiz'e AB-IMF işbirliğinde 78 milyar Euro tutarında yardım yapılması kararlaştırılmıştır.

Kriz yaşayan AB üyesi ülkelere bakıldığında, krizin her ülkede farklı nedenlerden kaynaklandığı görülmektedir. Örneğin, Yunanistan'da yaşanan kriz temel olarak kamu sektörü kaynaklı ortaya çıkarken, İrlanda da bankacılık ve emlak sektöründeki zayıflıklar krizi tetikleyen unsur olmuştur. Portekiz'de cari açığın oldukça yüksek seviyelerde olması ve bankacılık sektörüne ilişkin riskler krizi tetiklerken, İspanya'da ise yetersiz iç ve dış talep nedeniyle iktisadi faaliyetin kriz öncesi düzeye kıyasla oldukça düşük seviyelerde seyretmesi ve işsizlik oranının % 20'ler civarında olması kırılganlığı artırmaktadır. İtalya ve Belçika ekonomilerinde ise kamu maliyelerinin zayıf durumu bu ülke ekonomilerini kırılgan hale getirmektedir.

AB'ye yardım talebiyle başvuran Yunanistan, İrlanda ve Portekiz AB içerisinde yer alan küçük ekonomilerdir. Bunların en büyüğü olan Yunanistan bile Euro Bölgesi GSYH'sinin yalnızca % 2,5'ünü oluşturmakta olup, bu ülkelerin yaşamakta olduğu krizlerin nispeten küçük miktarda kaynak aktarımı ile çözümlenebilmesi mümkün gözükmemektedir. Ancak, borç krizinin İspanya gibi Euro Alanı'nın % 13'ünü oluşturan büyük bir ekonomiyi de tehdit ediyor olması endişeleri artırmakta ve İspanya'nın yardım talebinde bulunması halinde krizin daha da derinleşeceğinden korkulmaktadır. Çünkü İspanya gibi büyük bir ekonominin kurtarılmasının yaratacağı maliyet tüm AB açısından risk oluşturmaktadır.

Söz konusu problemlerin giderilmesi için, AB'de ekonomik yönetimin ve ekonomi politikalarının koordinasyonun güçlendirilmesine yönelik çalışmalar son dönemde hız kazanmış olup, bu kapsamda atılan adımlardan sonuncusu 24-25 Mart 2011 tarihli Avrupa Konseyi'nde kabul edilen ve Almanya ve Fransa tarafından önerilen Rekabet Paketi'ni temel alarak hazırlanan "Euro Rekabet Paketi'dir. Söz konusu

Paktın temel hedefleri arasında kamu maliyesinde sürdürülebilirliğin sağlanması, rekabetçi bir ekonomi ve sağlıklı bir finansal sistemin oluşturulması yer almaktadır.

Tablo 6: Bazı AB Üyesi Ülkelerin Borç Yükü Oranları

Ülkeler	Bütçe Açığı (GSYİH'ye Oranla)	Kamu Borcu (GSYİH'ye Oranla)
İrlanda	-14,3	64
Yunanistan	-13,6	115,1
Büyük Britanya	-11,5	68,1
İspanya	-11,2	53,2
Portekiz	-9,4	76,8
Letonya	-9	36,1
Litvanya	-8,9	29,3
Romanya	-8,3	23,7
Fransa	-7,5	77,6
Polonya	-7,1	51
İtalya	-5,3	115,8
Almanya	-3,3	73,2

Kaynak: <http://www.izto.org.tr/>, 2013: 3 ⁽¹¹⁾

Söz konusu problemlerin giderilmesi için, AB’de ekonomik yönetimin ve ekonomi politikalarının koordinasyonun güçlendirilmesine yönelik çalışmalar son dönemde hız kazanmış olup, bu kapsamda atılan adımlardan sonuncusu 24-25 Mart 2011 tarihli Avrupa Konseyi’nde kabul edilen ve Almanya ve Fransa tarafından önerilen Rekabet Paketi’ni temel alarak hazırlanan “Euro Rekabet Paketi”dir. Söz konusu Paktın temel hedefleri arasında kamu maliyesinde sürdürülebilirliğin sağlanması, rekabetçi bir ekonomi ve sağlıklı bir finansal sistemin oluşturulması yer almaktadır.

Krizle karşı bir önlem olarak kurulan AB mekanizmalarının ardındaki çıkış noktası, uyguladıkları sürdürülemez maliye politikaları sonucunda ciddi borç yükü altına giren Euro Bölgesi ülkelerinin borçlanma maliyetlerinin de önemli ölçüde artması sonucunda daha derin mali problemlerle karşı karşıya kalmış olmalarıdır.

<http://www.izto.org.tr/portals/0/pusuladergisi/2011/11/avrupa.pdf> ⁽¹¹⁾

Kurulan mekanizmaların temel amacı mali sorunlarla karşı karşıya kalan ülkelerin borçlanma maliyetlerini düşürebilmektir. Borçlanma maliyetlerini kısa vadede düşürebilmenin en etkili yollarından biri ise Euro Bölgesi'nin bir bütün olarak borçlanması ve mali problemlerle karşı karşıya kalan üye devletlere daha uygun koşullarla kredi temin edilmesidir. Bu yöntemle, Yunanistan, İspanya, İrlanda, Portekiz gibi düşük kredi notuna sahip ülkeler iyi kredi notlarına sahip Almanya, Fransa, Avusturya, Hollanda gibi ülkelerle aynı kapsamda değerlendirilecek ve dolayısıyla AB şemsiyesi altında sağlanan daha uygun koşullu kredilerden faydalanabilecektir. (<http://www.izto.org.tr>, 2013:1-5)⁽¹²⁾

3.2. Yunanistan Krizi

Yunanistan'ın 2008 sonbaharında patlak veren finansal krizden bu kadar derin etkilenmesi, büyük ölçüde ülkenin hem kamu yönetiminde hem de ekonomisinde uzun yıllardır süregelen sorunlardan kaynaklanmaktadır. Yunanistan'ın yaşadığı son kriz, ülkenin ekonomik yapısı, AB'nin ekonomik yönetimindeki sorunlar ve AB düzeyinde siyasi liderlik eksikliğinden kaynaklanan nedenlerin etkisiyle ölçek değiştirerek büyük bir AB krizine dönüşmüştür.

Yunanistan, izlenen yanlış ekonomik politikalar ve yapısal sorunlar nedeniyle küresel krizden en çok etkilenen ülkelerin başında gelmektedir. 90'lardan itibaren yüksek ücret ve sosyal güvenlik yükünün kamu maliyesi üzerinde yarattığı baskılara bir de kriz sürecinde Yunanistan ekonomisinin turizm ve gemi inşa gibi önemli sektörlerinde yaşanan daralma ve vergi gelirlerindeki düşüş eklenince, ülkede kamu mali dengesi iyice bozulmuş ve borçlanma dinamiği sürdürülebilir olmaktan çıkmıştır.(Uçar, 2012: 8)

İzlenen politikalar çerçevesinde, ekonomik büyümenin temel olarak dış borç kaynaklı olması orta ve uzun vadede Yunanistan'ın kamu borçlarında çok ciddi

<http://www.izto.org.tr/portals/0/pusuladergisi/2011/11/avrupa.pdf> ⁽¹²⁾

boyutta artışa yol açmıştır. 2000 yılında 150 milyar Euro seviyesinde olan Yunanistan'ın kamu borçları, geçtiğimiz on yıl içerisinde % 100 oranında artış göstererek, 2009 sonu itibarıyla 300 milyar Euro seviyesine yükselmiştir.

Kamu borçlarındaki ciddi oranlı artışa rağmen, kamu gelirlerinde aynı oranda artış sağlanamamıştır. 2001 yılında GSYH'nin % 21,8'i seviyesinde olan vergi gelirleri 2009 yılında GSYH'nin % 19'una düşmüş olup, bu oran AB ülkeleri içindeki en düşük orana tekabül etmektedir.

Bu hususlara ilave olarak, yaşlanan nüfus dinamikleri dikkate alınarak hayata geçirilmesi gereken sosyal güvenlik reformu gibi yapısal reformların sürekli ertelenmesi de bütçe dengesini bozucu ilave unsurlar olarak ortaya çıkmıştır. (Avrupa Birliği Genel Sekreterliği: 3)

Şubat ayında AB Komisyonu Yunanistan'ın bütçe açığını 2012 yılına kadar % 3'ün altına çekme planını desteklediğini bildirmiş ve Yunanistan hükümetine ücret ödemelerini azaltması çağrısı yapmıştır. 02.02.2010 tarihinde Başbakan George Papandreou kamu çalışanlarının ücretlerini aylık 2000 avroyu geçmeyecek şekilde donduracaklarını bildirmiştir. Mart ayında AB Komisyonunun ekonomik ve parasal işlerden sorumlu üyesi Olli Rehn'in, Yunanistan hükümetinin bütçe krizini aşmak üzere yeni önlemler alması çağrısında bulunmasının ardından 05.03.2010 tarihinde 4,8 milyar avro daha tasarruf etmek üzere kamu sektöründe ücret kesintisi ve vergilerin artırılmasını kapsayan yeni bir paket kabul edilmiştir. 15 Mart tarihinde ise Avro Bölgesi maliye bakanları, ayrıntı vermemekle beraber Yunanistan'a finansal olarak yardım edebilecekleri bir mekanizma üzerinde anlaşmışlardır.

19 Mart'ta AB Komisyonu Başkanı Jose Manuel Barosu'nun, AB üyelerine Yunanistan'a Standby yardım paketi üzerinde anlaşmaları çağrısında bulunmasının ardından Avro Bölgesi ülkeleri liderleri Yunanistan'a yardım yapılması ve avroya güvenin tekrar sağlanması için IMF ile beraber ortak bir finansal yardım mekanizması oluşturulması konusunda anlaşmaya varmışlardır. 2010 yılının Nisan ayı gelişmeler açısından oldukça hareketli geçmiştir. 11 Nisan'da Avro Bölgesi maliye bakanları Yunanistan için 30 milyar avro tutarındaki acil yardım mekanizmasını

onaylamışlardır. 15 Nisan'da Parlamento, vergi kaçırmayı önlemek ve vergi yükünü yüksek gelir kazananlara yönlendirmek üzere vergi reformu yasasını kabul etmiştir. 22 Nisan'da uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Moody's Yunanistan'ın kredi notunu A2'den A3'e düşürmüştü, bir gün sonra Başbakan Papandreou, AB-IMF ortak yardım paketinin uygulanmasını istemiştir. 27 Nisan'da ise uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Standard and Poor's, Yunanistan'ın uzun vadeli kredi notunu "BBB" den "BB" ye üç kademe indirerek, yatırım yapılamaz seviyeye çekmiş, 28 Nisan'da Yunanistan Sermaye Piyasası Komisyonu, Atina borsasında hisselerin açığa satışını 28 Haziran'a kadar yasaklamıştır.

2 Mayıs 2010 tarihinde ise Avro Bölgesi ekonomi ve maliye bakanları, IMF'nin de katkısıyla 110 milyar avroya ulaşan üç yıl süreli Yunanistan'ı kurtarma paketine onay vermiştir.(Köse ve Karabacak,2011: 292)

2011 Temmuz ayında gerçekleşen Avrupa Birliği liderler zirvesinde 'Yunanistan ve Euro'nun mevcut durumu ve iyileştirme' başlığı altında dört önemli karar alınmıştır. Bu kararlara bakıldığında:

- Vadesi gelen tahvillerde 15 yıla kadar erteleme yapılması,
- Hazine bonolarının ikinci el piyasalarında işlem görmesi,
- Portekiz ve İrlanda faizlerin yüzde 3,5 ile sınırlandırılması,
- Yunanistan için Marshall planı uygulanması ve bu plan doğrultusunda kalkınma ve istihdamın sağlanması gibi uygulama ve tedbirler gözükmektedir.

2011 Eylül ayında Avrupa Merkez Bankası ve IMF tarafından Yunanistan'a verilmesi kararlaştırılan yardım Yunan Hükümetinin bütçedeki açığın düşürülmesi için önerilen önlemleri kabul etmemesinden dolayı durdurulmuştur. Almanya'nın, Yunanistan'ın gerekli finansal koşulları yerine getirmediği sürece yardımın yapılamayacağını belirtmesi ve diğer AB üyelerinin Yunanistan'da güvensizlik ortamının devam ettiğini belirtmeleri Yunan Hükümetinin ek mali önlemler almaya sevk etmiştir. Yunanistan'ın iflasın eşiğinde olduğu söylentileri, Fransa'nın Yunanistan için ikinci Kurtarma Paketi'ni onaylamasını ve önümüzdeki zamanda uygulanacak ek yardımların Almanya ve diğer AB ülkeleri tarafından destekleneceği

açıklamaları bölgedeki tansiyonu bir nebze düşürse de belirsizlik durumunu ortadan kaldıramamıştır. Almanya'nın, Yunanistan'ın gerekli finansal koşulları yerine getirmediği sürece yardımın yapılamayacağını belirtmesi ve diğer AB üyelerinin Yunanistan'da güvensizlik ortamının devam ettiğini belirtmeleri Yunan Hükümetinin ek mali önlemler almaya sevk etmiştir. Yunanistan'ın iflasın eşiğinde olduğu söylentileri, Fransa'nın Yunanistan için ikinci Kurtarma Paketi'ni onaylamasını ve önümüzdeki zamanda uygulanacak ek yardımların Almanya ve diğer AB ülkeleri tarafından destekleneceği açıklamaları bölgedeki tansiyonu bir nebze düşürse de belirsizlik durumunu ortadan kaldıramamıştır. Bugün AB Yunanistan'ın borçlarını zamanında ödemesi konusunda baskıları ve ısrarcı tavırlarını devam ettirirken, ülkenin büyük sıkıntılar yaşadığına da tanıklık etmektedir. Birlik ülkelerinin Yunanistan'a mali yardımda bulunması kısa dönemde sorun çözecek intibası bıraksa da, ülkenin borçlarını ödemeye başlamadığı sürece bu sıkıntılı durumdan kurtulması mümkün görülmemektedir. AB'nin Yunanistan'ın bir kısım borçlarını silmesi veya ülkenin mevcut borçlarında yeni planlama ve düzenlemeler gerçekleştirmesi sorunun çözümü için büyük katkı sağlayacaktır. (Karagöl, 2011: 6-7)

Tüm bu gelişmeler olurken, Yunanistan kamu ve özel sektör çalışanları, işçiler, emekliler ve öğrenciler kemer sıkma politikalarından duydukları rahatsızlıkları Şubat, Mart ve Mayıs aylarında ülke çapında yaptıkları grevler ve protesto gösterileri ile göstermişlerdir.

Yunanistan krizinin aşılmasına çalışılması yönündeki çabaların dikkatleri üzerine çektiği bir husus da AB'nin temelini oluşturan ilkelerden biri olan “dayanışma” ilkesi olmuştur. EPB'nin kurulmasında öncü rol oynayan Almanya, Yunanistan'ın mali krizi ile mücadelesinde başarılı olması için ülkeye kaynak aktarımı konusunda çok uzun süre isteksiz davranmış, bu konuda sorumluluğun Yunanistan'a ait olduğunu, böyle bir AB yardımının ancak IMF desteği söz konusu olduğunda sağlanabileceğini vurgulamıştır. Bu gelişmeler haklı olarak AB'de dayanışma ilkesinin sarsıldığı yönünde bir izlenim oluşturmuş ve “birlik ilkesi farklılıkların üstesinden gelebilecek mi?” tartışmalarına yol açmıştır. Almanya, EPB'nin oluşturulmasında olduğu gibi, AB 23'nin kuruluşunda ve AB bütünleşme sürecinde – özellikle AB politikalarının finansmanı açısından - oynadığı öncü rolden artık vazgeçmektedir. Artık diğer bazı

üye ülkeler gibi ulusal çıkarlarına ağırlık verecek kadar “rüşünü ispatladığı”, bir başka ifadeyle uluslararası meşruiyet kazandığı düşüncesindedir. Bazı yorumcular Almanya’nın AB politikasında ulusal çıkarlarına ağırlık verme yönündeki değişiklikte, ülkede savaş ve savaş sonrası dönemi hatırlamayan bir neslin egemen olmaya başlamasının da etken olduğuna değinmektedirler.(Eralp, 2010: 4-5)

3.3. İrlanda Krizi

İrlanda 1973 yılında o dönemki Avrupa Ekonomik Topluluğu’na katıldığında dışarıya göç veren, kişi başına milli geliri AB ortalamasının ancak yüzde 62’sini bulan, yüksek orandaki işsizlikle mücadele etmeye çalışan bir ülkedir. Ancak 90’lı yıllar boyunca yakalanan yüksek büyüme oranları, yabancı yatırımların ülkeye akması, işsizliğin düşmesi neticesinde tüm dünya İrlanda ekonomik mucizesi konuşuyordu. Kelt kaplanı olarak anılan İrlanda’nın 2000’lerin başında AB’nin en zengin ülkelerinden birine dönüşmesinin sebepleri arasında işveren, hükümet ve sendikalar arasındaki sosyal ortaklığın sağlanması, kadınların iş gücüne katılımının artırılması, yüksek eğitime yapılan yatırımların sonuç vermesi, doğrudan yabancı yatırımları çekmeye yönelik politikaların izlenmesi, düşük kurumlar vergisi, İngilizce konuşan iş gücü ve elbette AB yapısal fonları sıralanabilir. 2000’lerin ikinci yarısından itibaren ibre tersine döndü artık Kelt kaplanının sorunlar yaşadığı konuşuluyordu. (İleri, 2011: 1-2)

İrlanda yaşanmış olunan krizinin temel sebebi krizin ortaya çıkmasından sonra emlak piyasasında yaşanan hızlı değer kayıpları ile birlikte kamu sektöründe yoğun bir biçimde ele alan tasarruf tedbirlerinin piyasalarda doğurduğu panik havası ve durmadan artan işten çıkarmalar gelmektedir. 90’lı yıllardan beri yaşanan sürekli refah artışı emlak fiyatlarında astronomik rakamlara ulaşmış ve spekülatif bir emlak piyasası oluşturmuştur. Nüfusu 4,5 milyon olan İrlanda’da hiç kimsenin yaşamadığı 300.000 konut inşa edilmiş ve bu balon küresel krizle birlikte patlayarak ülke ekonomisini alt üst etmiştir. Hızlı refah artışını konut ve finans sektöründeki patlamaya borçlu olan İrlanda 2008 yılındaki küresel finansal krizden sonra konut fiyatlarında %50 ile % 60 oranında değer kaybetmesi konut kredilerinden büyük karlar elde eden bankaların büyük zararlar yaşamasına neden olmuştur. İrlanda hükümeti bu zarardan bankaları kurtarmak için 45 milyar Euro’luk kaynak aktarmış, bu kaynakta bütçe açığının hızla büyümesine neden olmuştur.(Özgüven ve Bulut: 7)

İrlanda'da yaşanan krizin nedenlerine bakıldığında, İrlanda ile ABD'deki yaşanan krizin benzer noktalar içerdiği görülmektedir. Her iki ülkede de, hem alıcılar hem de satıcılar, irrasyonel bir biçimde yükselmiş olan emlak fiyatlarının artmaya devam edeceğine inanmışlardır. Her iki ülkede de aşırı şekilde ucuz kaynak girişi yaşanmıştır. ABD'ye giren ucuz maliyetli paranın kaynağı Çin olurken, İrlanda'da ise bu kaynak başta Almanya olmak üzere Euro Alanının diğer ülkelerinden sağlanmıştır. İki ülke arasındaki en önemli benzerlik ise düzenleyici ve denetleyici çerçevenin risk algılama ve önleme konusundaki yetersizliği olmuştur. İki ülkede de bankaların riskten kaçınmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınmaması ve denetim ve gözetim mekanizmalarının etkili bir şekilde işlememesi nedeniyle kriz ortaya çıkmıştır.

Tablo 7:Aşağıdaki tabloda, 2006-2010 yılları arasında İrlanda'daki büyüme hızı, kamu borcu/GSYH oranı, bütçe açığı/GSYH oranı ve faiz oranları görülmektedir.

	2006	2007	2008	2009	2010
Büyüme	5,3	5,6	-3,5	-7,6	-1,0
Kamu Borcu / GSYH	5,3	5,6	-3,5	-7,6	-1,0
Bütçe Açığı /GSYH	2,9	0,1	-7,3	-14,3	-32,4
Faiz Oranı	3,76	4,31	4,53	5,23	5,74

Kaynak: Avrupa Birliği Genel Sekreterliği “Avrupa Birliğinde Küresel Finansal Krize Karşı Alınan Önlemler Ve Birliğin Rekabet Gücünün Arttırılmasına Yönelik Girişimler: EURO Rekabet Paketi” 2011: 7

Tablodaki verilere bakıldığında, 2009 yılında İrlanda'da kamu borcunun GSYH'ye oranının % 60 olan Maastricht Kriteri sınırını aştığı, bütçe açığının GSYH'ye oranının ise % 3 olan Maastricht Kriterinin yaklaşık beş katı olduğu görülmektedir.

AB ve IMF'nin yardım teklifini uzun süre geri çeviren İrlanda, sonunda krizin üstesinden tek başına gelemeyeceğini anlayarak 28 Kasım 2010 tarihinde ekonomik yardım talep ettiğini açıklamıştır. Bankacılık sektöründe yaşanan krizin aşılması amacıyla bu sektöre büyük miktarda devlet desteği sağlanması nedeniyle bütçe açığı

kapatılmaz boyutlara ulaşan İrlanda için, AB-IMF işbirliğinde 85 milyar Euro tutarında bir kurtarma paketi açıklanmıştır(Avrupa Birliği Genel Sekreterliği: 6)

3.4. Portekiz Krizi

Portekiz’de kamu maliyesine ilişkin problemler, Yunanistan ve İrlanda’daki kadar ciddi boyutlarda olmamakla birlikte, uzun süredir devam etmektedir. Öyle ki Portekiz, 2001 yılında İstikrar ve Büyüme Pakti (İBP) kurallarını ihlal eden ilk Euro Bölgesi ülkesi olmuştur. Portekiz ekonomisinde uzun zamandır yaşanmakta olan durgunluk, kamu maliyesinin iyileştirilmesini daha da zor hale getirmiştir.

Tablo 8:Aşağıdaki tabloda, 2006-2010 yılları arasında Portekiz’deki büyüme hızı, kamu borcu/GSYH oranı, bütçe açığı/GSYH oranı ve faiz oranları görülmektedir.

	2006	2007	2008	2009	2010
Büyüme	1,4	2,4	0,0	-2,5 ^P	1,3 ^P
Kamu Borcu / GSYH	63,9	68,3	71,6	83,0	93,0
Bütçe Açığı /GSYH	-4,1	-3,1	-3,5	-10,1	-9,1
Faiz Oranı	3,91	4,42	4,52	4,21	5,40

Kaynak: Avrupa Birliği Genel Sekreterliği “Avrupa Birliğinde Küresel Finansal Krize Karşı Alınan Önlemler Ve Birliğin Rekabet Gücünün Arttırılmasına Yönelik Girişimler: EURO Rekabet Pakti” Ankara,2011: 8

2009 yılı verileri ışığında Portekiz’in kamu borcu, bütçe açığı ve faiz oranına ilişkin Maastricht Kriterlerini karşılayamadığı görülmektedir.

Bütçe açıklarının azaltılması amacıyla hazırlanan istikrar programının mecliste yapılan oylamada reddedilmesinin ardından Portekiz Başbakanı Jose Socrates istifa etmiştir. (Avrupa Birliği Genel Sekreterliği: 7) 2012’nin ikinci çeyreğinde yüzde 15’in üzerine çıkan işsizlik oranı ve IMF-AB-Avrupa Merkez Bankası troykasının tahminin göre 2014’te yüzde 124’e yükselecek Kamu borcu-GSYİH Oranı ile krize sürüklenen Bir diğer Güney Avrupa Ülkesi olan Portekiz’de İktidar değişimi, İspanya ve

Yunanistan'ın aksine, merkez sağdan merkez Sola doğru oldu. 5 Haziran 2011 seçimini yüzde 38.6 ile Sosyal Demokrat Parti kazandı.

14 Kasım'da yoğun şekilde grevlere sahne olan Portekiz'de (39 ayrı kentte gösteriler düzenlendi Ve kamu çalışanlarının en az yarısı greve katıldı) 11 Şubat 2012'de de işçi sendikaları konfederasyonu CGTP'nin önderliğinde büyük bir genel grev düzenlenmişti. Üstelik bu ülkede grevler vasıtasıyla kimi kazanımlar da elde edilebildi. Eylül ayının ikinci ve üçüncü haftalarında büyük kentlerde düzenlenen gösteriler sonucu hükümet ücretlerden yüzde 11 oranında alınan sosyal güvenlik katkı payını yüzde 18'e çıkarma teşebbüsünden vazgeçti. (Burak, 2013: 4)

2013 yılına kadar bütçe açığının GSYH'nin % 2'sine düşürülmesini öngören söz konusu program, emekli maaşlarının dondurulması, 1500 Euro'dan fazla olan kamu kesimi maaşlarında % 5 ila % 10 arasında kesinti yapılması, sağlık, eğitim harcamalarının ve yerel yönetimlerin bütçelerinin kısıtlanması gibi tedbirler içermektedir. Başbakanın istifası ile siyasi istikrarın bozulması ve daha da kötüleşen ekonomik durum nedeniyle kredi derecelendirme kuruluşları da Portekiz'in kredi notunu düşürmüşlerdir. Bu gelişmeler neticesinde Portekiz için finansal bir kriz riskinin daha da belirginleşmesi üzerine AB, uluslararası yardım almayı reddeden Portekiz'e baskı yapmaya başlamıştır. Durgun bir ekonomi ve büyük bir borç stokuna sahip olan ülkede dış yardım olmadan mevcut durumun sürdürülemeyeceğinin anlaşılması üzerine, Portekiz sonunda AB'ye yardım talebi ile başvurmak zorunda kalmıştır.

Yapılan görüşmeler neticesinde, Portekiz, Avrupa Birliği ve IMF ile 3 yıllık programla 78 milyar Euro tutarında finansal dış yardım almak için anlaşmaya varmıştır. Anlaşma gereğince ülkenin bütçe açığının bu yıl için GSYH'nin % 5,9'una, gelecek yıl için % 4,5'ine, 2013'te ise GSYH'nin % 3'ü seviyesine çekilmesi hedeflenmiştir. Söz konusu Anlaşma Eurogroup (Euro Alanı Maliye Bakanları) ve AB Ekonomi ve Maliye Bakanları Konseyi tarafından 17 Mayıs 2011 tarihinde onaylanmıştır.

Portekiz'in AB'ye yardım talebi ile başvurmasının ardından gözler başta İspanya olmak üzere diğer borçlu ülkelere çevrilmiştir. Avrupa Merkez Bankası'nın gösterge faiz oranını 0,25 puan artırarak yüzde 1,25'e çekmiş olmasının İspanya gibi ucuz krediye ihtiyaç duyan ülkeleri olumsuz etkileyebileceği düşünülmektedir. Portekiz'de yaşanan durumun, krizin sonu mu yoksa daha da derinleşmesine neden olacak bir tetikleyici mi olacağı merak konusudur. Ancak, Portekiz hükümetinin 5 Haziran'daki genel seçimler nedeniyle kapsamlı bir reform paketini uygulamaya koyabilmesinin pek mümkün görünmemesi ve son dönemde İspanya'da tahvil faizleri getiri farklarının oldukça azalmış olması krizin derinleşeceğine dair endişeleri artırmaktadır. (Avrupa Birliği Genel Sekreterliği: 7-8)

3.5. İspanya Krizi

2008 yılında patlak veren ABD merkezli ekonomik krizin hızla Avrupa'ya yayılması Euro bölgesini tehdit etmeye başlamıştır. İrlanda'da başlayan, önce Portekiz'e daha sonra da Yunanistan'a yayılan kriz son olarak da Euro bölgesinin 4. büyük ekonomisi İspanya'yı etkisi altına almıştır.(<http://www.bilgesam.org/tr,2013>)⁽¹³⁾

İspanya'nın 2008'e kadar 15 yıl boyunca aralıksız büyüyen ekonomisi 2009 Şubat'ında resmi olarak depresyona girmiştir. 2009'da % 3,7 oranında küçülen İspanya, 2010'da ise %0,1 oranında küçülmüştür, 2011 yılında % 0,7 büyüyen İspanya ekonomisi 2012'de depresyondan durağanlık dönemi resesyona geçiş yapmıştır. 2012 tahminlerine göre İspanya %1,7'lik bir büyüme gerçekleştirecektir. Ekonomik rakamlardaki bu durum tıpkı ABD'deki gibi bankaların iflasına ya da büyük zararlara uğramasına sebep olmuştur. Likidite sorunu yüzünden piyasada dönmeyen para neticesinde bankalar borçlarını ödeyemez hale gelmişlerdir. Ekonominin en büyük üç unsurundan ikisi devlet ve bankalar bu kadar büyük bir krize girince doğal olarak üçüncü büyük unsur halk da domino taşı etkisiyle krizin etkisine maruz kalmıştır.

İspanya'da 2012 işsizlik rakamları bugün %25 seviyelerinde seyretmektedir. Hatta 25 yaşındaki gençlerin işsizlik oranı %50 seviyelerine yakındır. Bu durum

http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=2168:ekonomik-krizin-vurduu-sonavrupa-uelkesi-spanya&catid=70:ab-analizler&Itemid=134)⁽¹³⁾

toplumun dinamik kesimini protestoya itmiştir. (<http://www.uhdk.gs/>, 2013: 2) ⁽¹⁴⁾

2011 yılından itibaren İspanyol gençliği Madrid’de yoğun protestolarına devam etmektedir. Avrupa’nın içinde bulunduğu ekonomik durumundan ağır şekilde etkilenmesi, İspanya’da Kasım 2011’de yapılan seçimlerde 2004 yılından beri iktidarda olan Sosyalist Parti’nin büyük bir yenilgiye uğramasının ve oyların yaklaşık yüzde 44’ünü alan merkez sağcı Halk Partisi’nin iktidara gelmesinin de temel nedenidir. Ancak ülkenin içinde bulunduğu durum göz önüne alındığında yeni iktidarın işinin oldukça zor olacağı açıktır, nitekim 25 Haziran’da İspanya resmi olarak bankalarının kurtarılması için AB’den yardım talebinde bulunmak zorunda kalmıştır. Bundan sonrası için uzmanların bir kısmı yardım talebinin bankalarla sınırlı kalmayacağı ve İspanya’nın Yunanistan gibi kurtarma paketine ihtiyaç duyacağını savunurken, diğer bir kısım da İspanya’nın sorunu kendi içinde aşabileceği görüşündedir.

İspanya’nın bugün ekonomik olarak içinde bulunduğu durumla ilgili olarak sorulması gereken ilk soru, Avrupa’nın 5. , dünyanın 13. büyük ekonomisinin nasıl bu duruma geldiğidir. İkinci soru ise ekonomik krizin aşılması için bundan sonra ne yapılması gerektiğidir. (<http://www.bilgesam.org/tr/>, 2013)⁽¹⁵⁾

İspanya’nın durumu Yunanistan ve Portekiz’in karşı karşıya kaldığı kriz noktasında benzerlik göstermektedir. Bunlara ilaveten İspanya’da bir de ABD’dekine benzer gayrimenkul krizi de bulunmaktadır. Son 2 yılda ekonomik büyümenin %2’den -%4’e gerilediğini ve İspanya’nın borcunun GSMH’nin %60’ını geçtiğini belirtmek gerekir (2010 sonu için beklenti % 66’dır).

<http://uhdk.gs/elkitaplari/Avrupa%20Birli%F0i'nde%20Ekonomik%20Bunal%FDm.pdf> ⁽¹⁴⁾

http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=2168:ekonomik-krizin-vurduu-sonavrupa-uelkesi-spanya&catid=70:ab-analizler&Itemid=134 ⁽¹⁵⁾

İşin kötü tarafı İspanya'da hane halkları da oldukça borçlu bir durumda, Portekiz ve Yunanistan'a nazaran İspanya'nın durumunun düzeltilmesinin daha zor olacağını belirtmek gerekir. Zira İspanya ekonomik büyüklük olarak diğer ülkeler ile kıyas kabul edecek durumda değildir. Bu da ister istemez durumu zorlaştırmaktadır. (<http://www.usak.org.tr/>, 2013)⁽¹⁶⁾

İspanya ekonomik krize karşı mücadelede AB'nin üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmesi gerektiğini düşünerek, AB'den "Bankacılık Birliği'nde hızlı atılmasını ve gençlerde işsizliğe karşı ortak strateji belirlenmesini" istedi.

İspanya'da, Ulusal İstatistik Enstitüsü (INE), ülkenin 6.202.700 işsiz işçiler, 6 milyondan fazla İspanyol işçileri işsiz olduğu tarihte ilk kez olduğunu bildirdi. 237.400 işini kaybetti gibi İspanya'nın işsizlik oranı, yüzde 27.16, 1.14 puan yükseldi. İspanyol genç işsizliği 57.22 oranında ulaşmıştır.

İspanya'nın işsiz işçilerin tam 3,5 milyon iş en az bir yıl olmuştur ve 2 milyon iş iki yıl veya daha fazla olmuştur. Bazı 280.000 genç İspanyollar 2012 yılında iş aramak için ülkeyi terk olmasaydı işsizlik oranı daha da yüksek olacaktır.

2008 yılından bu yana, İspanya 4 milyon iş kaybetti ve işsizlik oranı 20 puan arttı. İspanya'nın işsizlik oranı şimdi sadece bu arkasında, Euro bölgesi ülkeleri arasında ikinci duruyor. Yunanistan-olan işsizlik oranı 2009 yılında başlayan yıkıcı AB banka kurtarmaları dalgası ortasında, bu yılın başlarında yüzde 27,2, 2008 yılında yüzde 7,7 yükselmiştir. (<http://www.globalresearch.ca>, 2013)⁽¹⁷⁾

İspanyol hükümeti nezdindeki krizle mücadele uygulamalarına bakıldığında ilk olarak halkın büyük tepkisine yol açan sıkı bir kemer sıkma politikası göze çarpmaktadır. Buna göre, bakanlıkların harcamalarında bir önceki yıla oranla

<http://www.usak.org.tr/myazdir.asp?id=1457>⁽¹⁶⁾

<http://www.globalresearch.ca/europes-economic-crisis-unemployment-hits-record-highs-in-spain-france/5333053>⁽¹⁷⁾

yaklaşık yüzde 17'lik kesinti öngörülmekte ve birçok bakanlığın destek ve kalkınma fonları kaldırılmaktadır. Öte yandan nüfusları 5 milyonu bulan göçmenlerin entegrasyonu için ayrılan destek bütçesinin kesilmesi, sağlık ve eğitim harcamalarının azaltılması, sosyal hizmetlerde bütçe kesintisine gidilmesi ve acil durumda kamu çalışanlarının maaşlarının dondurulması kararı alınmıştır.

İspanyol hükümeti bu yıl kurumlar vergisinde büyük işletmelere getirilen artışla ek 12,3 milyon Euro gelir sağlamayı da hedeflemektedir. Başbakan Mariano Rajoy 2013 sonunda kamu açığının yüzde 3'e düşürülmesi hedefinin "zorunluluk" olduğunu bildirmiştir. Ayrıca hükümet, borçlarını ödeyebilmeleri amacıyla belediye ve özerk yönetimlere 35 milyar Euro'luk destek sağlama kararı almıştır. Buna ek olarak kamu borçlanması göz önünde bulundurularak faizler düşürülmelidir.

AB'nin desteğiyle bankalar kurtarılsa dahi İspanyol hükümetinin yeniden bu bankalardan kredi alarak borçlanmaya devam etmesi çözüm olmayacağı gibi daha ağır sonuçlar da beraberinde getirebilir. Hükümetin öncelikli olarak yapması gereken özel borçları kontrol altına almak, özellikle konut krizinde büyük pay sahibi küçük bankaları denetim altında bulundurmaktır.

Krizle hazırlıksız yakalanan AB ülkeleri, AB antlaşmalarında ekonomik ve mali politikaların koordinasyonuna ilişkin kesin hükümlerin bulunmamasının da etkisiyle, krizin etkileriyle ortak mücadele konusunda çok başarılı bir performans sergileyememişlerdir. Bu bağlamda AB düzeyinde daha etkin bir ekonomik yönetişime, mali gözetime ve koordinasyonun kurumsallaşmasına olan ihtiyaç göze çarpmaktadır.

Bazı Avrupalı liderler üye ülkelerin borçlarına Avrupa Merkez Bankası'nın çıkaracağı tahvillerle garanti sağlanmasını isterken Almanya bu öneriyi sıcak bakmamakta ve Alman vergi mükelleflerine külfet getirecek bir adım atılmadan önce mali birlik, bankacılık birliği ve son aşamada siyasi birliğin sağlanması gerektiğinde ısrar etmektedir.

Eski Devlet Bakanı Kemal Derviş, Euro Bölgesi'ndeki krizi kısa vadede durdurabilecek tek kurumun Avrupa Merkez Bankası (AMB) olduğunu belirterek

"AMB çok ciddi şekilde devreye girmeli, ikincil piyasada İspanya ve İtalya'nın tahvillerini faizler daha makul bir düzeye ininceye kadar almalı. Böylece zor durumda olan bu iki ülkenin başlattığı yapısal reformların etkili olması için gereken zamanı sağlamış olur. Bu 6 ay veya bir yıl sürebilir" açıklamasında bulunmaktadır. Gerçekten de 2008'de Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşanan ekonomik krizde Amerikan Merkez Bankası ivedilikle piyasaya müdahale etmiş ve Hazine Sekreterliği ile birlikte duruma hâkim olmayı başarmıştır. Güney Avrupa ülkelerinde kemer sıkma politikasının zorunluluk olduğunu söyleyen Derviş, "ama bunun dozajı ve zamanlaması çok önemli. İlaç fazla ağır olursa hasta ölür. İlaç iyi bir şey ama ilacı da makul bir dozla ve makul bir zamanlamayla vermek" gerektiğinin altını çizmektedir.(<http://www.bilgesam.org/tr>, 2013)⁽¹⁸⁾

3.6. İtalya Krizi

Tıpkı Yunanistan'da olduğu gibi İtalya'da sorun yüksek kamu borcu, yüksek bütçe açığı ve verimsiz ekonomi. Ancak bunların yanında özel sektörün dış borcunun ve devletin özel sektör üzerindeki kontrol gücünün de etkisi büyük. İtalya'nın bugün 2,6 trilyon dolardan fazla dış borcu var. Bunun 1,2 trilyon kamu dış borcu, 1,4 trilyonu özel sektör dış borcu, Kamu iç borçlarının toplamı ise 1 trilyon dolar civarında. Özel sektörün 1,4 trilyonluk dış borcunda bankaların payı 910 milyar dolar. Bu İtalyan bankalarını ve alacaklılarını çok zor duruma düşürebilecek bir borç. Zira alacaklıların başında 416 milyar dolar ile Fransa bankaları geliyor. Sadece bu değil; İtalya'da bütçe açığı da önemli bir sorun. Geçen yıl yüzde 4.6 olan bütçe açığı/ hâsıla oranı bu yıl alınan tedbirlerle yüzde 3.6'ya inecek. Aslına bakarsanız, bu başka ülkelerle kıyaslandığında yüksek bir açık gibi görünmüyor. Örneğin, Almanya'nın açığı yüzde 4.3 İngiltere ve Fransa'nın açıkları da gayet yüksek. Açığı İtalya için sorun yapan şey, ülke ekonomisinin büyüme performansının çok zayıf olması ve borçların oran olarak uçuk düzeylerde olmasa da miktar olarak çok yüksek olması. İtalya ekonomisinin son on yılda yıllık ortalama büyüme hızı binde 2,8 Yani

http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=2168:ekonomik-krizin-vurduu-son-avrupa-uelkesi-spanya&catid=70:ab-analizler&Itemid=134⁽¹⁸⁾

neredeyse hiç büyümüyor. Ekonomi 2008’de % 1,3 2009’da yüzde 5,2 küçüldükten sonra, 2010’da sadece yüzde 1,3 büyüdü, 2011’de tahmin binde 5 büyüme. Kötü olan şu ki; gelecek yılki büyüme oranının binde 1 olacağı tahmin ediliyor. İyi taraftan bakıldığında ise bankaların riskli pozisyonlarının çok yüksek olmadığını, konut sektöründe bir balon yaşanmadığını ve bütçenin faiz dışı fazla verdiğinin altını çizmek gerekiyor. (<http://t24.com.tr>, 2013) ⁽¹⁹⁾

Kriz etkisinin kısa zamanda yayılması bu rüzgârdan Avrupa’da kuvvetli bir ekonomiye sahip İtalya’yı da etkilemiştir. Kredi derecelendirme kuruluşu Standar&Poors’un İtalya’nın görünümünü “durağan” durumdan “negatif” duruma çevirmesi ve ülkede ekonomik büyümenin zayıf bulunması, piyasalarda sert satışları da beraberinde getirmiştir. İtalya’nın 10 yıllık tahvilleri yüzde 5 seviyelerinde seyretmiştir. Son 10 yılda ortalama yüzde 0,2 oranında büyüme gerçekleştiren İtalya, 2009 krizi sonrasında yüzde 7 küçülme yaşamış ve hala toparlanamamıştır. İtalya’nın Euro bölgesi içindeki büyüklüğü açısından muhtemel iflas durumunun etkileri tahmin edilenden daha ciddi boyutlarda görünmektedir. İtalya’nın asıl sorununun bütçe açığı ve borçlanma olduğu aşikârdır, ülkenin genel devlet brüt borç stokunun GSYH’ye oranı 2009 ve 2010 yıllarında sırasıyla; yüzde 116,1 ve yüze 119,0’dur. 2010 yılı bütçe açığının GSYH’ye oranının yüzde -4,6 olan İtalya da krizle mücadele eden diğer ülkeler gibi birtakım önlemler almak zorunda kalmıştır.

Tablo 9:Ekonomik Göstergeler

Yıl	GSYİH Büyüme Oranı	Bütçe Açığı / GSYİH	Borç / GSYİH	Cari Açık / GSYİH
2008	-1,3	-2,7	106,3	-2,9
2009	-5,2	-5,4	116,1	-2,1
2010	1,3	-4,6	119,1	-3,3

Kaynak: Karagöl T.E “Cari Açık Tartışmaları Gölgesinde Küresel Ekonomik Kriz Ve Türkiye Ekonomisi”, 2011: 10

İtalya, Avrupa Merkez Bankası talebi doğrultusunda kriz bölgesinden uzaklaşmak için birtakım tedbirler almaya başlamıştır. 2013 yılına kadar bütçe

<http://t24.com.tr/yazi/10-soruda-italya-krizi/4314>⁽¹⁹⁾

açığı 45,5 milyar Euro'ya düşürmeyi amaçlayan tasarruf planını onaylayan hükümet, 2012 yılında 20 milyar Euro, 2013 yılında da 25,5 milyar Euro bütçe kesintisi uygulamayı kabul etmiştir. Hükümet aynı zamanda bazı bakanlık ve yerel yönetimlerin 2012 ve 2013 bütçelerinde kesinti uygulayarak bütçe açığını azaltmayı hedeflemektedir. Alınan önlemler arasında emeklilik yaşının yükseltilmesi, yüksek gelirlilere uygulanacak dayanışma vergisi ve katma değer vergisinin artırılması gibi uygulamalar da gündemdedir. Eylül ayında ekonomik büyüme görünümdeki zayıflama ve kamu borcunun gayrisafi yurt içi hasılanın (GSYİH) yüzde 120'sine ulaşacağı öngörüsünü gerekçe gösteren uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Standard&Poor's (S&P), İtalya'nın 'A' olan uzun vadeli kredi notunu bir basamak düşürerek not görünümünü ise 'negatif' olarak belirlemiştir. (Cop, 2013: 10-11)

İtalya'nın borç oranı sadece Yunanistan arkasında, Euro bölgesinde ikinci kötüsü, Ülkenin ulusal borç yaklaşık 120% onun gayri safi yurtiçi hâsıla büyüklüğü ağırlığında, ya da yaklaşık 2.6 trilyondur. Ama tek başına bu baş döndürücü şekilde pazarda paniğe neden ne değildir. Aslında, piyasa hiç çok onun düşünce olmazdı son bellek bir zaman vardı. İtalya şimdi de yaklaşık 20 yıldır% 100 üzerinde omuzlu borç-GSYİH oranları vardır, büyük ölçüde geri 1980'lerde bir hükümet harcamaları âlem yol sayesinde. 1999 yılında, İtalya resmen Euro kabul zaman, borç-GSYİH oranı% 126 oldu. (<http://www.theatlantic.com>, 2013)⁽²⁰⁾

Ekonomik krizin yanı sıra, aylarca siyasi krizle de mücadele eden İtalya'da yeni hükümetin kurulması, finans piyasalarını bir nebze olsun rahatlattı. Ancak Euro Bölgesi'nin üçüncü büyük ekonomisinin durumuna dair, ekonomi uzmanları farklı görüşlere sahip, ABD'den ekonomist Nouriel Roubini Euro Bölgesi'nin en büyük üçüncü ekonomisinin, çoktan iflas etmiş olduğunu düşünüyor. Buna karşın Alman ekonomi uzmanı Wolfgang Franz ise İtalya'nın sağlam ve güçlü bir ekonomiye sahip olduğu görüşünde. Eki ama kim haklı? Bu soruyu, Alman Dış Ticaret Birliği Başkanı Anton Börner, "İkisi de" diye yanıtlıyor. Bröner, "İtalya devlet olarak iflas etmiştir. Ama ülke olarak Almanya'dan daha zengindir. Ülkenin kuzeyinde bulunan Friuli, Lombardiya, Piyemonte ve hatta Ligurya bölgelerinde yaşayanların gelir ortalaması,

<http://www.theatlantic.com/business/archive/2011/11/4-reasons-why-italys-economy-is-such-a-disaster/248238/> ⁽²⁰⁾

AB ortalamasının çok üzerindedir" diye konuşuyor. Ancak büyük markaların ülkesi İtalya'da şirketler siyasî ve ekonomik yapı sayesinde değil bu yapıya rağmen başarı kazanıyor. Örneğin istihdam piyasası, Alman Dış Ticaret Birliği Başkanı Anton Börner, 15'ten fazla kişi çalıştıran firmaların, kimseyi işten çıkaramadıkları için, konjonktür el gerilemeye ayak uydurma imkânlarının olmadığını belirtiyor. Bunun sonucunda, firmalar yeni çalışanlar istihdam etmekten çekiniyor ve bunun acısını da özellikle gençler çekiyor. Zira İtalya'da 25 yaşın altındaki üç kişiden biri iş bulamıyor. Ülkedeki toplam işsizlik oranı ise yüzde 11'in üzerine çıkarak, rekor bir seviyeye ulaştı. 15 kişinin üzerinde çalışanı olan firmalarda işten çıkarmanın zor olması, firmaların daha fazla yatırım yapıp büyümektense ufak bir işletme olarak kalmayı tercih etmesine neden oluyor.(<http://www.dw.de>, 2013) ⁽²¹⁾

Ekonomik kriz ile birlikte, İtalyan işsizlik yardımlarına yönelik talep oldukça artmıştır. Ancak İtalyan işsizlik yardım sistemi oldukça karmaşık ve bölünmüş bir yapıya sahip olup, evrensel kapsayıcılıktan uzaktır. Yardımlar önceki istihdam biçimi ve uzun süreliğine, işletmelerin faaliyette buldukları sektöre ve firma büyüklüğüne göre de değişebilmektedir. Uluslararası standartlara göre işsizlik yardımları oldukça düşüktür. Sistem iki ana modele dayanmaktadır. Süreli bir iş ilişkisine dayalı istihdam edilen veya firmanın yeniden yapılanması sürecinde emeğe olan talebinin azalması ile işsiz kalınma, CIG (Cassa Integrazione Guadagni - Ücret Garanti Fonu) olarak tanımlanmaktadır. Diğeri ise iş ilişkisinin sona ermesidir. İşten çıkarma fonu olarak da nitelenen bu işsizlik yardımları istihdam süresine ve sosyal güvenlik ödemelerine göre değişir.

İtalya'da ekonomik krizin işsizlik üzerinde yaptığı etkinin derinleşmesiyle, Ekim 2008'de alınan ve Ocak 2009'da (Kanun 2/2009) yapılan düzenleme ile işsizlik yardımından yararlanmaya yönelik başvuru hakkındaki kısıtlamaları azaltma yoluna gidilmiştir. Özellikle işsizliğin artış gösterdiği belirli süreli istihdam ilişkisine sahip olanlar, süreli işlerde çalışanlar ve çıraklara yönelik yardımdan yararlanmayı engelleyen kısıtlamalar kaldırılmıştır.(Gençler, 2011:15-16)

<http://www.dw.de/italyan%C4%B1n-kriz-%C3%A7%C4%B1kmaz%C4%B1/a-16782433> ⁽²¹⁾

4. SONUÇ

2008 Yılında ABD’de “mortgage” krizi ile başlayan küresel ekonomik kriz aşamalı olarak bütün ülkeleri etkilediği gibi krizden, en çok etkilenen ülkelerin başında Avrupa Birliği gelmiştir.

Küresel ekonomik krizin en belirgin özelliklerinden bir tanesi, Avrupa birliğinde yaşanmış olunan ekonomik krizin, ABD’de yaşanmış olunan krize benzemesine rağmen ekonomik krizinden çıkış için aradıkları çözümler birbirinden farklıdır. Bu farklılık, ABD’nin federal devlet yapısı ile AB’nin ekonomik bütünleşmeyi tamamlamış olmasından kaynaklanmaktadır.

AB’nin euro bölgesinde, egemenliğin en önemli göstergelerinden sayılan “ para basma yetkisi ” devredilirken kamu maliyesi ile ilgili yetkilere dokunulmamıştır. Diğer yandan Euro bölgesinde ekonomik ve parasal birlik çerçevesinde Avrupa Merkez Bankası kurulmasına karşın, Hazine yapılanmasına gidilmemiştir. Maastricht Anlaşması’nın Euro bölgesi için öngördüğü bu yapılanma modeli, Euro krizinin derinleşmesinin en önemli sebebi olarak ortaya çıkabilmektedir.

Euro Alanında, küresel ekonomik krizin etkilerinin görülmeye başlandığı 2008 yılına kadar fiyat istikrarı, işsizlik, kamu mali dengeleri vb. önemli göstergelerde başarılı olmuştur. 1999-2007 arasını kapsayan bu dönemde enflasyon hedeflenen yüzde 2 seviyelerinde tutulabilmiş, işsizlik yüzde 1 seviyesinde azaltılmış ve bütçe açığı ile borç stokuna ilişkin Maastricht Kriterleri Euro Alanı ülkelerinin çoğunluğu tarafından yerine getirilebilmiştir. Ancak yaşanan küresel ekonomik kriz neticesinde Euro Alanı ekonomik olarak sarsılmış, Euro’ya geçiş yapmış olan ülkelerin işsizlik oranı ortalama yüzde 2 düzeylerinde yükselmiş, bütçe açıkları ve borç stokları büyük oranda artmıştır. Yaşanan olumsuz gelişmelere rağmen Euro Alanı ülkelerinin ortak hareket etmekte geç kalmaları, üye devletlerin önceliği ulusal ekonomilerine vermeleri, kriz esnasında belirli bir kurtarma mekanizması olmaması ve Yunanistan, İrlanda gibi bazı üye devletlerin borçlarını geri ödeyememe riski ile karşı karşıya kalmaları Euro’nun geleceğinin sorgulanmasına sebep olmuştur.

Yunanistan ve Euro bölgesindeki diğer ülkelerde kamu borç krizi, Avrupa Para Birliğine zarar verebilecek bir potansiyel olarak ortaya çıkmıştır. Krizin birbiriyle ilişkili iki nedeni var: ilki parasal birliğin dağılık doğası, ikincisi ise 2007-2009 döneminde yaşanan ekonomik kriz neden olmuştur.

Parasal birlik, maliye ve para politikası araçlarının birlikte kullanılabilmesini daraltmıştır. Bu durum makroekonomik dengesizliklerle ilgili ayarlamaların işgücü piyasasına yönelik yeni düzenlemeler yapılmasına ihtiyaç duyuldu. AB politikası rehberliğinde, Euro bölgesi ülkeleri esnekleşmenin, ücret kısıtlamalarının ve yarı zamanlı çalışmanın teşvik edildiği AB’de dibe doğru bir yarış içerisine girmişlerdir.

2007-2009 krizi, Euro bölgesinin para ve mali yapısı nedeniyle çevre ülkelerin de durumlarını kötüleştirdi. Kriz Avrupa bankaları için likidite sıkışıklığına neden olmuştur. Avrupa Merkez Bankası sınırsız fon sağlanması ve böylece bankaların zayıf konumlarını aşabilmeleri için müdahalede bulunmasına gerek duymuştur. Fakat 2009 yılında AB Ülkeleri kriz nedeniyle artan finansman ihtiyacıyla karşılaştığı zaman Avrupa Merkez Bankasının tepkisi oldukça farklı oldu. AB bölgesi her devleti finansal piyasalarda kendini koruması için yalnız bıraktı.

Kamu borç kriziyle karşısında Euro bölgesi, çevre ülkeleri ciddi tasarruf tedbirleri almaya zorladı. Fakat aynı devletler, 2010’un başlarına kadar, baskıyı hafifletecek herhangi bir destekleme kredisi de alamadılar. Çevre ülkeleri IMF kredisi olmadan IMF koşullarını kabul etmeye zorlandılar. Bu durum ülkelere ağır şekilde zarar verdiği gibi, geleceğe ilişkin de büyüme olasılığı engelleyecek durumların başında gelecektir.

Daha iyi politika alternatifleri bulunmaktadır; bunlar radikal, sosyal ve ekonomik değişiklikleri gerektiriyor. Bir seçenek mali kısıtlamaları gevşetme, daha büyük bir Avrupa bütçesi yürürlüğe koyma, asgari ücreti ve işsizlik sigortasını güvence altına alma mekanizmalarıyla Euro Bölgesine reform yapmak olabilir. Daha radikal bir alternatif ise Euro bölgesinden çıkılmasını, bankaların ve ekonominin diğer stratejik alanlarının kamulaştırılması (bu da para politikasının başarılı olmadığı

anlamına gelmektedir.) ve sanayi politikalarının uygulanmasını gerektirecek bir süreç olurdu.

Sonuç olarak şunu söylemek gerekirse; Parasal birliğin bu krizinden çıkabilmesi için gerekli şartları bulunmaktadır. EURO bölgesinde ortak tahvil 'in oluşturulması gerektirir. Yani Euro Bond'un oluşturulması gerekmektedir. EURO piyasasında borçlanmanın bir yıl boyunca ertelenmesi veya kısıtlanması gerekmektedir. Krizden çıkış yollarından bir diğerk koşul borç yükünün ve bütçe açığının Maastricht kriterlerinin tam anlamıyla uygulanması gerekmektedir. Mali birliğin sağlanması ve Avrupa Merkez bankasının gücünün artırılması gerekir.

5. KAYNAKLAR

AB'ye Genel Bakış Dergisi, Ankara

Akçay B. "Lizbon Antlaşması Sonrası Avrupa Birliği: Serbest Dolaşım Ve Politikalar"
Seçkin Hukuk Yayınları

Akgönül H. "Euro ve Türkiye Ekonomisi", Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları,
Afyon.(2002)

Aktan O. "Para Birlikleri Kuramı Ve Avrupa Para Sistemi" H.Ü.İİBF Yayınları,
Ankara. (1983)

Ata D. ve Silahşör S. "Parasal Birlik, Avrupa Para Birliği ve Türkiye" Hazine
Müşteşarlığı (1999)

Arslan G.C. "Avrupa Ekonomik Ve Parasal Birliği Çerçevesinde Para Politikalarının
Etkinliği Açısından Türkiye'deki Takas Ve Mutabakat Sisteminin Değerlendirilmesi"
Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara (2002)

Arş. Gör. Değer Kemal M. ve Arş. Gör. Öztürk L. "Parasal Birliği Üye Ülkeler
Açısından Fayda Ve Maliyetleri" Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, Ankara. (2003)

Akşemsettinoglu G. "Avrupa Bütünleşme Sürecinde Ekonomik Ve Parasal Birlik"
Turhan Kitap Evi, Ankara
(2010)

Avrupa Birliği Genel Sekreterliği "Avrupa Birliğinde Küresel Finansal Krize Karşı
Alınan Önlemler Ve Birliğin Rekabet Gücünün Arttırılmasına Yönelik Girişimler:
EURO Rekabet Paktı" Ankara(2011)

Bal H. ve Özalp H. “Avrupa’da Parasal Birlik Düşüncesi Ve Euro’ya Geçiş”
Çukurova Üniversitesi Dergisi, Adana (2011)

Baydur. M. C. ve Süslü B. “Avrupa Merkez Bankası İle TCMB’nin Bağımsızlıklarının
Karşılaştırılması Ve Ekonomiye Etkileri” Muğla Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler
Fakültesi Yönetim Ve Ekonomi, Manisa (2007)

Cop B. “Güney Avrupa’da Ekonomik Kriz Ve Toplumsal Hareketler” İstanbul Kültür
Üniversitesi Küresel Eğilimleri Serisi, İstanbul (2013)

Coşkun E. “Optimum Para Alanları Teorisi” Sosyal Bilimler Dergisi, Gaziantep
İktisadi İdari Bilimler Fakültesi(2012)

Çapanoğlu S.G “Ekonomik Ve Parasal Birliğin İlk Altı Yılı” İktisadi Kalkınma
Vakfı, 2005 İstanbul

Çondur F. ve Evlimoğlu, U. “Optimal Para Alanı Teorisi Çerçevesinde Avrupa Para
Birliğinin Değerlendirilmesi” TİSK Akademi Dergisi Cilt 2 Sayı 4, Ankara(2007)

DR. Bayraktutan Y. ve Bayraktar Y. “Avrupa Bütünleşmesinde Parasal Birlik Ve
Türkiye” Roma Yayınları, Ankara (2004)

DR. Özpençe Ö. “Avrupa Parasal Birliği’nde Maliye Politikası Koordinasyonu ve
Türkiye Analizi” Ümit Ofset Matbaacılık, Ankara. (2009)

Dr. Yücememiş T.B. “Parasal Birlik, Avrupa Merkez Bankası Ve Türkiye
Yansımaları” Derin Yayınları, İstanbul (2005)

Ekmekçiler. S. Ü. “Avrupa Para Sistemi ve AB-Türkiye ilişkilerinin Türk Para
Sistemine Etkileri” Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Dicle Üniversitesi Hukuk
Fakültesi, Diyarbakır (2007)

Eralp A.N. “Avrupa Birliği’nde Neler Oluyor?” TEPAV Türkiye Ekonomi
Politikaları Araştırma Vakfı (2010)

Ertürk E, “Ekonomik Entegrasyon Teorisi ve Türkiye’nin İçinde Bulunduğu Entegrasyonlar” Ezgi Kitabevi, Bursa.(1993)

Gençler A. “Avrupa Birliği’nde Krizin İşsizliğe Etkisi Ve İstihdam Teşvikleri” Trakya Üniversitesi, İİBF, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Çalışma İlişkileri Dergisi, Edirne (2011)

Kava H.K. : “ERM II’de Gelecek Var mı? Türkiye Açısından Olası Senaryolar ve Politika Önerileri Nelerdir?”, TCMB, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara,(2005)

İleri Ç. “AVRO Alanı İçin Ekonomik Kriz Yılı:2010” İktisadi Kalınma Vakfı, İstanbul(2011)

İzmir Ticaret Odası, “Avrupa Birliği Tek Para Birimi Euro’ya Geçisin Türkiye Ekonomisi Üzerine Olası Etkileri”, İzmir Ticaret Odası Yayınları, İzmir, (1998)

Kılınç, G.B “Optimal Para Alanları: Avro Alanı ile Türkiye arasındaki Yakınlaşma” Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara(2008)

Karagöl T.E “Cari Açık Tartışmaları Gölgesinde Küresel Ekonomik Kriz Ve Türkiye Ekonomisi” SETA Analiz Dergisi, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (2011)

Kılınç, G.B “Optimal Para Alanları: Avro Alanı ile Türkiye arasındaki Yakınlaşma” Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara(2008)

Köse Y. ve Karabacak H. “Yunanistan Ekonomik Krizi: Nedenleri, Etkileri ve Alınan Tedbirlere İlişkin Bir Değerlendirme” Maliye Dergisi (2011)

Küçük S. “Uluslararası Finansal Piyasaların Ve Forex Piyasalarının Gelişimi: Türkiye’deki Durumu” Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana (2012)

Mumcu D.H. “Avrupa’nın Parasal Entegrasyonu” Derin Yayınları, İstanbul (2011)

Öniş Z. ve Kutlay M. “Ekonomik Bütünleşme/Siyasal Parçalanmışlık Paradoksu: Avrupa Krizi Ve Avrupa Birliğinin Geleceği” Uluslar Arası İlişkiler Ankara (2004)

Örnek İ. “Avrupa Para Birliği Bir Optimal Para Alanı Mı?” Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Gaziantep.

Özer I. “Optimum Para Alanları Teorisi” Sosyoekonomik Yayınları Ankara (2007)

Özgüven C.K. , Bulut Ayşegül “Avrupa Krizi, Avrupa’nın Kendi Çukuru” Kafkas Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi” Kars

Prof. Dr. Karluk R.S “Avrupa Birliği Ve Türkiye” İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yayınları, İstanbul, 1996

Prof. Dr. Karluk R.S. ve Arş. Gör. Tonus Ö. “Avrupa Birliği, Euro Ve Geleceği” Anadolu Üniversitesi İİBF Dergisi, Eskişehir (1998)

Savaş V. “Çağımızın Deneyi EURO” Siyasal Kitapevi, İstanbul. (1999)

Şimşek, H. “Optimum Para Sahası Teoremi Altında Türkiye’nin Avrupa Para Birliğine Uyumu” Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Bolu (2005)

Tezuçan Y. “Avrupa Birliği Uygulamaları Ve Türkiye’ye Etkileri” Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul(2006)

Tonus Ö. “Avrupa Birliği’nde Ekonomik Ve Parasal Birlik, Türkiye” İKV yayınları İstanbul. (2000)

Tuncay Ö. “ Avrupa Birliğinde Parasal Birlik Yönündeki Gelişmeler ve Tek Paraya Geçişin Muhtemel Etkileri”, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, İzmir.(2001)

Uçar Ö. “Yunanistan’ın EURO Bölgesi’nden Ayrılmasının Olası Ekonomik Etkileri” Ekonomik ve Mali Politikalar Başkanlığı, Ankara (2012)

Urhan B.Ü. “Avrupa Parasal Birliği Türkiye Açısından Bir Optimum Para Sahası mıdır?” Makale, İzmir.(2005)

Yanar R. “Gelişmekte Olan Ülkelerde Döviz Kuru Rejimi ve Makro Ekonomik Performans” Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Ana Bilim Dalı Doktora Tezi, Adana (2008)

Yanardağ Ö. ,Süslü B. “Avrupa Para Birliği Ve Türkiye’deki Olası Etkileri” Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Muğla(2003)

<http://www.belgeler.com/blg/321g/euro-nun-turkiye-uzerindeki-etkileri>

http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=2168:ekonomik-krizin-vurduu-sonavrupa-uelkesi-spanya&catid=70:ab-analizler&Itemid=134

<http://www.dw.de/italyan%C4%B1n-kriz%C3%A7%C4%B1kmaz%C4%B1/a-16782433>

http://www.europa.eu.int/abc/treaties/index_en.htm

<http://europa.eu.int/eur-lex/lex/en/treaties /index.htm>

<http://www.ekodialog.com/Konular/avrupa-merkez-bankasi-sistemi.html>

<http://www.globalresearch.ca/europes-economic-crisis-unemployment-hits-record-highs-in-spain-france/5333053>

www.baskent.edu.tr

<http://www.izto.org.tr/portals/0/pusuladergisi/2011/11/avrupa.pdf>

<http://uhdk.gs/elkitaplari/Avrupa%20Birli%20nde%20Ekonomik%20Bunal%20Dm.pdf>

<http://www.mess.org.tr/ab/absol/Avrupa%20Merkez%20Bankasi.pdf>

<http://www.sosyaldemokratdergi.org/2012/10/avrupanin-krizden-cikis-yolu-federalizm-yolunda-bir-birlik>

http://www.tcmb.gov.tr/yeni/banka/emu/AMB_ve_EMU.pdf

<http://www.theatlantic.com/business/archive/2011/11/4-reasons-why-italys-economy-is-such-a-disaster/248238/>

<http://t24.com.tr/yazi/10-soruda-italya-krizi/4314>

<http://www.usak.org.tr/myazdir.asp?id=1457>

<http://www.ykb.com/euro>

6. ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı Soyadı: Murat Deligöz

Doğum Tarihi: 01.05.1983

Doğum Yeri: Bayburt

Eğitim:

Lise: Pendik Gülizar Ve Zeki Obdan Lisesi(2012)

Ön lisans: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi-Bankacılık(2005)

Lisans: Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi- İktisat(2009)

Yüksek Lisans: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü-İktisat

İş Deneyimleri:

Carrefour - 2008

Assistt A.Ş - 2010